

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2020

Το Δικαστήριο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
εγγυάται την τήρηση
του δικαίου της Ένωσης.

Έκθεση πεπραγμένων 2020

Ανασκόπηση του έτους

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ένα από τα επτά ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Πρόκειται για τη δικαστική αρχή της Ένωσης η οποία έχει ως αποστολή να εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου της Ένωσης μεριμνώντας για την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή των Συνθηκών, καθώς και ελέγχοντας τη νομιμότητα των πράξεων που εκδίδονται από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμούς της Ένωσης.

Το θεσμικό όργανο συμβάλλει με τη νομολογία του στη διαφύλαξη των αξιών της Ένωσης και στην εδραίωση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από δύο επιμέρους δικαιοδοτικά όργανα: το «Δικαστήριο» και το «Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Περιεχόμενα

Πρόλογος του Προέδρου	5
1 Το 2020 με μια ματιά	7
A Η χρονιά σε εικόνες	8
B Η χρονιά σε αριθμούς	22
2 Το δικαιοδοτικό έργο	27
A Επιλογή από τις σπουδαιότερες αποφάσεις της χρονιάς	28
B Αριθμοι-κλειδια του δικαιοδοτικού έργου	56
3 Μια χρονιά προσαρμογής και διασφάλισης της συνέχειας της ευρωπαϊκής δικαστικής λειτουργίας	63
A Εισαγωγή του Γραμματέα	64
B Τα στάδια της διαχείρισης της κρίσης	69
Γ Απολογισμός της δραστηριότητας του Δικαστηρίου εν καιρώ πανδημίας	72
Focus Οι εξ αποστάσεως επ' ακροατηρίου συζητήσεις	74
Focus Οι σχέσεις με το κοινό	76
Focus Η συμβολή της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας στη συνέχεια της λειτουργίας του θεσμικού οργάνου	80
Focus Οι τεχνολογίες πληροφορίας στην εποχή της πανδημίας	81
4 Ένα θεσμικό όργανο που σέβεται το περιβάλλον	83
5 Με το βλέμμα στο μέλλον	87
6 Μείνετε συνδεδεμένοι!	91

Η ταχύτατη ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογικών λύσεων επέτρεψε την κατά το δυνατόν ομαλή λειτουργία των δικαιοδοτικών οργάνων και τη διασφάλιση της συνέχειας των δραστηριοτήτων τους στην υπηρεσία της ευρωπαϊκής δικαιοσύνης.

...παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν όλοι στην προσωπική και στην επαγγελματική τους ζωή, θα ήθελα να επισημάνω ότι η προσαρμοστικότητα και η προσήλωση που επέδειξε συλλογικά το προσωπικό του θεσμικού οργάνου επέτρεψαν στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο να διασφαλίσουν την αποτελεσματική διεκπεραίωση των υποθέσεων και την ποιότητα των αποφάσεών τους προς όφελος των πολιτών, επίτευγμα για το οποίο είμαι υπερήφανος.

Πρόλογος του Προέδρου

Στην Ευρώπη, όπως και στον υπόλοιπο κόσμο, το περασμένο έτος σηματοδεύτηκε από την πανδημία της Covid-19, η οποία ανέτρεψε τόσο την ιδιωτική και κοινωνική μας ζωή όσο και τις εργασιακές μας συνήθειες. Χάρη στα σχέδια διαχείρισης κρίσης που είχε εκπονήσει εκ των προτέρων το Δικαστήριο, καθώς και χάρη στην υποδειγματική προσαρμοστικότητα και αίσθηση καθήκοντος των μελών και του προσωπικού του θεσμικού οργάνου, η απροσδόκητη αυτή κατάσταση αντιμετωπίστηκε αποτελεσματικά.

Η ταχύτατη ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογικών λύσεων επέτρεψε την κατά το δυνατόν ομαλή λειτουργία των δικαιοδοτικών οργάνων και τη διασφάλιση της συνέχειας των δραστηριοτήτων τους στην υπηρεσία της ευρωπαϊκής δικαιοσύνης.

Το θεσμικό όργανο έλαβε τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του προσωπικού του και την αποτροπή της εξάπλωσης του ιού στους κόλπους του, καθώς και για να διασφαλιστεί ότι οι συνθήκες εργασίας δεν θα απέκλιναν πολύ από το σύνηθες. Κατόπιν της αναγκαστικής διακοπής των επ' ακροατηρίου συζητήσεων από τα μέσα Μαρτίου μέχρι το τέλος Μαΐου, το θεσμικό όργανο μερίμνησε για τη συνέχισή τους, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία όλων εκείνων που κλήθηκαν να λάβουν μέρος σε αυτές.

Οι στατιστικές του έτους δεν επηρεάστηκαν εν τέλει αισθητά από την υγειονομική κρίση. Λόγω της επιβράδυνσης της δραστηριότητας των εθνικών δικαστηρίων κατά τους πρώτους μήνες της πανδημίας, ο αριθμός των υποθέσεων που εισήχθησαν δεν έφθασε μεν τον αριθμό ρεκόρ του έτους 2019, αλλά παραμένει κοντά στο επίπεδο των ετών 2018 και 2017. Ο αριθμός των περατωθεισών υποθέσεων μειώθηκε ελαφρώς μόνον, χάρη στα διάφορα μέτρα που ελήφθησαν για να αντιμετωπιστούν η αδυναμία διεξαγωγής των επ' ακροατηρίου συζητήσεων για περισσότερο από δύο μήνες και οι περιορισμοί των μετακινήσεων που επιβλήθηκαν μετά την επανέναρξή τους. Είναι δε αξιοσημείωτο ότι το 2020, παρά τις δυσχερέστερες συνθήκες, το επίπεδο δραστηριότητας των δύο δικαιοδοτικών οργάνων ήταν παρόμοιο με εκείνο του 2017 και υψηλότερο από εκείνο του 2016.

Η σημαντικότερη νομολογία του έτους, που καταγράφεται στην παρούσα Ανασκόπηση, περιλαμβάνει μείζονος σημασίας αποφάσεις, ιδίως στον τομέα των θεμελιωδών ελευθεριών και των αρχών του κράτους δικαίου. Οι αποφάσεις αυτές καταδεικνύουν τον θεμελιώδη ρόλο που διαδραματίζουν τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεσμικού συστήματος έναντι τόσο των οικονομικών φορέων όσο και των πολιτών.

Ένα ακόμη γεγονός σηματοδότησε το 2020: η αποχώρηση, τα μεσάνυχτα της 31ης Ιανουαρίου, του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στο τέλος μιας κοινής πορείας άνω των 47 ετών. Το Brexit είχε ως συνέπεια για το θεσμικό όργανο την αποχώρηση των βρετανικής ιθαγένειας μελών του, αλλά δεν επηρέασε την κατάσταση του βρετανικής ιθαγένειας προσωπικού.

Ταυτόχρονα με τον απολογισμό του περασμένου έτους και παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν όλοι στην προσωπική και στην επαγγελματική τους ζωή, θα ήθελα να επισημάνω ότι η προσαρμοστικότητα και η προσήλωση που επέδειξε συλλογικά το προσωπικό του θεσμικού οργάνου επέτρεψαν στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο να διασφαλίσουν την αποτελεσματική διεκπεραίωση των υποθέσεων και την ποιότητα των αποφάσεών τους προς όφελος των πολιτών, επίτευγμα για το οποίο είμαι υπερήφανος. Επιπλέον, τα μέτρα και οι πρωτοβουλίες που ελήφθησαν για την επίτευξη του αποτελέσματος αυτού αποτελούν πολύτιμα διδάγματα τα οποία το θεσμικό όργανο μπορεί να αξιοποιήσει στο μέλλον, προς τον σκοπό της διαρκούς βελτίωσης της ευρωπαϊκής δικαστικής λειτουργίας.

Koen Lenaerts

Πρόεδρος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1

Το 2020
με μια ματιά

A | Η χρονιά σε εικόνες
B | Η χρονιά σε αριθμούς

A | Η χρονιά σε εικόνες

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Επίσημη ανάληψη υποχρεώσεων της Επιτροπής von der Leyen

Κατά τη διάρκεια πανηγυρικής συνεδρίασης του Δικαστηρίου, η Πρόεδρος **Ursula von der Leyen** και τα **νέα μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** αναλαμβάνουν επισήμως τις υποχρεώσεις τους, όπως προβλέπουν οι Συνθήκες, παρουσία της Αυτού Βασιλικής Υψηλότητας Μεγάλου Δούκα Ερρίκου του Λουξεμβούργου, του προέδρου της Βουλής, Fernand Etgen, και του πρωθυπουργού του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, Xavier Bettel. Στην ομιλία του, ο Koen Lenaerts, Πρόεδρος του Δικαστηρίου, υπενθυμίζει ότι η επίσημη ανάληψη υποχρεώσεων απορρέει από πάγια πρακτική η οποία συμβολίζει την ένωση δικαίου που αποτελεί η ΕΕ.

17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Εισαγωγή των υποθέσεων *Junqueras i Vies* κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου

Ζητείται από το Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί, στο πλαίσιο διαφόρων υποθέσεων που αφορούν τις **εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του έτους 2019**, επί προσφυγών που ασκήθηκαν από εκλεγέντες, μεταξύ των οποίων ο C. Puigdemont i Casamajó και ο O. Junqueras i Vies ([T-100/20](#), [T-115/20](#), [T-613/20](#)).

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Συνάντηση με το ΣΔΣΕ

Αντιπροσωπεία του Συμβουλίου των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρώπης (ΣΔΣΕ) συναντά μέλη του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου για να ανταλλάξουν απόψεις επί ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος, ιδίως όσον αφορά τις **δικονομικές πτυχές της λειτουργίας των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης**. Το ΣΔΣΕ εκπροσωπεί τους δικηγορικούς συλλόγους 45 χωρών (δηλαδή περισσότερους από ένα εκατομμύριο Ευρωπαίους δικηγόρους).

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Έκθεση της ερμαϊκής στήλης του Ηρόδοτου και του Θουκυδίδη στο Δικαστήριο

Το Δικαστήριο υποδέχεται μια **διπλή ερμαϊκή στήλη** που απεικονίζει τους Έλληνες ιστορικούς Ηρόδοτο και Θουκυδίδη, οι οποίοι κοιτάζουν προς αντίθετες κατευθύνσεις. Το αντίγραφο από μάρμαρο του χάλκινου πρωτοτύπου, που χρονολογείται στο τέλος του 4ου αιώνα π.Χ., προέρχεται από τη συλλογή Φαρνέζε και δόθηκε ως δάνειο από το εθνικό αρχαιολογικό μουσείο της Νάπολης. Ο Ηρόδοτος θεωρείται ο πρώτος ιστορικός που στηρίχθηκε στην επιτόπια έρευνα και ο Θουκυδίδης ο πρώτος ιστορικός που κατέγραψε την ιστορία με αυστηρά κριτήρια, βασιζόμενος στις αρχές της λογικής.

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Το Ηνωμένο Βασίλειο αποχωρεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου λαμβάνει χώρα τα μεσάνυχτα, 47 χρόνια μετά την προσχώρησή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση. **Το Δικαστήριο παραμένει αρμόδιο** να αποφαινεται επί οποιασδήποτε διαδικασίας έχει κινηθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο ή κατά αυτού και να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις επί των αιτήσεων των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου που υποβλήθηκαν πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, η οποία ολοκληρώθηκε στο τέλος του 2020.

Φεβρουάριος

6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αποχαιρετιστήρια τελετή

Οργανώνεται τελετή στο Γενικό Δικαστήριο επ' ευκαιρία της λήξης των καθηκόντων, κατόπιν του Brexit, του **Ian Stewart Forrester**, δικαστή από το 2015 έως το 2020.

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αποχαιρετιστήρια τελετή

Στο Δικαστήριο λαμβάνει χώρα τελετή επ' ευκαιρία της λήξης των καθηκόντων, κατόπιν του Brexit, του **Christopher Vajda**, δικαστή από το 2012 έως το 2020.

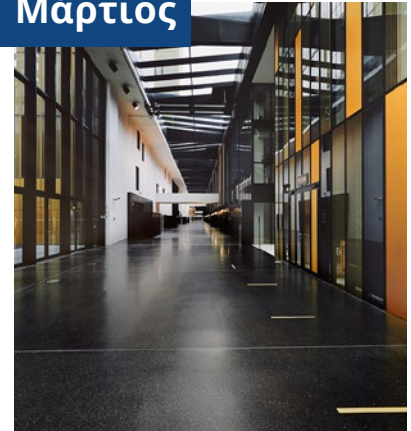
13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ορκωμοσία δύο μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της Ευρωπαϊκής Διαμεσολαβήτριας

Σε πανηγυρική συνεδρίαση του Δικαστηρίου, δύο νέα μέλη του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο **François-Roger Cazala** (Γαλλία) και η **Joëlle Elvinger** (Λουξεμβούργο), καθώς και η Ευρωπαϊκή Διαμεσολαβήτρια **Emily O'Reilly** (Ιρλανδία), επ' ευκαιρία της ανανέωσης της θητείας της, αναλαμβάνουν τα καθήκοντά τους, δεσμευόμενοι επισήμως να τα ασκούν με πλήρη ανεξαρτησία, προς το γενικό συμφέρον της Ένωσης.

Μάρτιος

16 ΜΑΡΤΙΟΥ

Εξ αποστάσεως... αλλά πάντα μαζί

Προκειμένου να συμβάλει στην καταπολέμηση της εξάπλωσης της πανδημίας της Covid-19 και να προστατεύσει το προσωπικό του, το Δικαστήριο θέτει σε εφαρμογή **γενικευμένο καθεστώς εργασίας εξ αποστάσεως**. Με εξαίρεση τα πρόσωπα που καλούνται να ασκήσουν απολύτως αναγκαία καθήκοντα, το προσωπικό και οι επισκέπτες δεν έχουν πλέον πρόσβαση στις εγκαταστάσεις του θεσμικού οργάνου.

16 ΜΑΡΤΙΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου της υπόθεσης *Lufthansa*

Το Δικαστήριο καλείται να εξακριβώσει αν η οδηγία σχετικά με τη χρήση των **δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNR)** για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων είναι συμβατή με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ([C-148/20](#), [C-149/20](#) και [C-150/20](#)).

23 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ανάληψη καθηκόντων νέου γενικού εισαγγελέα

Ο **Jean Richard de la Tour** (Γαλλία) διορίζεται γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο προς αντικατάσταση του γενικού εισαγγελέα Yves Bot. Λαμβανομένης υπόψη της υγειονομικής κρίσης, η τελετή ορκωμοσίας πραγματοποιείται εξ αποστάσεως, μέσω τηλεδιάσκεψης, παρουσία του Προέδρου, του πρώτου γενικού εισαγγελέα και του Γραμματέα του Δικαστηρίου.

24 ΜΑΡΤΙΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της υπόθεσης *Tartu Agro κατά Επιτροπής*

Η εσθονική εταιρία γεωργικών τροφίμων Tartu Agro ζητεί την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής με την οποία κρίθηκε ότι το Εσθονικό Δημόσιο είχε χορηγήσει παράνομη **κρατική ενίσχυση** εκμισθώνοντας στην εταιρία αγροτικά ακίνητα έναντι μισθώματος χαμηλότερου από το σύνηθες στην αγορά. Συγχρόνως, διάταξη ασφαλιστικών μέτρων **αναστέλλει την επιστροφή του ποσού λόγω της υγειονομικής κρίσης που συνδέεται με την Covid-19**. Η εταιρία επικαλείται τις οικονομικές συνέπειες της πανδημίας και τον κίνδυνο, σε περίπτωση επιστροφής του ποσού, να πρέπει να παύσει τη δραστηριότητά της, γεγονός που θα είχε επιπτώσεις στη διατροφική ασφάλεια του κράτους μέλους ([T-150/20](#)).

26 ΜΑΡΤΙΟΥ

Πρώτες δημοσιεύσεις αποφάσεων υπό καθεστώς περιορισμού κυκλοφορίας

Από την ημερομηνία αυτή, λαμβανομένης υπόψη της υγειονομικής κρίσης, η δημοσίευση των αποφάσεων του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου και η ανάπτυξη των προτάσεων των γενικών εισαγγελέων λαμβάνουν πλέον χώρα **άπαξ** εβδομαδιαίως για κάθε δικαιοδοτικό όργανο.

Απρίλιος

2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Απόφαση στην υπόθεση *Coty Germany* κατά *Amazon*

Η απλή αποθήκευση στο **Amazon-Marketplace** προϊόντων που προσβάλλουν δικαίωμα επί σήματος δεν συνιστά προσβολή από την Amazon του δικαιώματος επί του σήματος (**C-567/18**).

→ (**βλ. σ. 51**)

23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Απόφαση στην υπόθεση *NH* κατά *Associazione Annocatura per i diritti LGBTI*

Οι **ομοφοβικές δηλώσεις** ατόμου που ασκεί καθοριστική επιρροή στην πολιτική προσλήψεων ενός εργοδότη συνιστούν δυσμενή διάκριση στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας. Μια ένωση νομιμοποιείται ενεργητικώς προς άσκηση αγωγής αποζημίωσης, ακόμη και αν δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί συγκεκριμένος ζημιωθείς (**C-507/18**).

→ (**βλ. σ. 28**)

1Η ΜΑΪΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της υπόθεσης *Ryanair κατά Επιτροπής*

Πρόκειται για την πρώτη από μια σειρά προσφυγών που ασκεί η εταιρία Ryanair κατά των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες εγκρίθηκαν **οι ενισχύσεις που χορήγησαν** διάφορα κράτη μέλη υπέρ ορισμένων αεροπορικών εταιριών **στο πλαίσιο της πανδημίας της Covid-19 (T-238/20)**.

9 ΜΑΪΟΥ

Ημέρα της Ευρώπης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Επ' ευκαιρία της επετείου της «Διακήρυξης Schuman», **το Δικαστήριο συμμετέχει διαδικτυακά στους εορτασμούς για την ημέρα της Ευρώπης** χάρη στα **μέσα κοινωνικής δικτύωσης Twitter και LinkedIn**. Το Δικαστήριο απαντά στα ερωτήματα των πολιτών και τους καλεί, προκειμένου να γνωρίσουν καλύτερα τις δραστηριότητές του, να παρακολουθήσουν τα **[βίντεο που εξηγούν τον ρόλο και τη νομολογία του στο κανάλι του στο YouTube](#)**.

25 ΜΑΪΟΥ

Οι αίθουσες ακροατηρίων ανοίγουν και πάλι τις πόρτες τους

Οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου αρχίζουν να διεξάγονται εκ νέου. Μέρος του προσωπικού επιστρέφει στις εγκαταστάσεις του θεσμικού οργάνου προκειμένου να **καταστεί δυνατή η εκτέλεση των καθηκόντων που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν εξ αποστάσεως**. Τα αυστηρότερα υγειονομικά μέτρα διασφαλίζουν την ομαλή διεξαγωγή των επ' ακροατηρίου συζητήσεων.

25 ΜΑΪΟΥ

1η επ' ακροατηρίου συζήτηση του Δικαστηρίου μέσω τηλεδιάσκεψης

Το Δικαστήριο διεξάγει την πρώτη του επ' ακροατηρίου συζήτηση **με τους διαδίκους να λαμβάνουν μέρος εξ αποστάσεως** μέσω τηλεδιάσκεψης.

Ιούνιος

24 ΙΟΥΝΙΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας*

Ασκείται προσφυγή λόγω παραβάσεως κατά του Βασιλείου της Ισπανίας, το οποίο προέβλεψε διατάξεις σχετικά με το νομικό καθεστώς της **ευθύνης του κράτους για παραβάσεις του δικαίου της Ένωσης** οι οποίες αντιβαίνουν, κατά την Επιτροπή, στις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας ([C-278/20](#)).

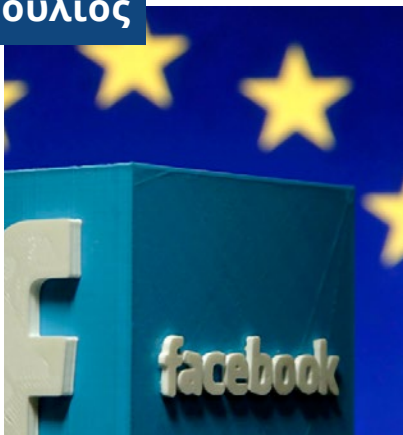
30 ΙΟΥΝΙΟΥ

1η επ' ακροατηρίου συζήτηση του Γενικού Δικαστηρίου μέσω τηλεδιάσκεψης

Το Γενικό Δικαστήριο διεξάγει την πρώτη του επ' ακροατηρίου συζήτηση **με τους διαδίκους να λαμβάνουν μέρος εξ αποστάσεως** μέσω τηλεδιάσκεψης.

Ιούλιος

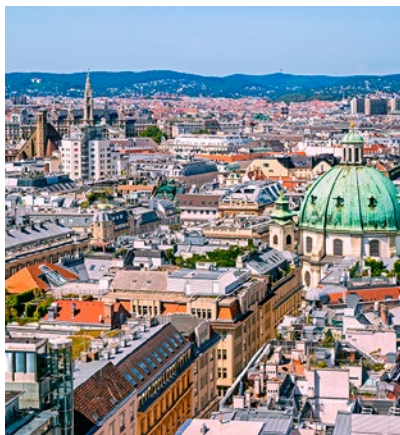

15 ΙΟΥΛΙΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου νέας υπόθεσης *Facebook* κατά *Ιρλανδίας*

Το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί αν ενώσεις προστασίας καταναλωτών έχουν το δικαίωμα να προβάλλουν ενώπιον δικαστηρίου **παραβάσεις των κανόνων προστασίας των προσωπικών δεδομένων** από πλατφόρμες όπως το Facebook ([C-319/20](#)).

22 ΙΟΥΛΙΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Αυστρίας*

Με προσφυγή λόγω παραβάσεως, η Επιτροπή προσάπτει στην Αυστρία **την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των οικογενειακών παροχών** που εφαρμόζεται στους υπηκόους της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι εργάζονται στην Αυστρία και των οποίων τα τέκνα ζουν σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο το κόστος ζωής θεωρείται χαμηλότερο ([C-328/20](#)).

Αύγουστος

6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Επ' ακροατηρίου συζήτηση στην υπόθεση *ΧC*

Διεξάγεται επ' ακροατηρίου συζήτηση στο πλαίσιο επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας (PPU) σχετικά με **πλείονα ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης εκδοθέντα από κράτος μέλος κατά του ιδίου προσώπου**. Η απόφαση, της οποίας οι προτάσεις αναπτύχθηκαν επίσης στις 6 Αυγούστου, θα εκδοθεί στις 24 Σεπτεμβρίου, δηλαδή τεσσερις μήνες μετά την εισαγωγή της υπόθεσης ([C-195/20 PPU ΧC](#)).

14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της υπόθεσης *Daimler AG* κατά Επιτροπής

Ζητείται από το Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί επί της εκτελεστικής απόφασης της Επιτροπής για τον προσωρινό υπολογισμό των μέσων ειδικών εκπομπών CO₂ και των σκοπών ειδικών εκπομπών των κατασκευαστών επιβατικών αυτοκινήτων και ελαφρών επαγγελματικών οχημάτων για το έτος 2018 ([T-509/20](#)).

Σεπτέμβριος

10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ανάληψη καθηκόντων νέου γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο

Σε δημόσια συνεδρίαση του Δικαστηρίου, ορκίζεται γενικός εισαγγελέας ο **Αθανάσιος Ράντος** (Ελλάδα), προς αντικατάσταση της γενικής εισαγγελέα Eleanor Sharpston (Ηνωμένο Βασίλειο).

25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

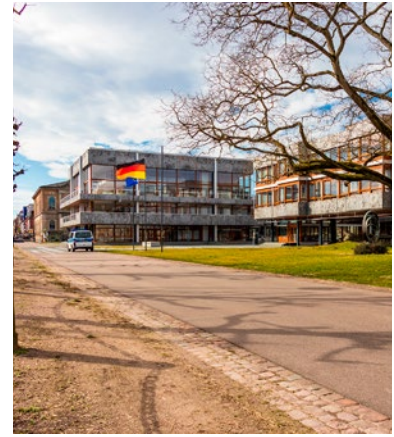

Εισαγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου της υπόθεσης Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ.

Αίτηση αναιρέσεως κατά της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 2020 (συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-778/16 και T-892/16), με την οποία ακυρώθηκε η απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την κρατική ενίσχυση (**φορολογική απόφαση προέγκρισης**) που χορήγησε η Ιρλανδία στην **Apple** ([C-465/20](#)).

Οκτώβριος

28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Επίσημη ανάληψη καθηκόντων των μελών της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

Επ' ευκαιρία της επίσημης έναρξης δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, πραγματοποιείται στο Δικαστήριο συνεδρίαση συγκρότησης σε σώμα. Η Ευρωπαϊά Γενική Εισαγγελέας, **Laura Codruța Könevi** (Ρουμανία), και οι **Ευρωπαίοι εισαγγελείς που προτείνονται από τα κράτη μέλη** αναλαμβάνουν επισήμως τη δέσμευση να τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το λειτούργημά τους.

6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ανάληψη καθηκόντων δύο νέων δικαστών στο Δικαστήριο

Διεξάγεται πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της ορκωμοσίας και της ανάληψης καθηκόντων των δικαστών **Ineta Ziemele** (Λεττονία), προς αντικατάσταση του Egils Levits, και **Jan Passer** (Τσεχική Δημοκρατία), προς αντικατάσταση του Jiří Malenovský.

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Επίσημη επίσκεψη στη Γερμανία

Αντιπροσωπεία του Δικαστηρίου μεταβαίνει στην Καρλσρούη (Γερμανία) στο πλαίσιο επίσημης επίσκεψης, κατόπιν πρόσκλησης του **Bundesverfassungsgericht** (Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου).

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Εισαγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου της υπόθεσης *Λιθουανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*

Η πρώτη από μία σειρά προσφυγών που ασκούνται από κράτη μέλη κατά διαφόρων διατάξεων των νομοθετικών κειμένων που αποτελούν τη «**Δέσμη μέτρων για την κινητικότητα**» σχετικά με τη μεταρρύθμιση του τομέα των οδικών μεταφορών ([C-541/20](#)).

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ευρωπαϊκή ημέρα της δικαιοσύνης

Η ευρωπαϊκή ημέρα της δικαιοσύνης οργανώνεται από το 2003 προκειμένου να καταστήσει πιο προσιτή τη δικαιοσύνη **στους Ευρωπαίους πολίτες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να κατανοήσουν πληρέστερα τα δικαιώματά τους και να ενημερωθούν για τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων** (δικαιοσύνη, διαμεσολάβηση, εκτέλεση αποφάσεων κ.λπ.). Για το έτος 2020, το Συμβούλιο της Ευρώπης οργάνωσε και ενθάρρυνε σειρά διαδικτυακών εκδηλώσεων. Το Δικαστήριο συμμετέχει με αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης Twitter και LinkedIn, ενημερώνοντας τους πολίτες σχετικά με τα κύρια χαρακτηριστικά της λειτουργίας του και τη συμβολή της διαδικασίας έκδοσης προδικαστικής απόφασης στην καθημερινή τους ζωή.

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οι δύο λογαριασμοί Twitter του Δικαστηρίου ξεπερνούν τους 100 000 ακολούθους

Το Δικαστήριο είναι δραστήριο στο Twitter από το 2013, με δύο λογαριασμούς, στα γαλλικά και τα αγγλικά, για να κοινοποιεί άμεσα και ευσύνοπτα τις ουσιαστικότερες πληροφορίες **σχετικά με τις σημαντικές δίκες, αποφάσεις και προτάσεις γενικών εισαγγελέων, καθώς και σχετικά με τα γεγονότα που αφορούν το θεσμικό όργανο**. Τη χρονιά αυτή, οι δύο λογαριασμοί συγκέντρωσαν περισσότερους από 100 000 ακολούθους (έναντι 81 552 το 2019).

Νοέμβριος

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

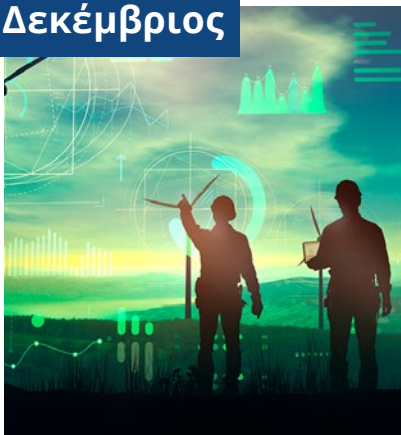

Απόφαση στην υπόθεση *Lietuvos geležinkeliai κατά Επιτροπής*

Το Γενικό Δικαστήριο επικυρώνει την απόφαση της Επιτροπής που διαπιστώνει **κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της εθνικής εταιρίας σιδηροδρόμων της Λιθουανίας** στη λιθουανική αγορά σιδηροδρομικών εμπορευματικών μεταφορών ([T-814/17](#)).

→ ([βλ. σ. 47](#))

Δεκέμβριος

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Αίτηση γνωμοδότησης

Το Βέλγιο ζητεί από το Δικαστήριο να γνωμοδοτήσει κατά πόσον το **σχέδιο εκσυγχρονισμένης Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας** είναι συμβατό προς τις Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως όσον αφορά τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών ([Γνωμοδότηση 1/20](#)).

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

68η επέτειος της ίδρυσης του Δικαστηρίου

Για τον εορτασμό της επετείου, το Δικαστήριο παρουσιάζει στους πολίτες μια αναδρομή στις σημαντικότερες αποφάσεις που εξέδωσε το 2020, με αναρτήσεις **στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης** Twitter και LinkedIn.

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Απόφαση στην υπόθεση *International Skating Union* κατά Επιτροπής

Οι κανόνες της Διεθνούς Ένωσης Παγοδρομίας (UIP) που προβλέπουν αυστηρές κυρώσεις κατά των αθλητών που συμμετέχουν σε μη εγκεκριμένους από αυτήν αγώνες παγοδρομίας ταχύτητας **αντιβαίνουν στους κανόνες ανταγωνισμού της Ένωσης (T-93/18)**.

→ (βλ. σ. 47)

17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Απόφαση στην υπόθεση *Centraal Israëlitisch Consistorie van België* κ.λπ.

Προκειμένου να προαχθεί η καλή μεταχείριση των ζώων στο πλαίσιο της λατρευτικού τύπου σφαγής, τα κράτη μέλη δύνανται να επιβάλλουν υποχρέωση εφαρμογής **αναστρέψιμης διαδικασίας αναισθητοποίησης** που δεν επιφέρει τον θάνατο του ζώου, χωρίς η επιβολή τέτοιας υποχρέωσης να συνιστά προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με τον Χάρτη **(C-336/19)**.

→ (βλ. σ. 29)

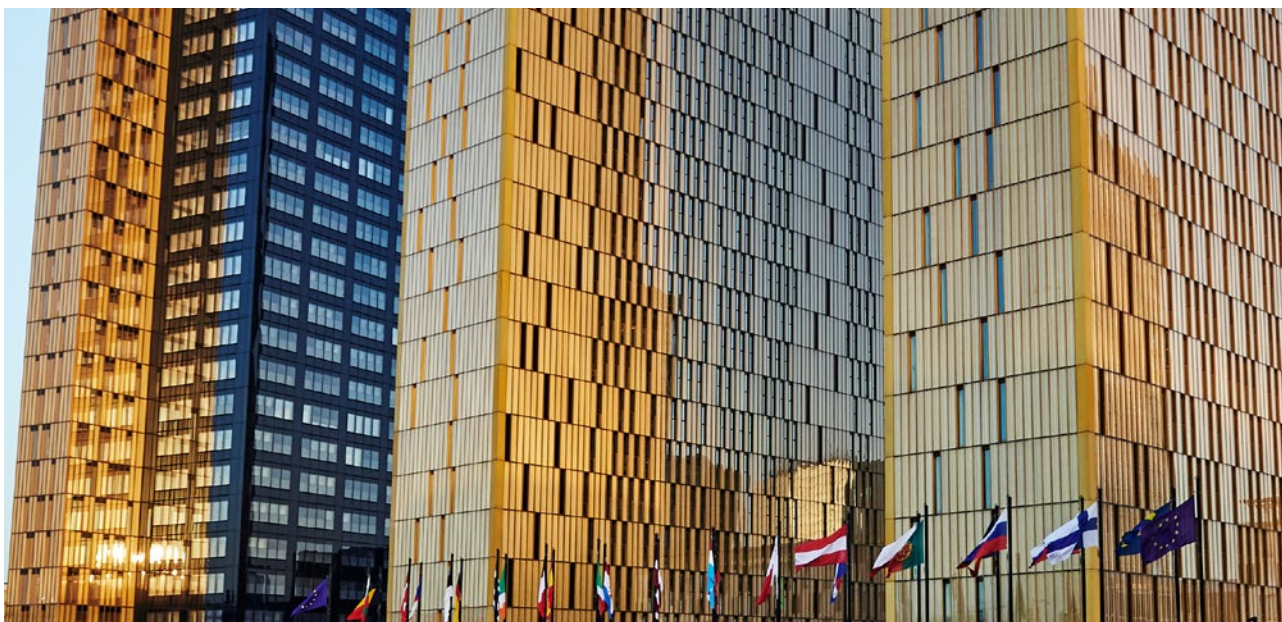
22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Έκθεση του Δικαστηρίου σχετικά με τη λειτουργία του Γενικού Δικαστηρίου

Στο πλαίσιο της παρακολούθησης της εφαρμογής της μεταρρύθμισης της δικαιοδοτικής δομής της Ένωσης, **το Δικαστήριο υποβάλλει την έκθεσή του** σχετικά με τη λειτουργία του Γενικού Δικαστηρίου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή. Η έκθεση εστιάζει στην αποδοτικότητα του Γενικού Δικαστηρίου, στην αναγκαιότητα και την αποτελεσματικότητα της αύξησης του αριθμού των δικαστών σε 54, στη χρήση και την αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων καθώς και στην περαιτέρω δημιουργία εξειδικευμένων τμημάτων.

B | Η χρονιά σε αριθμούς

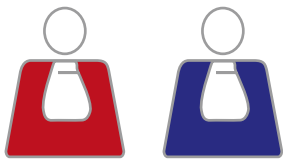
Κατά το έτος 2020, η δραστηριότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατηρήθηκε σε υψηλό επίπεδο, υπό συνθήκες που χαρακτηρίστηκαν από την κατ' οίκον εργασία και από τους περιορισμούς των μετακινήσεων που είχαν ως συνέπεια την αδυναμία διεξαγωγής επ' ακροατηρίου συζητήσεων μεταξύ της 16ης Μαρτίου και της 25ης Μαΐου 2020. Από την ημερομηνία αυτή και τηρουμένων αυστηρών υγειονομικών μέτρων, το Δικαστήριο υποδέχτηκε και πάλι στις αίθουσες συνεδριάσεων τους εκπροσώπους των διαδίκων και το κοινό, προς το συμφέρον της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και σύμφωνα με την αρχή της δημοσιότητας.

Τα μέτρα περιορισμού που ελήφθησαν από την πλειονότητα των κρατών μελών για την ανάσχεση της πανδημίας επηρέασαν αναπόφευκτα, σε ορισμένο βαθμό, τις κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες καθώς και τις δραστηριότητες των δικαστηρίων των κρατών μελών, με συνέπεια τη μείωση του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων. Οι **1 582 υποθέσεις που εισήχθησαν συνολικά ενώπιον των δύο δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης** είναι αριθμός χαμηλότερος από το ιστορικό υψηλό του προηγούμενου έτους (1 905), αλλά υπολείπεται μόνον ελαφρώς σε σύγκριση με τους αριθμούς των ετών 2018 (1 683) και 2017 (1 656).

Παρόμοια τάση παρατηρείται και όσον αφορά τις **περατωθείσες υποθέσεις**. Ο αριθμός τους (**1 540**) είναι χαμηλότερος από εκείνον του έτους 2019 και τον αριθμό ρεκόρ του έτους 2018, αλλά αντιστοιχεί σε επίπεδο δραστηριότητας ισοδύναμο με το επίπεδο του 2017 και μάλιστα υψηλότερο από εκείνο του 2016. Για να εκτιμηθεί στις πραγματικές του διαστάσεις, το αποτέλεσμα αυτό πρέπει να συνδυαστεί με το γεγονός ότι τα δύο δικαιοδοτικά όργανα δεν ήταν σε θέση να διεξαγάγουν επ' ακροατηρίου συζητήσεις για διάστημα μεγαλύτερο των 2 μηνών κατά τη διάρκεια του έτους 2020.

Τέλος, **η μέση διάρκεια των διαδικασιών στις υποθέσεις που περατώθηκαν ενώπιον των δύο δικαιοδοτικών οργάνων ανέρχεται σε 15,4 μήνες**, η μικρότερη διάρκεια που επιτεύχθηκε ποτέ, γεγονός που μαρτυρεί τη συνεχή επιδίωξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας κατά τη διεκπεραίωση των διαφόρων διαδικασιών.

Το θεσμικό όργανο το 2020

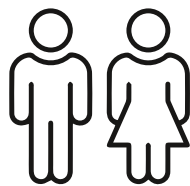

81
ΔΙΚΑΣΤΕΣ

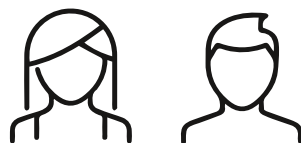

11
ΓΕΝΙΚΟΙ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΙΣ

από τα **27** κράτη
μέλη

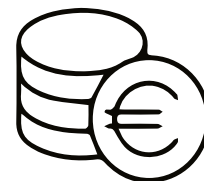

2 235
μόνιμοι και μη μόνιμοι
υπάλληλοι

61 % **39 %**

1 359 γυναίκες
876 άντρες

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ
ΟΡΓΑΝΟΥ ΓΙΑ ΤΟ
ΕΤΟΣ 2020

437
ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ

Η εκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στη Διοίκηση τοποθετεί το Δικαστήριο στον υψηλότερο μέσο όρο των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων

Το **54 %** των θέσεων διοικητικών υπαλλήλων

και το **41 %** των διευθυντικών θέσεων (μεσαίων και ανώτερων στελεχών) καλύπτονται από γυναίκες.

Στοιχεία για τη δικαστική λειτουργία (αμφοτέρων των δικαιοδοτικών οργάνων)

1 582 νέες
υποθέσεις

1 540
περατωθείσες
υποθέσεις

2 542
εκκρεμείς υποθέσεις

159 110
δικαστικά έγγραφα
πρωτοκολλήθηκαν
στις Γραμματείες των
δικαιοδοτικών οργάνων

Μέση διάρκεια των
διαδικασιών:

15,4 μήνες

Δικαστήριο
15,4 μήνες

Γενικό Δικαστήριο
15,4 μήνες

Ποσοστό των
δικογράφων που
κατατέθηκαν μέσω της
εφαρμογής e-Curia:

Δικαστήριο:
79 %

Γενικό Δικαστήριο:
95 %

Λογαριασμοί πρόσβασης
στην εφαρμογή e-Curia:

7 378

(ήτοι αύξηση 12 % σε σχέση με το
2019)

2 568
ανακοινώσεις δικαστικού
περιεχομένου
δημοσιεύθηκαν στην
*Επίσημη Εφημερίδα της
Ευρωπαϊκής Ένωσης*

Το **e-Curia** είναι μια εφαρμογή πληροφορικής του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρέχει στους εκπροσώπους των διαδικιών στις υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, καθώς και στα εθνικά δικαστήρια στο πλαίσιο αίτησης προς το Δικαστήριο για την έκδοση προδικαστικής απόφασης, τη δυνατότητα ανταλλαγής δικαστικών εγγράφων με τις Γραμματείες με αποκλειστικά ηλεκτρονικό τρόπο.

e-Curia: εφαρμογή πληροφορικής που επιτρέπει την ανταλλαγή δικαστικών εγγράφων

Βλ. βίντεο στο YouTube
(στη γαλλική γλώσσα)

Οι γλωσσικές υπηρεσίες

Ως πολύγλωσσο θεσμικό όργανο, το Δικαστήριο πρέπει να είναι σε θέση να δικάσει μια υπόθεση σε οποιαδήποτε επίσημη γλώσσα της Ένωσης. Εν συνεχεία, εξασφαλίζει τη διάδοση της νομολογίας του σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης.

24

πιθανές γλώσσες
διαδικασίας,
δηλαδή

552

δυνατοί γλωσσικοί
συνδυασμοί

601

γλωσσομαθείς νομικοί
εργάζονται για τη
μετάφραση των εγγράφων

Όγκος εργασίας
(σελίδες προς μετάφραση):

1 145 000

Παραγωγή
της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης:

1 170 000

Αποτελέσματα των μέτρων εξοικονόμησης που έλαβαν
τα δικαιοδοτικά όργανα με σκοπό τη μείωση των
μεταφραστικών αναγκών:

480 000 σελίδες

70

διερμηνείς για τις επ'
ακροατηρίου συζητήσεις
και τις λοιπές συνεδριάσεις

445

επ' ακροατηρίου
συζητήσεις και άλλες
συνεδριάσεις στις οποίες
απαιτήθηκε ταυτόχρονη
διερμηνεία

Στο Δικαστήριο, οι μεταφράσεις πραγματοποιούνται σύμφωνα με ένα υποχρεωτικό γλωσσικό καθεστώς το οποίο καλύπτει όλους τους δυνατούς συνδυασμούς των 24 επίσημων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα προς μετάφραση έγγραφα είναι νομικά κείμενα εξόχως τεχνικού χαρακτήρα. Γι' αυτόν τον λόγο, η μεταφραστική υπηρεσία του Δικαστηρίου απασχολεί μόνο **γλωσσομαθείς νομικούς** με πλήρη νομική κατάρτιση και άριστη γνώση δύο τουλάχιστον επίσημων γλωσσών πέραν της μητρικής.

2

Το δικαιοδοτικό έργο

- A | Επιλογή από τις σπουδαιότερες αποφάσεις της χρονιάς
- B | Αριθμοί-κλειδιά του δικαιοδοτικού έργου

A | Επιλογή από τις σπουδαιότερες αποφάσεις της χρονιάς

Ένωση η οποία βασίζεται στην αξία του ανθρώπου και στο κράτος δικαίου

Γιατί υπάρχει το Δικαστήριο της ΕΕ;

[Βλ. βίντεο στο YouTube](#)

Το έτος 2020 σηματοδότησε την 20ή επέτειο της διακήρυξης του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Χάρτης), ο οποίος, όπως και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναφέρεται ρητώς στο κράτος δικαίου, μία από τις κοινές αξίες των κρατών μελών της Ένωσης στις οποίες βασίζεται.

Ο Χάρτης κατοχυρώνει, μεταξύ άλλων, την αξιοπρέπεια, την ελευθερία και την ισότητα ενώπιον του νόμου όλων των προσώπων ως ανθρώπων, εργαζομένων, πολιτών ή διαδίκων σε ένδικη διαδικασία. Τα 54 άρθρα που περιέχει εκφράζουν τη μετάβαση από μια Ευρώπη των Κοινοτήτων επικεντρωμένη σε οικονομικά συμφέροντα σε μια Ευρώπη της Ένωσης που θεμελιώνεται στην αξία του ανθρώπου.

Το 2020, το Δικαστήριο ερμήνευσε σε πολυάριθμες υποθέσεις τον Χάρτη και την αρχή του κράτους δικαίου, συμβάλλοντας καθοριστικά στην προάσπιση των θεμελιωδών ελευθεριών, την καταπολέμηση των διακρίσεων και την υλοποίηση ενός δίκαιου συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

.....

Κατόπιν προδικαστικής παραπομπής ιταλικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο ερμήνευσε την οδηγία για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία. Η οδηγία αυτή θέτει σε εφαρμογή, στον εν λόγω τομέα, τη γενική αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων που κατοχυρώνεται στον Χάρτη. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι **ομοφοβικές δηλώσεις** συνιστούν **δυσμενή διάκριση στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας** όταν γίνονται από πρόσωπο το οποίο μπορεί να εκληφθεί ότι έχει καθοριστική επιρροή στην πολιτική προσλήψεων ενός εργοδότη. Το εθνικό δίκαιο μπορεί να προβλέπει ότι μια ένωση νομιμοποιείται ενεργητικώς προς άσκηση αγωγής αποζημίωσης ακόμη και αν δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί συγκεκριμένος ζημιωθείς.

➔ [Απόφαση Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI της 23ης Απριλίου 2020, C-507/18](#)

Κανονιστική ρύθμιση της Περιφέρειας της Φλάνδρας (Βέλγιο) είχε ως αποτέλεσμα να καθίσταται υποχρεωτική **η αναισθητοποίηση των ζώων πριν από τη θανάτωσή τους**. Δεδομένου ότι επηρεάστηκαν οι σφαγές που προβλέπονται στο πλαίσιο λατρευτικών τύπων, εβραϊκές και μουσουλμανικές ενώσεις ζήτησαν την ακύρωση της ρύθμισης αυτής. Το Δικαστήριο, επιληφθέν προδικαστικού ερωτήματος υποβληθέντος από βελγικό δικαστήριο, διαπίστωσε ότι η επίμαχη ρύθμιση, η οποία δεν αντιτίθεται σε αναστρέψιμη διαδικασία αναισθητοποίησης που δεν μπορεί να επιφέρει τον θάνατο του ζώου και η οποία δεν εμποδίζει τη θέση σε κυκλοφορία προϊόντων ζωικής προέλευσης παραχθέντων από ζώα τα οποία έχουν σφαγεί σύμφωνα με λατρευτικούς τύπους εκτός της Περιφέρειας της Φλάνδρας, εξασφαλίζει δίκαιη εξισορρόπηση μεταξύ της θρησκευτικής ελευθερίας, την οποία εγγυάται ο Χάρτης, και της καλής μεταχείρισης των ζώων, η οποία κατοχυρώνεται στη ΣΛΕΕ (βλ. τμήμα «Προστασία των καταναλωτών»).

→ [Απόφαση *Centraal Israëlitisch Consistorie van België* κ.λπ. της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-336/19](#)

Στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι **περιορισμοί που επέβαλε η Ουγγαρία όσον αφορά τη χρηματοδότηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από πρόσωπα εγκατεστημένα εκτός του κράτους μέλους αυτού** δεν ήταν σύμφωνοι προς το δίκαιο της Ένωσης. Ειδικότερα, οι περιορισμοί αυτοί προσκρούουν στις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη όχι μόνο δυνάμει της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η οποία προβλέπεται στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και δυνάμει των διατάξεων του Χάρτη σχετικά με την **ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** (βλ. τμήμα «Προστασία των προσωπικών δεδομένων»).

→ [Απόφαση Επιτροπή κατά Ουγγαρίας \(Διαφάνεια των Οργανώσεων\) της 18ης Ιουνίου 2020, C-78/18](#)

Σε άλλη προσφυγή λόγω παραβάσεως που αφορούσε την Ουγγαρία, το Δικαστήριο εξέτασε, υπό το πρίσμα του Χάρτη, **την εθνική νομοθεσία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση**. Η νομοθεσία αυτή εξαρτούσε την άσκηση, στην Ουγγαρία, εκπαιδευτικής δραστηριότητας πιστοποιούμενης με τη χορήγηση τίτλου εκ μέρους **εγκατεστημένων εκτός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** από την ύπαρξη διεθνούς σύμβασης μεταξύ της Ουγγαρίας και του τρίτου κράτους στο οποίο το οικείο ίδρυμα είχε την έδρα του και από την εκ μέρους του ιδρύματος αυτού άσκηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στο κράτος μέλος προέλευσής του. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι προϋποθέσεις αυτές **προσκρούουν στην ακαδημαϊκή ελευθερία, την ελευθερία σύστασης ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την επιχειρηματική ελευθερία**.

→ [Απόφαση Επιτροπή κατά Ουγγαρίας \(Τριτοβάθμια εκπαίδευση\) της 6ης Οκτωβρίου 2020, C-66/18](#)

Μια επείγουσα προδικαστική διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούσε την **αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ημεδαπών και πολιτών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)**. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι ο Χάρτης εφαρμόζεται όταν κράτος μέλος (εν προκειμένω, η Κροατία) καλείται να λάβει απόφαση επί αίτησης έκδοσης που έχει υποβληθεί από τρίτο κράτος (Ρωσία) η οποία αφορά **υπήκοο τρίτου κράτους που είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) και συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία για τον ΕΟΧ (Ισλανδία)**. Κατά συνέπεια, το κράτος μέλος το οποίο έλαβε την αίτηση έκδοσης οφείλει να διακριβώσει ότι στον υπήκοο αυτόν **δεν θα επιβληθούν θανατική ποινή, βασανιστήρια ή απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή ανάλογη μεταχείριση στο τρίτο κράτος που υπέβαλε την αίτηση έκδοσης**.

→ [Απόφαση *Ruska Federacija*](#)
[της 2ας Απριλίου 2020, C-897/19 PPU](#)

Στο πλαίσιο δύο επειγουσών προδικαστικών διαδικασιών σχετικά με τις συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας στην Πολωνία, το Δικαστήριο έκρινε ότι **η εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (ΕΕΣ) εκδοθέντος από πολωνική δικαστική αρχή μπορεί να απορριφθεί μόνον αν**, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής κατάστασης του ενδιαφερομένου, της φύσης της οικείας παράβασης και του πραγματικού πλαισίου έκδοσης του εν λόγω ΕΕΣ, υπάρχουν σοβαρά και αποδεδειγμένα στοιχεία ότι θα συντρέξει **πραγματικός κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος του ενδιαφερομένου σε δίκαιη δίκη, το οποίο κατοχυρώνεται στον Χάρτη**, όταν αυτός παραδοθεί στις πολωνικές αρχές.

→ [Απόφαση *Openbaar Ministerie*](#)
[της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-354/20 PPU κ.λπ.](#)

Το Δικαστήριο κήρυξε απαράδεκτες δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τα μέτρα με τα οποία θεσπίστηκε το 2017 στην Πολωνία σύστημα πειθαρχικής διαδικασίας για τους δικαστές. Υπογράμμισε, ωστόσο, ότι **η υποβολή από εθνικό δικαστή προδικαστικού ερωτήματος το οποίο απορρίφθηκε ως απαράδεκτο δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την κίνηση πειθαρχικών διαδικασιών σε βάρος του**. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι **προσκρούουν στο δίκαιο της Ένωσης εθνικές διατάξεις που εκθέτουν τους εθνικούς δικαστές σε κίνδυνο πειθαρχικών διαδικασιών λόγω του ότι υπέβαλαν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως**. Το να μη διατρέχουν οι εθνικοί δικαστές τον κίνδυνο πειθαρχικών διαδικασιών για τέτοιους λόγους αποτελεί, ειδικότερα, εγγύηση συμψυή με την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας.

→ [Απόφαση *Miasto Łowicz και Prokurator Generalny*](#)
[της 26ης Μαρτίου 2020, C-558/18 και C-563/18](#)

Πολιτική ασύλου

Η εντατικοποίηση των μεταναστευτικών ροών και η πολυπλοκότητα της διαχείρισης της υποδοχής των μεταναστών είχαν ως αποτέλεσμα να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της συμβατότητας της νομοθεσίας ορισμένων κρατών μελών, η οποία διέπει τις διαδικασίες ασύλου, προς τις προστατευτικές διατάξεις που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης. Ο Χάρτης, η οδηγία για τις διαδικασίες, η οδηγία για την υποδοχή, η οδηγία για την επιστροφή και ο κανονισμός Δουβλίνο III επιβάλλουν ορισμένες υποχρεώσεις στα κράτη μέλη, όπως για παράδειγμα τη διασφάλιση πραγματικής πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου.

Το 2020, το Δικαστήριο συνέχισε να παρέχει με τη νομολογία του συγκεκριμένες απαντήσεις όσον αφορά τον καθορισμό των προϋποθέσεων εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας, συμβιβάζοντας το δικαίωμα ασύλου με την προστασία της δημοσίας τάξης και των εννόμων συμφερόντων των κρατών μελών.

.....

Ερωτηθέν από συγγρικό δικαστήριο στο πλαίσιο επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η εγκατάσταση των αιτούντων άσυλο ή των υπηκόων τρίτων χωρών για τους οποίους έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής **στη ζώνη διέλευσης του Röscke, στα συγροσερβικά σύνορα**, έπρεπε να χαρακτηριστεί ως κράτηση. Αν, κατόπιν του δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας της κράτησης αυτής, διαπιστωθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι **κρατήθηκαν χωρίς βάσιμο λόγο, το επιληφθέν δικαστήριο πρέπει να διατάξει την άμεση απόλυσή τους** ή ενδεχομένως να λάβει εναλλακτικό σε σχέση με την κράτηση μέτρο.

→ Απόφαση FMS κ.λπ.
της 14ης Μαΐου 2020, C-924/19 PPU κ.λπ.

Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι **η Ουγγαρία παρέβη τις υποχρεώσεις** που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με τις διαδικασίες παροχής διεθνούς προστασίας και την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Ειδικότερα, **ο περιορισμός της πρόσβασης στη διαδικασία διεθνούς προστασίας, η παράνομη κράτηση των αιτούντων** την προστασία αυτή σε ζώνες διέλευσης καθώς και η **μεταφορά των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών σε παραμεθόρια ζώνη, χωρίς να τηρούνται οι εγγυήσεις** που διέπουν τη διαδικασία επιστροφής, συνιστούν παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

→ [Απόφαση Επιτροπή κατά Ουγγαρίας της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-808/18](#)

Στο πλαίσιο τριών προσφυγών λόγω παραβάσεως τις οποίες άσκησε η Επιτροπή κατά **της Πολωνίας, της Ουγγαρίας και της Τσεχικής Δημοκρατίας**, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα τρία αυτά κράτη μέλη, **αρνούμενα να συμμορφωθούν με τον προσωρινό μηχανισμό μετεγκατάστασης αιτούντων διεθνή προστασία, παρέβησαν τις υποχρεώσεις** που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης. Τα εν λόγω κράτη μέλη δεν δύνανται να επικαλεστούν ούτε την τήρηση της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας ούτε την υποτιθέμενη δυσλειτουργία του μηχανισμού μετεγκατάστασης προκειμένου να αποφύγουν, γενικώς, την εφαρμογή του μηχανισμού αυτού.

→ [Απόφαση Επιτροπή κατά Πολωνίας, Ουγγαρίας και Τσεχικής Δημοκρατίας της 2ας Απριλίου 2020, C-715/17 κ.λπ.](#)

Προστασία των προσωπικών δεδομένων

Το Δικαστήριο και ο ψηφιακός κόσμος

[Βλ. βίντεο στο YouTube](#)

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί στέρεα και συνεκτική βάση για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ανεξάρτητα από τον τρόπο και το πλαίσιο της συλλογής τους (διαδικτυακές αγορές, τραπεζικά δάνεια, αναζήτηση εργασίας, αιτήσεις παροχής πληροφοριών από τις δημόσιες αρχές). Οι προστατευτικοί αυτοί κανόνες εφαρμόζονται σε φυσικά πρόσωπα και σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που είναι εγκατεστημένοι εντός ή εκτός της Ένωσης, περιλαμβανομένων των εταιριών που προσφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες, όπως η Facebook και η Amazon, εφόσον ζητούν ή χρησιμοποιούν περαιτέρω τα προσωπικά δεδομένα των πολιτών της Ένωσης.

Το 2020, το Δικαστήριο εξέδωσε πολυάριθμες αποφάσεις σχετικά με τις ευθύνες που απορρέουν από τη συλλογή και την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων ιδίως από τις εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών πληροφοριών.

.....

Το Δικαστήριο **κήρυξε άκυρη** την απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την επάρκεια του μηχανισμού **προστασίας των προσωπικών δεδομένων που διαβιβάζονται στις Ηνωμένες Πολιτείες από την Ένωση (απόφαση «ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής»)**. Η απόφαση αυτή **εκδόθηκε κατόπιν της απόφασης Schrems του 2015 (C-362/14)** με την οποία το Δικαστήριο είχε κηρύξει ανίσχυρη την απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώθηκε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες εξασφάλιζαν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των επίμαχων δεδομένων (απόφαση «ασφαλούς λιμένα»). Το Δικαστήριο προσήψε, μεταξύ άλλων, στην Επιτροπή ότι με τη νέα απόφασή της δεν περιόρισε στο απολύτως αναγκαίο την πρόσβαση στα δεδομένα αυτά και τη χρήση τους εκ μέρους των αμερικανικών δημοσίων αρχών, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών πληροφοριών.

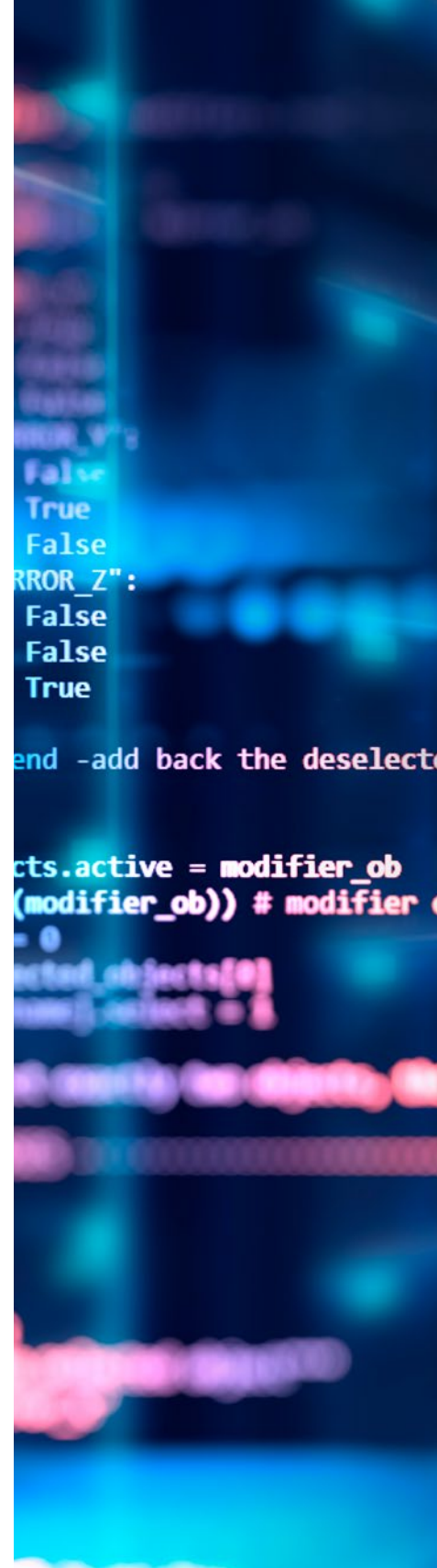
→ [Απόφαση Schrems και Facebook Ireland της 16ης Ιουλίου 2020, C-311/18](#)

Όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι **το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται**, κατ' αρχήν, σε εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει σε πάροχο υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών **τη γενική και χωρίς διάκριση διαβίβαση σε δημόσιες αρχές ή τη διατήρηση των δεδομένων κίνησης και θέσης των χρηστών**, με σκοπό την καταπολέμηση των αδικημάτων ή της εγκληματικότητας. Διευκρίνισε, ωστόσο, ότι **ενδέχεται να υφίστανται εξαιρέσεις** για την αντιμετώπιση σοβαρών απειλών κατά της εθνικής ασφάλειας, για την καταπολέμηση της βαριάς μορφής εγκληματικότητας ή για την πρόληψη σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας.

→ [Αποφάσεις *Privacy International* και *La Quadrature du Net* κ.λπ. της 6ης Οκτωβρίου 2020, C-623/17, C-511/18, C-512/18 και C-520/18](#)

Τέλος, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι **η Ουγγαρία παρέβη τις υποχρεώσεις** που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης, καθόσον επέβαλε περιορισμούς στη χρηματοδότηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από πρόσωπα εγκατεστημένα εκτός της επικράτειάς της. Ειδικότερα, ουγγρικός νόμος επιβάλλει, επ' απειλή κυρώσεων, **υποχρεώσεις εγγραφής στο μητρώο, δήλωσης και δημοσιότητας** σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που λαμβάνουν ενίσχυση από την αλλοδαπή υπερβαίνουσα ορισμένο ποσό. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι περιορισμοί αυτοί εισάγουν διακρίσεις και είναι **αντίθετοι** όχι μόνον προς την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι αλλά και προς τις **αρχές του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής** (βλ. τμήμα «Ένωση η οποία βασίζεται στην αξία του ανθρώπου και στο κράτος δικαίου») **και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων**.

→ [Απόφαση Επιτροπή κατά Ουγγαρίας της 18ης Ιουνίου 2020, C-78/18](#)

Προστασία των καταναλωτών

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Προστατεύοντας τα δικαιώματα των καταναλωτών της Ένωσης

[Βλ. βίντεο στο YouTube](#)

Η προστασία των καταναλωτών αποτελεί σημαντική προτεραιότητα της Ένωσης. Η Ένωση συμβάλλει στην προώθηση της υγείας και της ασφάλειας των καταναλωτών, διασφαλίζει την εφαρμογή των κανόνων που τους προστατεύουν και προάγει την ενημέρωσή τους για τα δικαιώματα που διαθέτουν, ανεξάρτητα από τον τόπο όπου ζουν, ταξιδεύουν ή πραγματοποιούν τις αγορές τους στο έδαφος της Ένωσης.

Το 2020, το Δικαστήριο εξέδωσε πολυάριθμες αποφάσεις σχετικά με το περιεχόμενο των δικαιωμάτων των καταναλωτών.

.....

Το Δικαστήριο ερμήνευσε για πρώτη φορά τον κανονισμό της Ένωσης με τον οποίο κατοχυρώνεται η «ουδετερότητα του διαδικτύου», σε δύο ουγκρικές υποθέσεις οι οποίες αφορούσαν εμπορικές πρακτικές συνιστάμενες, αφενός, στη χορήγηση προτιμησιακών τιμολογίων (αποκαλούμενων «μηδενικού τέλους») για τη χρήση ορισμένων «προνομιακών» εφαρμογών και, αφετέρου, στην παρεμπόδιση ή επιβράδυνση των λοιπών εφαρμογών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι απαιτήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών του διαδικτύου και για την άνευ διακρίσεων μεταχείριση της κίνησης δεδομένων **αντιτίθενται** σε τέτοιες πρακτικές.

➔ **[Απόφαση Telenor Magyarország Zrt της 15ης Σεπτεμβρίου 2020, C-807/18 κ.λπ.](#)**

Σε υποθέσεις που αφορούσαν επιπλωμένα ακίνητα που προτείνονταν προς εκμίσθωση στον ιστότοπο **Airbnb**, το Δικαστήριο έκρινε ότι **εθνική ρύθμιση που εξαρτά από τη λήψη άδειας** την κατ' επανάληψη βραχυχρόνια εκμίσθωση οικιακού ακινήτου σε περιστασιακή πελατεία η οποία δεν εγκαθιστά σε αυτό την κατοικία της είναι σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο έκρινε, ειδικότερα, ότι η **καταπολέμηση του προβλήματος της ανεπάρκειας οικημάτων προοριζόμενων για μακροχρόνια μίσθωση** συνιστά επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογεί τέτοια ρύθμιση.

➔ **[Απόφαση Cali Apartments της 22ας Σεπτεμβρίου 2020, C-724/18 κ.λπ.](#)**

Όσον αφορά τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι, στις συμβάσεις **ενυπόθηκου δανείου**, η ρήτρα που προβλέπει την εφαρμογή κυμαινόμενου επιτοκίου βάσει δείκτη αναφοράς των εθνικών ταμειωτηρίων συνιστά **καταχρηστική ρήτρα όταν δεν είναι σαφής και κατανοητή**. Σε μια τέτοια περίπτωση, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να την αντικαταστήσουν με ρήτρα στηριζόμενη σε άλλα κριτήρια που προβλέπει η νομοθεσία, προκειμένου να αποφεύγονται ιδιαιτέρως δυσμενείς για τους καταναλωτές συνέπειες, όπως η κήρυξη της ακυρότητας της δανειακής σύμβασης.

→ [Απόφαση Gómez del Moral Guasch της 3ης Μαρτίου 2020, C-125/18](#)

Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, μολονότι εθνική ρύθμιση μπορεί να προβλέπει **προθεσμία παραγραφής για την άσκηση από καταναλωτή αγωγής με αίτημα την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων**, η προθεσμία αυτή δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκή από την προβλεπόμενη για παρόμοια ένδικα βοηθήματα **ούτε να καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή για τον καταναλωτή την άσκηση των δικαιωμάτων του**.

→ [Απόφαση Raiffeisen Bank της 9ης Ιουλίου 2020, C-698/18 κ.λπ.](#)

Όσον αφορά την **επισημάνση καλλυντικού προϊόντος**, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ένδειξη της «λειτουργίας», η οποία πρέπει να αναγράφεται στον περιέκτη και στη συσκευασία του προϊόντος, πρέπει να ενημερώνει με σαφήνεια τον καταναλωτή για τη χρήση και τον τρόπο χρήσης του προϊόντος αυτού. Οι ενδείξεις που αφορούν τις **ειδικές προφυλάξεις κατά τη χρήση του προϊόντος, τη λειτουργία του και τα συστατικά του δεν μπορούν, ειδικότερα, να αναγράφονται σε κατάλογο εταιρίας στον οποίο παραπέμπει το σύμβολο** που εμφανίζεται στη συσκευασία ή τον περιέκτη και απεικονίζει χέρι με ανοιχτό βιβλίο.

→ [Απόφαση A.M. κατά E.M. της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-667/19](#)

Όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών και του περιβάλλοντος, το Δικαστήριο έκρινε ότι **κατασκευαστής αυτοκινήτων δεν μπορεί να εγκαθιστά στα οχήματά του λογισμικό ικανό να νοθεύσει τα αποτελέσματα των δοκιμών έγκρισης τύπου όσον αφορά τις εκπομπές καυσαερίων**. Οι καταναλωτές που υπέστησαν ζημία από την αγορά παρανόμως χειραγωγηθέντων οχημάτων μπορούν να ασκήσουν **αγωγή κατά του κατασκευαστή αυτοκινήτων ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών όπου πωλήθηκαν τα οχήματα αυτά**. Συγκεκριμένα, η ζημία του αγοραστή επέρχεται στο κράτος μέλος όπου αποκτά το όχημα έναντι τιμήματος υψηλότερου από την πραγματική του αξία.

→ [Απόφαση CLCV κ.λπ. της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-693/18](#)

→ [Απόφαση Verein für Konsumenteninformation της 9ης Ιουλίου 2020, C-343/19](#)

Η αποτελεσματικότερη προστασία των καταναλωτών και του περιβάλλοντος προκύπτει επίσης από την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου με την οποία, αφενός, απορρίφθηκε η προσφυγή της PlasticsEurope, διεθνούς ένωσης η οποία εκπροσωπεί και προασπίζει τα συμφέροντα των επιχειρήσεων παραγωγής και εισαγωγής πλαστικών προϊόντων, και, αφετέρου, επικυρώθηκε η απόφαση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων, κατά την οποία **η δισφαινόλη Α υποβάλλεται σε αδειοδότηση ως ενδοκρινικός διαταράκτης ο οποίος μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον.**

→ [Απόφαση PlasticsEurope της 16ης Δεκεμβρίου 2020, T-207/18](#)

Δύο αποφάσεις του 2020 αφορούν την **κατανάλωση κρέατος**. Το Δικαστήριο έκρινε, σε μία από τις αποφάσεις αυτές, ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που επιβάλλει την **αναισθητοποίηση πριν από τη σφαγή των ζώων** (βλ. τμήμα «Ένωση βασισμένη στην αξία του ανθρώπου και στο κράτος δικαίου»). Με τη δεύτερη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο **απέρριψε την προσφυγή που ασκήθηκε από δύο από τις σημαντικότερες εταιρίες παραγωγής και διανομής κρέατος παγκοσμίως**, με αίτημα την ακύρωση κανονισμού συνεπεία του οποίου απαγορεύθηκε, για λόγους δημόσιας υγείας, η εξαγωγή προς την Ένωση συγκεκριμένων προϊόντων ζωικής προέλευσης. Εν προκειμένω, οι αρχές της Βραζιλίας δεν παρείχαν, για ορισμένες εθνικές εγκαταστάσεις, τις απαιτούμενες εντός της Ένωσης εγγυήσεις στον τομέα της δημόσιας υγείας.

→ [Απόφαση Centraal Israëlitisch Consistorie van België της 17ης Δεκεμβρίου 2020, C-336/19](#)

→ [Απόφαση BRF και SHB Comercio e Industria de Alimentos της 8ης Ιουλίου 2020, T-429/18](#)

Αεροπορικές μεταφορές

Κατά το προηγούμενο έτος, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αναπτύξει περαιτέρω τη νομολογία του στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών. Ένα ζήτημα που επανέρχεται είναι η αποζημίωση των επιβατών σε μια σειρά διαφορετικών περιπτώσεων. Τα δικαιώματα των καταναλωτών στον τομέα αυτόν ενισχύονται χάρη στις διευκρινίσεις που παρέχει το Δικαστήριο.

.....

Τι έχει κάνει για μένα το Δικαστήριο;

[Βλ. βίντεο στο YouTube](#)

Το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε περίπτωση ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης, **επιβάτης αεροπορικής πτήσης μπορεί να αξιώσει την καταβολή της αποζημίωσης που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης στο εθνικό νόμισμα του τόπου κατοικίας του**. Το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει την απόρριψη της σχετικής αγωγής για τον λόγο και μόνον ότι ο ενάγων εξέφρασε το αγωγικό αίτημα στο εθνικό νόμισμα. Ειδικότερα, η άρνηση μιας τέτοιας καταβολής δεν θα ήταν συμβατή προς την απαίτηση ευρείας ερμηνείας των δικαιωμάτων των επιβατών αεροπορικών μεταφορών καθώς και προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης των ζημιωθέντων επιβατών.

→ **Απόφαση Delfly**
της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, C-356/19

Μεταξύ της αεροπορικής εταιρίας TAP και ενός επιβάτη ανέκυψε ένδικη διαφορά σχετικά με την αποζημίωση του επιβάτη λόγω καθυστέρησης 24 περίπου ωρών σε πτήση από τη Fortaleza (Βραζιλία) στο Όσλο (Νορβηγία) μέσω Λισσαβώνας (Πορτογαλία). Η καθυστέρηση αυτή οφειλόταν στο γεγονός ότι, σε προηγούμενη πτήση, το αεροσκάφος που εκτέλεσε την πτήση Λισσαβώνας-Όσλο άλλαξε πορεία για να αποβιβαστεί επιβάτης ο οποίος είχε προβεί σε πράξεις σωματικής επίθεσης. Το Δικαστήριο έκρινε ότι **η ενοχλητική συμπεριφορά επιβάτη αεροπορικών μεταφορών μπορεί να απαλλάξει τον αερομεταφορέα από την υποχρέωσή του να καταβάλει αποζημίωση** λόγω της ματαίωσης ή της μεγάλης καθυστέρησης της οικείας πτήσης ή μιας επόμενης πτήσης την οποία εκτελεί ο ίδιος με το ίδιο αεροσκάφος.

→ [Απόφαση Transportes Aéreos Portugueses της 11ης Ιουνίου 2020, C-74/19](#)

Σε επιβάτη που είναι υπήκοος Καζακστάν απαγορεύθηκε στη Λάρνακα (Κύπρος) η επιβίβαση σε πτήση της ρουμανικής αεροπορικής εταιρίας Blue Air με προορισμό το Βουκουρέστι (Ρουμανία). Ως δικαιολόγηση για την εν λόγω άρνηση επιβίβασης προβλήθηκε ανεπάρκεια των ταξιδιωτικών εγγράφων. Ερωτηθέν από κυπριακό δικαστήριο, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν εναπόκειται στον αερομεταφορέα να αποδείξει ο ίδιος την ανεπάρκεια των εγγράφων αυτών και ότι, σε περίπτωση ένδικης αμφισβήτησης από τον επιβάτη, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσον η άρνηση επιβίβασης **δικαιολογούνται από σοβαρό λόγο**. Σε αντίθετη περίπτωση, ο επιβάτης δικαιούται την αποζημίωση και την παροχή βοήθειας που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης.

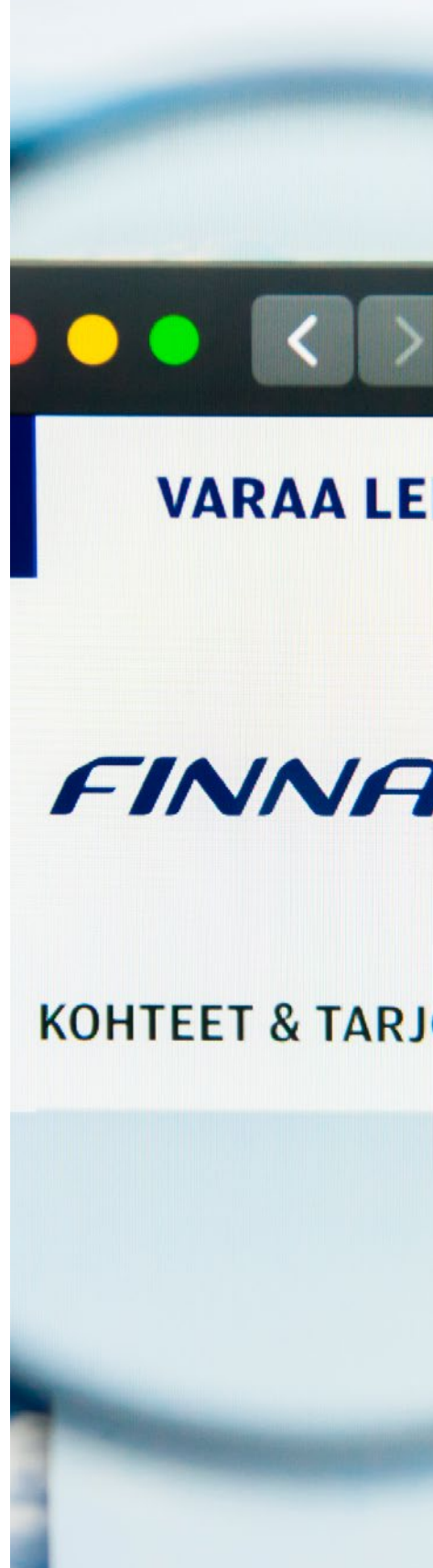
→ [Απόφαση Blue Air της 30ής Απριλίου 2020, C-584/18](#)

Η ιταλική αρχή ανταγωνισμού προσήψε στη Ryanair ότι δημοσίευσε στον ιστότοπό της τιμές για την παροχή υπηρεσιών αεροπορικής μεταφοράς στις οποίες δεν εμφανίζονταν, ήδη από την πρώτη τους ένδειξη, ορισμένα θεμελιώδη στοιχεία. Ερωτηθέν επ' αυτού, το Δικαστήριο έκρινε ότι **οι αερομεταφορείς οφείλουν να αναγράφουν, κατά τη δημοσίευση των προσφορών τους στο διαδίκτυο και ήδη από την αρχική προσφορά, το ποσό του ΦΠΑ για τις πτήσεις εσωτερικού, τα έξοδα διαχείρισης για τις αγορές μέσω πιστωτικής κάρτας καθώς και τις χρεώσεις για τον διαδικτυακό έλεγχο των εισιτηρίων των επιβατών, των οποίων η καταβολή δεν μπορεί να αποφευχθεί ελλείψει εναλλακτικού τρόπου δωρεάν ελέγχου**.

→ [Απόφαση Ryanair της 23ης Απριλίου 2020, C-28/19](#)

Κατόπιν υποβολής προδικαστικού ερωτήματος από το εφετείο Ελσίνκι (Φινλανδία), το Δικαστήριο έκρινε ότι **επιβάτης αεροπορικής μεταφοράς ο οποίος αποδέχθηκε τη μεταφορά με εναλλακτική πτήση**, την οποία όφειλε να διασφαλίσει ο αερομεταφορέας κατόπιν της ματαίωσης της αρχικής πτήσης, **δικαιούται αποζημίωση λόγω σημαντικής καθυστέρησης της εναλλακτικής πτήσης**.

→ [Απόφαση Finnair της 12ης Μαρτίου 2020, C-832/18](#)

Εργαζόμενοι και κοινωνική ασφάλιση

Το Δικαστήριο και η εργασία –
προστατεύοντας τα δικαιώματα
των εργαζομένων

[Βλ. βίντεο στο YouTube](#)

Προκειμένου να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και των οικογενειών τους, η Ευρωπαϊκή Ένωση συντονίζει τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών. Το δίκαιο της Ένωσης σέβεται τις αρμοδιότητες κάθε κράτους μέλους για την οργάνωση του οικείου συστήματος, εντούτοις, προς διασφάλιση ιδίως της αρχής της ίσης μεταχείρισης, επιδιώκει συγχρόνως την προσέγγιση, κατά τον μέγιστο βαθμό, των όρων εργασίας και απασχόλησης των αποσπασμένων εργαζομένων προς τους όρους εργασίας και απασχόλησης των εργαζομένων που απασχολούνται από επιχειρήσεις εγκατεστημένες στο κράτος μέλος υποδοχής. Ο σκοπός που επιδιώκει το δίκαιο της Ένωσης είναι η κατοχύρωση της καλύτερης προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων.

Κάθε χρόνο, το Δικαστήριο καλείται σε πολλές υποθέσεις να ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης στον τομέα αυτόν. Το 2020 δεν αποτέλεσε εξαίρεση.

.....

Επιληφθέν ερωτήματος σχετικά με τα οικογενειακά επιδόματα που καταβάλλονται από το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, το Δικαστήριο έκρινε ότι **κράτος μέλος που χορηγεί οικογενειακά επιδόματα σε όλα τα τέκνα που κατοικούν στο έδαφός του** δεν μπορεί να αποκλείσει από το ευεργέτημα αυτό τα τέκνα του συζύγου μεθοριακού εργαζομένου με τα οποία ο εργαζόμενος αυτός δεν έχει σχέση ανιόντος προς κατιόντα αλλά τα οποία συντηρεί ο ίδιος. Πράγματι, ένα τέτοιο επίδομα, το οποίο συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα και παροχή κοινωνικής ασφάλισης, **υπόκειται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης που προβλέπεται υπέρ των μεθοριακών εργαζομένων και, εμμέσως, υπέρ των μελών της οικογενείας τους.**

→ **[Απόφαση Caisse pour l'avenir des enfants](#)
της 2ας Απριλίου 2020, C-802/18**

Στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ ενός Γερμανού μαθητή, κατοίκου Γαλλίας, και του ομόσπονδου κράτους της Ρηνανίας-Παλατινάτου, όπου ο μαθητής αυτός φοιτά σε ίδρυμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι η **επιστροφή των εξόδων σχολικής μεταφοράς εξαρτάται από τη διαμονή στο οικείο ομόσπονδο κράτος συνιστά έμμεση δυσμενή διάκριση** εις βάρος των μεθοριακών εργαζομένων και της οικογένειάς τους, η οποία απαγορεύεται, κατ' αρχήν, από το δίκαιο της Ένωσης. Στην περίπτωση της μεταφοράς μαθητών στο ομόσπονδο κράτος της Ρηνανίας-Παλατινάτου, μια τέτοια προϋπόθεση κατοικίας **δεν δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος** που ανάγεται στην οργάνωση του σχολικού συστήματος.

→ [Απόφαση Landkreis Südliche Weinstraße κατά PF κ.λπ.](#)
[της 2ας Απριλίου 2020, C-830/18](#)

Το Δικαστήριο **απέρριψε τις προσφυγές που άσκησαν η Ουγγαρία και η Πολωνία για την ακύρωση της οδηγίας με την οποία ενισχύονται τα δικαιώματα των αποσπασμένων εργαζομένων**. Επισήμανε ότι, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της εξέλιξης της εσωτερικής αγοράς μετά τις διαδοχικές διευρύνσεις της Ένωσης, ο νομοθέτης της Ένωσης μπορούσε να προβεί σε επανεκτίμηση των συμφερόντων των επιχειρήσεων που απολαύουν της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και των συμφερόντων των εργαζομένων τους που είναι αποσπασμένοι σε κράτος μέλος υποδοχής, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η εν λόγω ελεύθερη παροχή θα λειτουργεί με ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών και των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στο κράτος μέλος υποδοχής.

→ [Αποφάσεις Ουγγαρία και Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου](#)
[της 8ης Δεκεμβρίου 2020, C-620 και 626/18](#)

Στο πλαίσιο υπόθεσης που αφορούσε ολλανδική επιχείρηση μεταφορών η οποία απασχολούσε οδηγούς γερμανικής και ουγγρικής καταγωγής, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων εφαρμόζεται, κατ' αρχήν, στις οδικές μεταφορές, και, ιδίως, στις διεθνείς. Κατά συνέπεια, οι συλλογικές συμβάσεις του κράτους μέλους υποδοχής εφαρμόζονται στους εργαζομένους που είναι αποσπασμένοι σε αυτό. Εντούτοις, **το γεγονός ότι ένας οδηγός διεθνών οδικών μεταφορών, ο οποίος έχει τεθεί στη διάθεση επιχείρησης εγκατεστημένης στο κράτος μέλος υποδοχής, λαμβάνει τις συμφυείς με την αποστολή του οδηγίες και ξεκινά ή τερματίζει την εν λόγω αποστολή σε αυτό το κράτος μέλος δεν αρκεί, αφ' εαυτού, για να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω οδηγός αποσπάστηκε στο ως άνω κράτος μέλος**.

→ [Απόφαση Federatie Nederlandse Vakbeweging](#)
[της 1ης Δεκεμβρίου 2020, C-815/18](#)

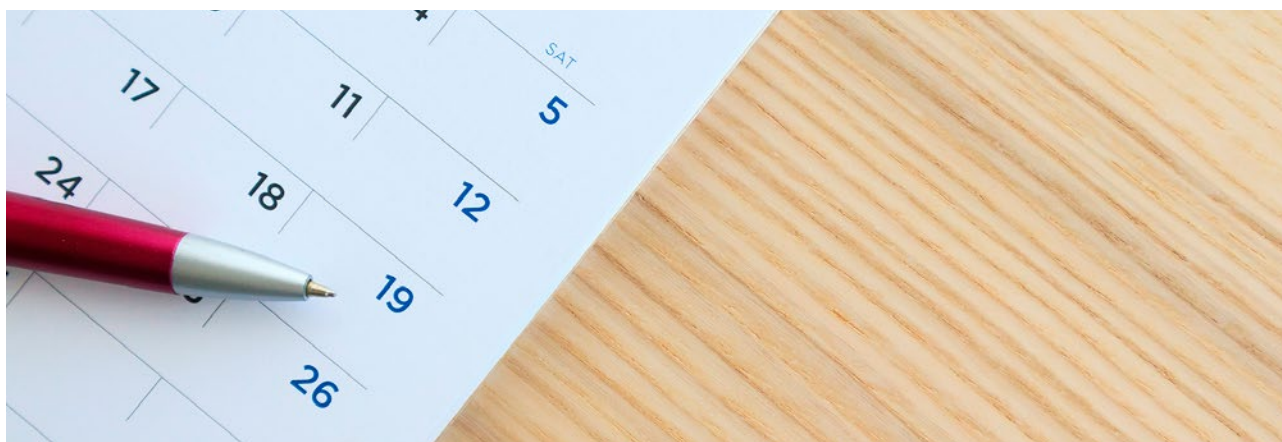
Η ισπανική αεροπορική εταιρία **Vueling καταδικάστηκε ποινικώς για απάτη στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης στη Γαλλία, κατόπιν της υπαγωγής του ιπτάμενου προσωπικού της**, το οποίο ήταν αποσπασμένο στον αερολιμένα Roissy-Charles De Gaulle, **στην ισπανική και όχι στη γαλλική κοινωνική ασφάλιση**. Κατά το Δικαστήριο, η αμετάκλητη αυτή διαπίστωση απάτης δεν μπορεί εντούτοις να δεσμεύσει τα γαλλικά πολιτικά δικαστήρια, στα οποία ασκούνται αγωγές αποζημίωσης, όταν, κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης, δεν προηγήθηκε **διάλογος με τον ισπανικό φορέα προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα επανεξέτασης της δικογραφίας** και ενδεχομένως ακύρωσης ή ανάκλησης των πιστοποιητικών που βεβαιώνουν την υπαγωγή των εργαζομένων στην ισπανική νομοθεσία.

→ [Απόφαση CRPNPAC και Vueling Airlines](#)
[της 2ας Απριλίου 2020, C-370/17 κ.λπ.](#)

Όσον αφορά το **δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών**, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι **ο παρανόμως απολυθείς εργαζόμενος, ο οποίος στη συνέχεια επαναπροσλήφθηκε στην παλαιά εργασία του**, απολαύει του εν λόγω δικαιώματος για το χρονικό διάστημα μεταξύ των δύο αυτών γεγονότων, έστω και αν, κατά το επίμαχο διάστημα, δεν παρέσχε πραγματική εργασία. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο εργαζόμενος έχει απασχοληθεί σε άλλον εργοδότη κατά το ως άνω χρονικό διάστημα, μπορεί να προβάλει αξιώσεις σχετικές με την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών που αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα της απασχόλησής του αυτής μόνον έναντι του άλλου εργοδότη.

→ [Απόφαση Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria και Iccrea Banca της 25ης Ιουνίου 2020, C-762/18 κ.λπ.](#)

Κρατικές ενισχύσεις

Τα ζητήματα που συνδέονται με τις κρατικές ενισχύσεις έχουν στρατηγικό και σύνθετο χαρακτήρα από απόψεως ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων του δικαίου της Ένωσης.

Το 2020, το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκαν να αποφανθούν επί πράξεων που εμπίπτουν στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι οποίες συνδέονται με βασικούς τομείς της οικονομίας των κρατών μελών. Οι υποθέσεις αυτές αντικατοπτρίζουν τις δυσχέρειες εφαρμογής των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων σε τομείς όπως η φορολογία, η ενεργειακή πολιτική, η προστασία του περιβάλλοντος ή η υποχρεωτική ασφάλιση υγείας.

.....

Στο τεθέν από την Αυστρία ερώτημα σχετικά με το κατά πόσον η κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε για την **κατασκευή του πυρηνικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής Hinkley Point C στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορούσε να εγκριθεί** από την Επιτροπή με την αιτιολογία ότι προωθούσε την ανάπτυξη ορισμένων δραστηριοτήτων ή περιοχών, το Δικαστήριο έδωσε καταφατική απάντηση. Επισήμανε επίσης ότι, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των κανόνων του δικαίου της Ένωσης στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ελεύθερο να καθορίσει τη σύνθεση του ενεργειακού του μείγματος.

→ [Απόφαση Αυστρία κατά Επιτροπής της 22ας Σεπτεμβρίου 2020, C-594/18 P](#)

Το Δικαστήριο κλήθηκε επίσης να εξετάσει τη νομιμότητα της διάθεσης κρατικών πόρων σε δύο φορείς ασφάλισης υγείας που δραστηριοποιούνται υπό την εποπτεία των σλοβακικών αρχών στο πλαίσιο υποχρεωτικού συστήματος ασφάλισης υγείας. Διαπίστωσε ότι, παρά την ύπαρξη ορισμένου βαθμού ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων φορέων, τόσο ιδιωτικών όσο και δημόσιων, που υπάγονται στο εν λόγω σύστημα, αυτό επιδίωκε **κοινωνικό σκοπό και εφάρμοζε την αρχή της αλληλεγγύης**. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε, επιβεβαιώνοντας έτσι την απόφαση της Επιτροπής, ότι η περίπτωση των δύο επίμαχων οργανισμών **δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων του δικαίου της Ένωσης περί κρατικών ενισχύσεων**.

→ [Απόφαση Επιτροπή και Σλοβακία κατά Dženera zdravotná poisťovňa της 11ης Ιουνίου 2020, C-262/18 Ρ κ.λπ.](#)

Επίσης, το Δικαστήριο εξέτασε τη φύση των ενισχύσεων που χορήγησε η Γαλλία, υπό μορφή ελαφρύνσεων όσον αφορά τις εισφορές μισθωτών, στους αλιείς και στους υδατοκαλλιεργητές που είχαν πληγεί από το ναυάγιο του πλοίου Erika και από σφοδρή κακοκαιρία το 1999. Διαπίστωσε ότι οι εν λόγω ελαφρύνσεις αφορούσαν επιβαρύνσεις που δεν βάρυναν τις επιχειρήσεις αλλά τους μισθωτούς εργαζομένους τους. Κατά συνέπεια, οι ελαφρύνσεις αυτές **δεν παρείχαν κανένα πλεονέκτημα στις ως άνω επιχειρήσεις**, με αποτέλεσμα οι κανόνες της Ένωσης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι οποίοι αφορούν αποκλειστικά τις επιχειρήσεις, να μην τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την απόφαση της Επιτροπής με την οποία διατασσόταν η Γαλλία να ανακτήσει τις ενισχύσεις.

→ [Απόφαση Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation κατά Compagnie des pêches de Saint-Malo της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, C-212/19](#)

Αντιθέτως, το Δικαστήριο **υποχρέωσε την Ιταλία** να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 7,5 εκατομμυρίων ευρώ και ημερήσια χρηματική ποινή ύψους 80 000 ευρώ **λόγω μη ανάκτησης ενισχύσεων, ανερχόμενων σε περίπου 13,7 εκατομμύρια ευρώ, οι οποίες χορηγήθηκαν παρανόμως υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία**. Συγκεκριμένα, μολονότι το 2008 η Επιτροπή διέταξε την Ιταλία να ανακτήσει τις ενισχύσεις αυτές και το 2012 το Δικαστήριο διαπίστωσε σχετική παράβαση της Ιταλίας, το εν λόγω κράτος μέλος εξακολούθησε να μην εκπληρώνει την υποχρέωσή του περί ανάκτησης. Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή άσκησε δεύτερη προσφυγή λόγω παραβάσεως προκειμένου να επιβληθούν χρηματικές κυρώσεις στην Ιταλία, προσφυγή την οποία δέχθηκε το Δικαστήριο.

→ [Απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας της 12ης Μαρτίου 2020, C-576/18](#)

Το Γενικό Δικαστήριο **ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τον χαρακτηρισμό των ιρλανδικών φορολογικών αποφάσεων προέγκρισης υπέρ της Apple ως παράνομης κρατικής ενίσχυσης**. Κατά την Επιτροπή, η Ιρλανδία χορήγησε στην Apple περίπου **13 δισεκατομμύρια ευρώ** ως παράνομα φορολογικά πλεονεκτήματα, τα οποία έπρεπε συνεπώς να ανακτήσει το κράτος μέλος από τον αποδέκτη τους. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αποδείξει επαρκώς ότι οι επίμαχες φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης παρείχαν επιλεκτικό οικονομικό πλεονέκτημα στην Apple και συνιστούσαν κρατική ενίσχυση υπέρ αυτής.

→ [Απόφαση Ιρλανδία κατά Επιτροπής και Apple Sales International της 15ης Ιουλίου 2020, T-778/16 και T-892/16](#)

Ομοίως, το Γενικό Δικαστήριο **ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την Αυτόνομη Περιφέρεια της Βαλένθια (Ισπανία) υπέρ των ισπανικών ποδοσφαιρικών συλλόγων Valencia CF και Elche CF**. Κατά την Επιτροπή, οι ενισχύσεις αυτές είχαν τη μορφή εγγυήσεων υπέρ ενώσεων συνδεδεμένων με τους συλλόγους αυτούς, με σκοπό την κάλυψη των τραπεζικών δανείων που είχαν λάβει οι ενώσεις προκειμένου να συμμετάσχουν στις αυξήσεις κεφαλαίου των συλλόγων με τους οποίους συνδέονταν. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση της Επιτροπής ενείχε πλήθος προδήλων σφαλμάτων εκτίμησης όσον αφορά, ειδικότερα, τη διαπίστωση ότι δεν προσφερόταν στην αγορά αντίστοιχη προμήθεια εγγύησης.

→ [Αποφάσεις Valencia Club de Fútbol και Elche Club de Fútbol της 12ης Μαρτίου 2020, T-732/16 και T-901/16](#)

Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές κατά της απόφασης με την οποία η Επιτροπή κήρυξε **παράνομη την ενίσχυση που χορήγησε η Αυτόνομη Περιφέρεια της Σαρδηνίας σε πλείονες αεροπορικές εταιρίες που εξυπηρετούν τη Σαρδηνία**. Η ενίσχυση αυτή, η οποία αποσκοπούσε στη βελτίωση της αεροπορικής εξυπηρέτησης της νήσου και στη διασφάλιση της προώθησής της ως τουριστικού προορισμού, είχε τεθεί στη διάθεση των δικαιούχων μέσω των φορέων εκμετάλλευσης των κυρίων αερολιμένων της Σαρδηνίας. Το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η ενίσχυση δεν χορηγήθηκε στους εν λόγω φορείς εκμετάλλευσης, αλλά στις οικείες αεροπορικές εταιρίες, οι οποίες επομένως οφείλουν να την επιστρέψουν.

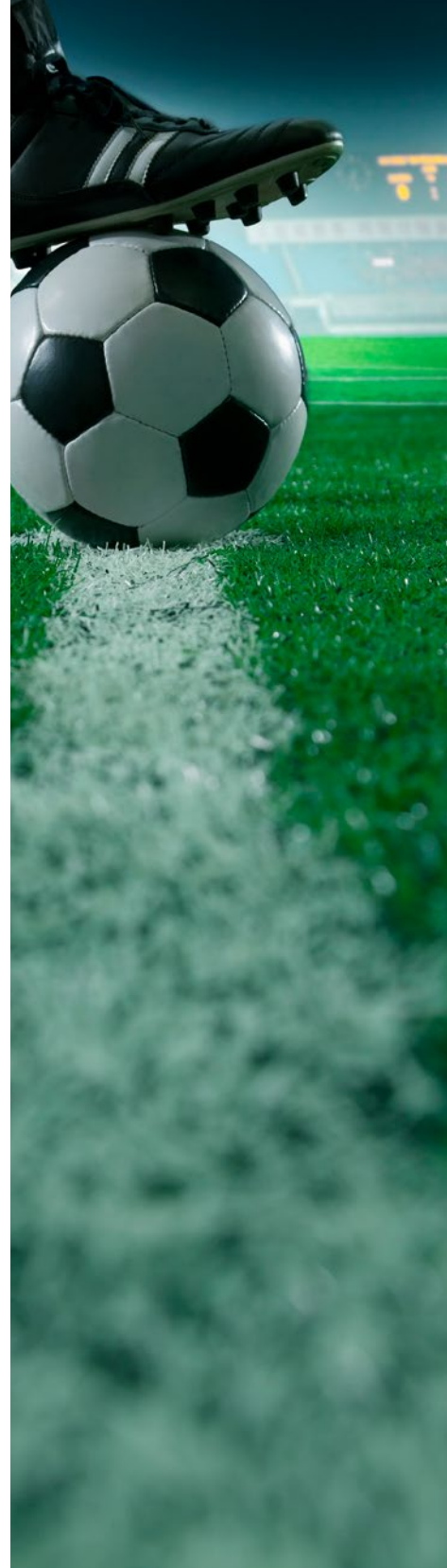
→ [Αποφάσεις Volotea, Germanwings και easyJet της 13ης Μαΐου 2020, T-607/17, T-716/17 και T-8/18](#)

Το Γενικό Δικαστήριο **επικύρωσε επίσης την απόφαση της Επιτροπής κατά την οποία το ισπανικό φορολογικό καθεστώς που εφαρμοζόταν σε ορισμένες συμφωνίες χρηματοδοτικής μίσθωσης συναφθείσες μεταξύ ναυπηγικών επιχειρήσεων και ομίλων οικονομικού σκοπού (ΟΟΣ)** αποτελούσε, ως επενδυτικό όχημα που παρείχε τη δυνατότητα λήψης **φορολογικών πλεονεκτημάτων**, καθεστώς κρατικών ενισχύσεων υπέρ των μελών των οικείων ΟΟΣ. Κατά την Επιτροπή, το καθεστώς αυτό, στο πλαίσιο του οποίου μια ναυτιλιακή εταιρία δεν αγοράζει πλοίο απευθείας από ναυπηγική επιχείρηση αλλά μέσω ΟΟΣ, ήταν εν μέρει **ασύμβατο προς την εσωτερική αγορά**, καθόσον επέτρεπε στις ναυτιλιακές εταιρίες να αγοράζουν πλοία ναυπηγηθέντα από ισπανικές ναυπηγικές επιχειρήσεις με μείωση των τιμών κατά 20 έως 30 %.

→ [Απόφαση Ισπανία κατά Επιτροπής της 23ης Σεπτεμβρίου 2020, T-515/13 RENV κ.λπ.](#)

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση με την οποία η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η **απεριόριστη κρατική εγγύηση που χορήγησε η Γαλλία στον IFP Énergies nouvelles (IFPEN)**, γαλλικό δημόσιο οργανισμό επιφορτισμένο, μεταξύ άλλων, με καθήκοντα έρευνας και ανάπτυξης στους τομείς της ενέργειας, συνιστά εν μέρει **κρατική ενίσχυση**. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο IFPEN και η Γαλλία δεν μπόρεσαν να ανατρέψουν το τεκμήριο ότι η χορήγηση μιας τέτοιας εγγύησης παρείχε στον αποδέκτη της οικονομικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών του.

→ [Απόφαση Γαλλία κατά Επιτροπής κ.λπ. της 5ης Οκτωβρίου 2020, T-479/11 RENV κ.λπ.](#)

Ανταγωνισμός

Το Γενικό Δικαστήριο –
Εξασφαλίζοντας την τήρηση
του δικαίου της Ένωσης από τα
θεσμικά όργανά της

[Βλ. βίντεο στο YouTube](#)

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός συμβάλλει στη βελτίωση της ευημερίας των πολιτών της Ένωσης, προσφέροντάς τους ευρύτερη επιλογή ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών σε ανταγωνιστικότερες τιμές. Προς επίτευξη του αποτελέσματος αυτού, η νομοθεσία της Ένωσης επικεντρώνεται στην αποτροπή των περιορισμών και των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς. Οι σημαντικότεροι κανόνες στον τομέα αυτόν καθιερώνονται από τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: απαγορεύουν τόσο τις συμπράξεις που μπορούν να παρακωλύσουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό όσο και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

Το 2020, το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσαν και εφάρμοσαν τους κανόνες αυτούς σε πολυάριθμες υποθέσεις που αφορούσαν διαφορετικούς τομείς της οικονομίας.

.....

Το Γενικό Δικαστήριο **ακύρωσε εν μέρει αποφάσεις της Επιτροπής περί διενέργειας ελέγχου** κατόπιν υπονοιών της για αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές εκ μέρους διαφόρων γαλλικών επιχειρήσεων του **τομέα της διανομής**. Έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι διέθετε αρκούντως σοβαρές ενδείξεις οι οποίες να δικαιολογούν υπόνοιες περί ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις μελλοντικές εμπορικές στρατηγικές των οικείων επιχειρήσεων.

→ [Αποφάσεις Casino κ.λπ. της 5ης Οκτωβρίου 2020, T-249/17, T-254/17 και T-255/17](#)

Το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την αποδειχθείσα από την Επιτροπή ύπαρξη **σύμπραξης στην αγορά μικροκυκλωμάτων για κάρτες** μεταξύ διαφόρων επιχειρήσεων που είχαν συντονίσει την πολιτική τιμών τους. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε το πρόστιμο που επέβαλε η Επιτροπή, μεταξύ άλλων στην εταιρία Infineon, λαμβάνοντας υπόψη τον περιορισμένο αριθμό των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού επαφών που είχε η εταιρία αυτή με τους ανταγωνιστές της καθώς και την ανεπάρκεια των αποδεικτικών στοιχείων όσον αφορά μία από τις επαφές της οποίας την ύπαρξη είχε δεχτεί η Επιτροπή.

→ [Απόφαση Infineon Technologies της 8ης Ιουλίου 2020, T-758/14 RENV](#)

Για πρώτη φορά, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της νομιμότητας ρύθμισης θεσπισθείσας από διεθνή αθλητική ομοσπονδία. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η ρύθμιση της **International Skating Union** (Διεθνούς Ένωσης Παγοδρομίας) **παρεμπόδιζε τον ελεύθερο ανταγωνισμό**, καθόσον προέβλεπε κυρώσεις κατά των **αθλητών που μετείχαν σε μη εγκεκριμένους από αυτήν αγώνες** παγοδρομίας ταχύτητας. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι **περιορισμοί οι οποίοι απέρρεαν από το σύστημα προηγούμενης έγκρισης** που προέβλεπε η επίμαχη ρύθμιση **δεν μπορούσαν να δικαιολογηθούν από τον σκοπό της προστασίας της ακεραιότητας του αθλήματος**.

→ [Απόφαση International Skating Union της 16ης Δεκεμβρίου 2020, T-93/18](#)

Το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώθηκε **κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης** της Lietuvos geležinkeliai AB (LG), **εθνικής εταιρίας σιδηροδρόμων της Λιθουανίας**, στη λιθουανική αγορά σιδηροδρομικών εμπορευματικών μεταφορών. Η LG είχε συνάψει σύμβαση για την παροχή σιδηροδρομικών εμπορευματικών μεταφορών με την εταιρία Orlen, για τη μεταφορά πετρελαϊκών προϊόντων προς τη Δυτική Ευρώπη. Κατόπιν ένδικης διαφοράς με την LG, η Orlen εξέφρασε τη βούληση να αναθέσει τις μεταφορές αυτές στην εθνική εταιρία σιδηροδρόμων της Λεττονίας. Καθόσον η LG κατάργησε τη σιδηροδρομική γραμμή που συνέδεε τη Λεττονία με τον τόπο αναχώρησης των εμπορευμάτων που βρισκόταν στη Λιθουανία, εμπόδισε την ανταγωνιστική λεττονική επιχείρηση να συνάψει τη σύμβαση με την Orlen. Η εν λόγω συμπεριφορά κρίθηκε ότι αποτελούσε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

→ [Απόφαση Lietuvos geležinkeliai AB της 18ης Νοεμβρίου 2020, T-814/17](#)

Στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ εταιρίας που εκμεταλλεύεται ξενοδοχείο στη Γερμανία και της εταιρίας ολλανδικού δικαίου Booking.com BV η οποία εκμεταλλεύεται πλατφόρμα κρατήσεων καταλυμάτων, το Δικαστήριο, στο οποίο υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα γερμανικό δικαστήριο, έκρινε ότι ξενοδοχείο **που χρησιμοποιεί την πλατφόρμα Booking.com μπορεί να την εναγάγει ενώπιον δικαστηρίου του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένο, ζητώντας να παύσει τυχόν κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης**. Η Booking.com υποστήριξε ότι η εναντίον της αγωγή έπρεπε να είχε ασκηθεί ενώπιον δικαστηρίου του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται η έδρα της, άποψη την οποία δεν δέχθηκε το Δικαστήριο.

→ [Απόφαση Wikingerhof GmbH & Co. KG κατά Booking.com BV της 24ης Νοεμβρίου 2020, C-59/19](#)

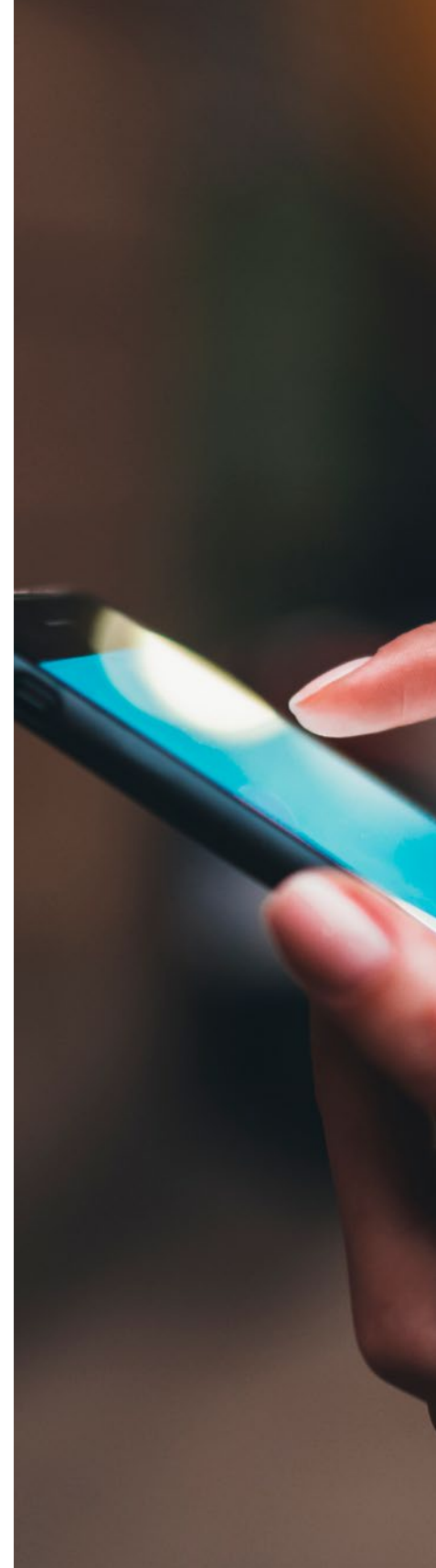

Δεσπόζουσα θέση στην **αγορά των ηλεκτρονικών επικοινωνιών** και στην **αγορά των μέσων ενημέρωσης** μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την πολυφωνία της ενημέρωσης. Η εκτίμηση αυτή ενέπνευσε ιταλική ρύθμιση βάσει της οποίας απαγορευόταν στις επιχειρήσεις με μεγάλη ισχύ στην αγορά των ηλεκτρονικών επικοινωνιών να αποκτήσουν σημαντική οικονομική διάσταση στην αγορά των μέσων ενημέρωσης. Στο πλαίσιο εκστρατείας επιθετικής εξαγοράς μετοχών της ιταλικής εταιρίας Mediaset την οποία ξεκίνησε η γαλλική εταιρία Vivendi καθώς και στο πλαίσιο της επακόλουθης ένδικης διαδικασίας, το Δικαστήριο έκρινε εντούτοις ότι μια τέτοια ρύθμιση, **όταν δεν είναι σε θέση να προστατεύσει την πολυφωνία της ενημέρωσης**, συνιστά **απαγορευμένο εμπόδιο στην ελευθερία εγκατάστασης**.

→ [Απόφαση Vivendi SA](#)
[της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, C-719/18](#)

Όσον αφορά τη **συγκέντρωση επιχειρήσεων**, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής περί **μη έγκρισης του σχεδίου εξαγοράς της Telefónica UK από την Hutchison 3G UK**. Έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι η εξαγορά αυτή θα προκαλούσε σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη **βρετανική αγορά κινητής τηλεφωνίας**. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι η εν λόγω εξαγορά θα συνεπαγόταν αύξηση των τιμών των υπηρεσιών και μείωση της ποιότητάς τους.

→ [Απόφαση CK Telecoms UK Investments](#)
[της 28ης Μαΐου 2020, T-399/16](#)

Τραπεζικός τομέας και φορολογία

Οι κανόνες σχετικά με την εσωτερική αγορά («ενιαία αγορά») της Ένωσης καθιστούν δυνατή την ελεύθερη διάθεση αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά της Ένωσης. Για να αποφεύγονται ιδίως οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων, τα κράτη μέλη συμφώνησαν να εναρμονίσουν τους κανόνες τους σχετικά με τη φορολογία αγαθών και υπηρεσιών. Σε επίπεδο Ένωσης, ελήφθησαν επίσης μέτρα για να συντονιστούν σε ορισμένο βαθμό οι οικονομικές πολιτικές και οι κανόνες για τη φορολόγηση των εταιριών και των εισοδημάτων, προκειμένου να καταστούν δίκαιοι, αποτελεσματικοί και ευνοϊκοί για την ανάπτυξη. Εντούτοις, το ύψος των φόρων που καταβάλλουν οι ιδιώτες και ο τρόπος με τον οποίο δαπανώνται τα εισπραττόμενα βάσει των εν λόγω φόρων ποσά υπάγονται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

.....

Σε υπόθεση που αφορούσε την εταιρία **Google Ireland**, το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, με την **αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών** η ουγγρική νομοθεσία δυνάμει της οποίας στους παρόχους διαφημιστικών υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος επιβάλλεται υποχρέωση υποβολής δήλωσης, ενόψει της υπαγωγής τους στον **ουγγρικό φόρο διαφημίσεων**. Αντιθέτως, επισήμανε ότι η εν λόγω αρχή και η αρχή της αναλογικότητας αντιτίθενται σε ουγγρική ρύθμιση δυνάμει της οποίας επιβάλλονται στους παρόχους υπηρεσιών που δεν έχουν συμμορφωθεί προς την υποχρέωση υποβολής δήλωσης πρόστιμα που μπορούν να ανέλθουν, σε διάστημα μερικών ημερών, σε πολλά εκατομμύρια ευρώ.

→ **Απόφαση Google Ireland**
της 3ης Μαρτίου 2020, C-482/18

Σε άλλη συγγκρική υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι **ειδικοί φόροι που επιβλήθηκαν στην Ουγγαρία επί του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων τηλεπικοινωνιών και των επιχειρήσεων του τομέα του λιανικού εμπορίου** είναι συμβατοί με το δίκαιο της Ένωσης. Οι επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες ανήκουν κατά πλειοψηφία σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα από άλλα κράτη μέλη, πραγματοποιούν τους υψηλότερους κύκλους εργασιών στις οικείες συγγκρικές αγορές και, επομένως, επιβαρύνονται κυρίως με αυτούς τους ειδικούς φόρους. Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει την οικονομική πραγματικότητα των εν λόγω αγορών και, **ως εκ τούτου, δεν συνιστά δυσμενή διάκριση** εις βάρος των ως άνω επιχειρήσεων.

→ [Αποφάσεις Vodafone Magyarország και Tesco-Global Áruházak της 3ης Μαρτίου 2020, C-75/18 και C-323/18](#)

Το 2020, το Γενικό Δικαστήριο εξέδωσε τις τέσσερις πρώτες αποφάσεις του σχετικά με **αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) περί επιβολής χρηματικών κυρώσεων** στο πλαίσιο της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων. **Ειδικότερα, ακύρωσε εν μέρει τρεις αποφάσεις** λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι δεν είχε δοθεί καμία διευκρίνιση όσον αφορά τη μεθοδολογία που εφάρμοσε η ΕΚΤ για τον καθορισμό του ύψους των επιβληθεισών κυρώσεων.

→ [Αποφάσεις VQ κατά ΕΚΤ της 8ης Ιουλίου 2020, T-203/18, T-576/18, T-577/18, T-578/18](#)

Διανοητική ιδιοκτησία

Το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο διασφαλίζουν την ερμηνεία και την εφαρμογή της νομοθεσίας που έχει θεσπίσει η Ένωση για την προστασία και την προάσπιση της διανοητικής ιδιοκτησίας (δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, δίκαιο σημάτων, προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων, δικαιώματα ευρεσιτεχνίας) με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Το 2020, τα δύο δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης εξέδωσαν πολυάριθμες αποφάσεις στον τομέα αυτόν, διευκρινίζοντας τόσο τα όρια της ευθύνης για την προσβολή δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας όσο και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες προστατεύεται η διανοητική ιδιοκτησία, με ιδιαίτερη έμφαση, ως προς τα σήματα, στις έννοιες του «διακριτικού χαρακτήρα» και του «κινδύνου σύγχυσης».

.....

Όσον αφορά την ευθύνη των προσώπων και των εταιριών για προσβολές των δικαιωμάτων που παρέχει σήμα της Ένωσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι η **απλή αποθήκευση** από την Amazon, στην διαδικτυακή πλατφόρμα πωλήσεων της (Amazon-Marketplace), **προϊόντων που προσβάλλουν δικαίωμα επί του σήματος δεν συνιστά προσβολή του δικαιώματος αυτού** εκ μέρους της Amazon. Συγκεκριμένα, επιχείρηση η οποία αποθηκεύει, για λογαριασμό τρίτου πωλητή, προϊόντα παραποίησης/απομίμησης, χωρίς να γνωρίζει την προσβολή του δικαιώματος επί του σήματος, δεν προβαίνει η ίδια σε παράνομη χρήση του σήματος αυτού, εκτός αν επιδιώκει, όπως ο πωλητής, τον σκοπό της προσφοράς προς πώληση ή της εμπορίας τους.

→ **Απόφαση Coty Germany**
της 2ας Απριλίου 2020, C-567/18

Όσον αφορά τον **διακριτικό χαρακτήρα που είναι απαραίτητος για την εγκυρότητα ενός σήματος**, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ένα σχήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση ως **τρισδιάστατου σήματος** στερείται τον χαρακτήρα αυτόν όταν δεν **αποκλίνει σημαντικά από τα γενικώς ή συνήθως ισχύοντα στον οικείο τομέα**. Στην περίπτωση κορδονιού υποδήματος, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι ο νεωτερικός χαρακτήρας της μορφής του και η αρτιότητα του σχεδιασμού του δεν αρκούν, αφ' εαυτών, για να συναχθεί η ύπαρξη διακριτικού χαρακτήρα. Πράγματι, η λειτουργία ενός σήματος είναι **να δηλώνει την εμπορική προέλευση του προϊόντος και να παρέχει** έτσι στους καταναλωτές **τη δυνατότητα να συνδέουν ορισμένα προϊόντα με συγκεκριμένη επιχείρηση**.

→ [Απόφαση Hickies
της 5ης Φεβρουαρίου 2020, T-573/18](#)

Στο ίδιο πνεύμα, αλλά στην περίπτωση **εικονιστικού σήματος**, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι **σχέδιο το οποίο απεικονίζει κεφαλή λιονταριού που περιβάλλεται από αλυσίδες** αποτελεί διαδεδομένο και κοινό σχήμα για **κουμπιά και κοσμήματα** και, επομένως, **δεν έχει διακριτικό χαρακτήρα** ως προς τα προϊόντα αυτά. Αντιθέτως, σε άλλη υπόθεση το Γενικό Δικαστήριο προσήψε στο EUIPO ότι δεν έλαβε υπόψη ορισμένες αποδείξεις προκειμένου να εκτιμήσει τον **αποκτηθέντα διά της χρήσης διακριτικό χαρακτήρα σήματος** αποτελούμενου από **σχέδιο σκακιέρας για τσάντες και αποσκευές**.

→ [Αποφάσεις Pierre Balmain
της 5ης Φεβρουαρίου 2020, T-331/19 και T-332/19](#)

→ [Απόφαση Louis Vuitton Malletier
της 10ης Ιουνίου 2020, T-105/19](#)

Ένα λεκτικό σήμα δεν διαθέτει επίσης διακριτικό χαρακτήρα όταν περιορίζεται στην περιγραφή ενός χαρακτηριστικού τού προϊόντος για το οποίο ζητείται η καταχώριση του. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το λεκτικό σήμα WAVE για λαμπτήρες ενυδρείου **μπορεί να έχει διακριτικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι ο όρος «wave» δεν περιγράφει ένα χαρακτηριστικό των εν λόγω λαμπτήρων**.

→ [Απόφαση Tetra GmbH
της 23ης Σεπτεμβρίου 2020, T-869/19](#)

Το Γενικό Δικαστήριο, ακριβώς υπό το πρίσμα του **ασθενούς διακριτικού χαρακτήρα δύο σημείων** που αναπαριστούν **ένα κόρνο για τον προσδιορισμό ταχυδρομικών υπηρεσιών, απέκλεισε τον κίνδυνο σύγχυσης** μεταξύ τους. Η απεικόνιση ενός κόρνου σε συνήθως κίτρινο φόντο χρησιμοποιείται κατά παράδοση από τους εθνικούς ταχυδρομικούς οργανισμούς εντός της Ένωσης. Επομένως, το κοινό δεν συνδέει το κόρνο ή το κίτρινο χρώμα με συγκεκριμένη εταιρία αλλά, γενικότερα, με έναν απροσδιόριστο αριθμό εθνικών ταχυδρομικών οργανισμών.

→ [Απόφαση Deutsche Post
της 11ης Νοεμβρίου 2020, T-25/20](#)

Το Δικαστήριο, όσον αφορά και πάλι τον κίνδυνο σύγχυσης μεταξύ δύο σημάτων, κατατεθειμένων για αθλητικά είδη και ενδύματα, έκρινε ότι **η φήμη του ποδοσφαιριστή Lionel Messi μπορεί να αντισταθμίσει κάθε κίνδυνο σύγχυσης** μεταξύ του σήματός του MESSI και του προγενέστερου σήματος MASSI που ανήκει σε ισπανική εταιρία.

→ [Απόφαση Messi της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, C-449/18 κ.λπ.](#)

Σε άλλη υπόθεση που αφορούσε το ζήτημα της εκτίμησης του κινδύνου σύγχυσης, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι **η παρουσία του ίδιου όρου σε δύο σήματα** (εν προκειμένω, του όρου «Teruel» στα σήματα AIRESANO BLACK EI IBERICO DE TERUEL και JAMON DE TERUEL CONSEJO REGULADOR DE LA DENOMINACION DE ORIGEN) **δεν αρκεί για να δημιουργηθεί κίνδυνος σύγχυσης.**

→ [Απόφαση Consejo Regulador της 28ης Μαΐου 2020, T-696/18](#)

Όσον αφορά το κριτήριο της ομοιότητας μεταξύ δύο σημάτων, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το λεκτικό σήμα LOTTOLAND, κατατεθέν για βιομηχανικές υπηρεσίες, παρουσιάζει **έντονη ομοιότητα** με τα προγενέστερα εικονιστικά σήματα LOTTO, τα οποία έχουν κατατεθεί για τυχερά παίγνια. Εντούτοις, επισήμανε ότι δεν υφίσταται κανέναν σύνδεσμος μεταξύ τους, ιδίως λόγω του **διαφορετικού χαρακτήρα των οικείων υπηρεσιών και των ενδιαφερόμενων κοινών.** Λόγω αυτής της **απουσίας συνδέσμου,** με τη χρήση του σήματος LOTTOLAND **δεν προσπορίζεται αθέμιτο όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη των προγενέστερων σημάτων, δεν υφίσταται δε ούτε κίνδυνος προσβολής τους.**

→ [Απόφαση Lottoland της 11ης Νοεμβρίου 2020, T-820/19](#)

Ενδέχεται ενίοτε σε διαφορά που αφορά διακριτικά σημεία να μην εμπλέκονται ιδιώτες ή επιχειρήσεις, αλλά κράτη μέλη, όπως στην περίπτωση που αφορούσε τη χρήση του όρου «Teran» για οινοποιήσιμη ποικιλία αμπέλου που καλλιεργείται στη Σλοβενία και στην Κροατία. Κατόπιν της προσχώρησης της Σλοβενίας στην Ένωση το 2004, η ονομασία αυτή αναγνωρίστηκε ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ). Το 2017, προβλέφθηκε βάσει κανονισμού ότι ο όρος «Teran» μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί, ήδη από την προσχώρηση της Κροατίας στην Ένωση το 2013, **σε ορισμένους κροατικούς οίνους.** Το Γενικό Δικαστήριο **απέρριψε το αίτημα της Σλοβενίας** για την ακύρωση του κανονισμού αυτού, ο οποίος καθιστά δυνατή την **ειρηνική συνύπαρξη των ΠΟΠ χωρίς να παραβιάζονται οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.**

→ [Απόφαση Σλοβενία κατά Επιτροπής της 9ης Σεπτεμβρίου 2020, T-626/17](#)

Λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στα δύο δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης εναπόκειται να εξακριβώνουν αν οι πράξεις (ή η παράλειψη έκδοσης ορισμένων πράξεων) των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης είναι σύμφωνες προς το δίκαιο της Ένωσης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο είναι εγγυητές της δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών, στο μέτρο που οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ένωσης αφορούν τους πολίτες άμεσα και ατομικά. Αντιθέτως, μόνον τα εθνικά δικαστήρια είναι αρμόδια να ελέγχουν τη νομιμότητα, υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου, των πράξεων των εθνικών αρχών.

.....

Ο **O. Junqueras i Vies**, αντιπρόεδρος της Gobierno autonómico de Cataluña (Αυτόνομη Κυβέρνηση της Καταλονίας, Ισπανία), προσέφυγε επανειλημμένως ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης σχετικά με την εκλογή του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2019. Η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που άσκησε για την προστασία της βουλευτικής ασυλίας του απορρίφθηκε αρχικά από τον Αντιπρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου και στη συνέχεια από την Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου κατ' αναίρεση. Περαιτέρω, το Γενικό Δικαστήριο **απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή που ασκήθηκε με αίτημα την ακύρωση της απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με την οποία διαπιστώθηκε η χηρεία της έδρας** στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούσε να αμφισβητήσει τις αποφάσεις των ισπανικών αρχών με τις οποίες κηρύχθηκαν, βάσει του εθνικού δικαίου, η έκπτωση του O. Junqueras i Vies από το αξίωμα του ευρωβουλευτή και η χηρεία της έδρας του.

→ [Διάταξη Junqueras i Vies της 3ης Μαρτίου 2020, T-24/20 R](#)

→ [Διάταξη Junqueras i Vies της 8ης Οκτωβρίου 2020, C-201/20 P\(R\)](#)

→ [Διάταξη Junqueras i Vies της 15ης Δεκεμβρίου 2020, T-24/20](#)

Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε προσφυγή με αίτημα να αναγνωρισθεί ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρανόμως αρνήθηκε να εξαιρέσει τον Τσέχο Πρωθυπουργό, λόγω φερόμενης σύγκρουσης συμφερόντων του, από τις συνεδριάσεις του εν λόγω θεσμικού οργάνου σχετικά με την έγκριση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της Ένωσης 2021/2027. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι **μόνον τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να ορίζουν το πρόσωπο, μεταξύ των αντίστοιχων αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεών τους, που τα εκπροσωπεί στις συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου** και να καθορίζουν τους λόγους που μπορούν να οδηγήσουν στην αδυναμία του προσώπου αυτού να τα εκπροσωπήσει στις συνεδριάσεις του ως άνω θεσμικού οργάνου.

→ [Διάταξη Wagenknecht της 17ης Ιουλίου 2020, T-715/19](#)

Ο Η. Shindler και άλλοι υπήκοοι του Ηνωμένου Βασιλείου διαμένουν επί μακρόν στην Ιταλία και στη Γαλλία. Για τον λόγο αυτόν δεν τους επιτράπη να συμμετάσχουν ούτε στο δημοψήφισμα για το Brexit ούτε στις βουλευτικές εκλογές του 2017, αν και οι ψηφοφορίες αυτές ήταν καθοριστικές για τη διατήρηση της ιδιότητάς τους ως πολιτών της Ένωσης. Ως εκ τούτου, άσκησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγή με αίτημα να «διαπιστωθεί παράλειψη» της Επιτροπής συνιστάμενη στην «παράνομη παράλειψή της να διατηρήσει την ευρωπαϊκή ιθαγένεια των [εν λόγω υπηκόων]». Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή κρίνοντας ότι **η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια** να εκδώσει δεσμευτική πράξη με σκοπό τη διατήρηση, κατόπιν της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση, της ευρωπαϊκής ιθαγένειας ορισμένων υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου.

→ [Διάταξη Shindler της 14ης Ιουλίου 2020, T-627/19](#)

B | ΑΡΙΘΜΟΙ-ΚΛΕΙΔΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Το Δικαστήριο

Το Δικαστήριο ασχολείται κατά κύριο λόγο με:

- **αιτήσεις προδικαστικής απόφασης**, τις οποίες υποβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια όταν έχουν αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία ή το κύρος μιας πράξης του δικαίου της Ένωσης. Το εθνικό δικαστήριο αναστέλλει τότε τη διαδικασία που διεξάγεται ενώπιόν του και απευθύνεται στο Δικαστήριο, το οποίο αποφαινεται επί της ερμηνείας ή επί του κύρους των σχετικών διατάξεων. Άπαξ και διαφωτιστεί από την απόφαση που εκδίδει το Δικαστήριο, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να επιλύσει τη διαφορά την οποία καλείται να διευθετήσει. Για τις περιπτώσεις όπου απαιτείται πολύ ταχεία απάντηση (για παράδειγμα, σε υποθέσεις ασύλου, συννοριακών ελέγχων, απαγωγής παιδιών κ.λπ.) προβλέπεται **διαδικασία επείγουσας προδικαστικής παραπομπής («PPU»)**.
- **αιτήσεις αναίρεσης**, με τις οποίες προσβάλλονται αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου και ζητείται από το Δικαστήριο να τις αναίρεσει.
- **προσφυγές**, οι οποίες έχουν κυρίως ως αίτημα:
 - είτε να ακυρωθεί πράξη του δικαίου της Ένωσης (**«προσφυγή ακύρωσης»**).
 - είτε να διαπιστωθεί ότι κάποιο κράτος μέλος παραβίασε το δίκαιο της Ένωσης (**«προσφυγή λόγω παράβασης»**). Αν το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με δικαστική απόφαση με την οποία έχει διαπιστωθεί παράβασή του, μπορεί να ασκηθεί δεύτερη προσφυγή, η λεγόμενη προσφυγή για **«διπλή παράβαση»**, και το Δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει χρηματική ποινή.
- **αιτήσεις γνωμοδότησης**, όταν πρέπει να διερευνηθεί κατά πόσον συνάδει με τις Συνθήκες μια συμφωνία την οποία προτίθεται να συνάψει η Ένωση με τρίτη χώρα ή με διεθνή οργανισμό. Η αίτηση αυτή μπορεί να υποβληθεί είτε από κράτος μέλος είτε από ευρωπαϊκό θεσμικό όργανο (το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ή την Επιτροπή).

735

νέες υποθέσεις

Προδικαστικές
παραπομπές:

556

μεταξύ των οποίων
9 PPU

**Κράτη μέλη με
τις περισσότερες
αιτήσεις
προδικαστικής
απόφασης:**

Γερμανία:	139
Αυστρία:	50
Ιταλία:	44
Πολωνία:	41
Βέλγιο:	36

37

προσφυγές

μεταξύ των οποίων **18**
προσφυγές λόγω
παράβασης και

2

προσφυγές για «διπλή
παράβαση»

131
αιτήσεις
αναίρεσης
αποφάσεων
του Γενικού
Δικαστηρίου

1
αίτηση
γνωμοδότησης

8
αιτήσεις δικαστικής
αρωγής

Περιπτώσεις στις οποίες
διάδικος που αδυνατούσε
να ανταποκριθεί στα
δικαστικά έξοδα ζήτησε
να τύχει δικαστικής
αρωγής.

792
περατωθείσες
υποθέσεις

534
αποφάσεις επί
προδικαστικών
παραπομπών
μεταξύ των οποίων
9 ΡΡΥ

37
αποφάσεις επί
προσφυγών
σε
26
περιπτώσεις διαπιστώθηκαν
παραβάσεις **14** κρατών
μελών
και σε
3
περιπτώσεις
«διπλή παράβαση»

204 αποφάσεις
επί αιτήσεων
αναίρεσης
αποφάσεων του
Γενικού Δικαστηρίου
σε
40
περιπτώσεις αναιρέθηκε
η απόφαση του Γενικού
Δικαστηρίου

Μέση διάρκεια των
διαδικασιών
15,4 μήνες

Διαδικασίες επείγουσας
προδικαστικής
παραπομπής:
3,9 μήνες

1 045

εκκρεμείς
υποθέσεις

στις 31 Δεκεμβρίου 2020

Αντικείμενο των υποθέσεων

Γεωργία	26
Δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης	56
Ελευθερίες κυκλοφορίας και εγκατάστασης, καθώς και ζητήματα εσωτερικής αγοράς	96
Κρατικές ενισχύσεις και ανταγωνισμός	104
Μεταφορές	86
Περιβάλλον	48
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	27
Προστασία των καταναλωτών	56
Τελωνειακή ένωση	24
Φορολογία	95
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	119

Γενικό Δικαστήριο

Το Γενικό Δικαστήριο εκδικάζει, σε πρώτο βαθμό, προσφυγές που ασκούν **τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (εταιρίες, ενώσεις κ.λπ.)** και **τα κράτη μέλη** κατά πράξεων των θεσμικών και λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και αγωγές για την αποκατάσταση των ζημιών που προξενούν τα όργανα ή οι υπάλληλοί τους. Μεγάλο τμήμα των υποθέσεων αυτών είναι οικονομικού ενδιαφέροντος: διανοητική ιδιοκτησία (σήματα, σχέδια και υποδείγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ανταγωνισμός, κρατικές ενισχύσεις και εποπτεία του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τομέα.

Το Γενικό Δικαστήριο είναι επίσης αρμόδιο να αποφαινεται επί υπαλληλικών υποθέσεων στις διαφορές μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των υπαλλήλων της.

Κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου αναίρεση, η οποία περιορίζεται σε νομικά ζητήματα. Στις υποθέσεις που έχουν αποτελέσει αντικείμενο διπλού ελέγχου (από ανεξάρτητο τμήμα προσφυγών και στη συνέχεια από το Γενικό Δικαστήριο), το Δικαστήριο εγκρίνει την εξέταση της αίτησης αναιρέσεως μόνον όταν η αίτηση αυτή εγείρει σημαντικό ζήτημα για την ενότητα, τη συνοχή ή την εξέλιξη του δικαίου της Ένωσης.

847

νέες υποθέσεις

729

προσφυγές και αγωγές εκ των οποίων

69

σχετικές με τις κρατικές ενισχύσεις και τον ανταγωνισμό (περιλαμβανομένων 2 προσφυγών κρατών μελών)

282

σχετικές με την πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία

118

σε υπαλληλικές υποθέσεις της Ένωσης

260

προσφυγές άλλου είδους (περιλαμβανομένων 10 προσφυγών κρατών μελών)

Αιτήσεις δικαστικής αρωγής

75

Περιπτώσεις στις οποίες διάδικος που αδυνατούσε να ανταποκριθεί στα δικαστικά έξοδα ζήτησε να τύχει δικαστικής αρωγής.

748

περατωθείσες
υποθέσεις

631

αποφάσεις επί
προσφυγών και
αγωγών εκ των
οποίων:

41

σχετικές με τις κρατικές
ενισχύσεις και τον
ανταγωνισμό

237

σχετικές με την πνευματική
και βιομηχανική ιδιοκτησία

79

σε υπαλληλικές υποθέσεις της
Ένωσης

274

επί προσφυγών άλλου είδους

Μέση διάρκεια των
διαδικασιών

15,4

 μήνες

Επί του συνόλου των
αποφάσεων του Γενικού
Δικαστηρίου προσβλήθηκε
με αίτηση αναιρέσης ενώπιον
του Δικαστηρίου το

23 %

Εκκρεμείς
υποθέσεις
(στις 31 Δεκεμβρίου 2020)

1 497

Αντικείμενο των υποθέσεων

Ανταγωνισμός	78
Γεωργία	21
Δημόσιες συμβάσεις	21
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων	182
Κρατικές ενισχύσεις	292
Οικονομική και νομισματική πολιτική	156
Περιβάλλον	14
Περιοριστικά μέτρα	65
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	319
Πρόσβαση στα έγγραφα	24

3

Μια χρονιά προσαρμογής και διασφάλισης της συνέχειας της ευρωπαϊκής δικαστικής λειτουργίας

A | Εισαγωγή του Γραμματέα

B | Τα στάδια της διαχείρισης της κρίσης

Γ | Απολογισμός της δραστηριότητας του Δικαστηρίου εν καιρώ πανδημίας

Focus

- Οι εξ αποστάσεως επ' ακροατηρίου συζητήσεις
- Οι σχέσεις με το κοινό
- Η συμβολή της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας στη συνέχεια της λειτουργίας του θεσμικού οργάνου
- Οι τεχνολογίες πληροφορίας στην εποχή της πανδημίας

A | Εισαγωγή του Γραμματέα

Ο Γραμματέας του Δικαστηρίου διευθύνει, υπό την εποπτεία του Προέδρου, τις διοικητικές υπηρεσίες του θεσμικού οργάνου ως γενικός προϊστάμενός τους. Οι υπηρεσίες αυτές αντιμετώπισαν πρωτόγνωρες προκλήσεις κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει ο Γραμματέας εξαίροντας τον ζήλο με τον οποίο εργάστηκαν προς στήριξη του δικαιοδοτικού έργου.

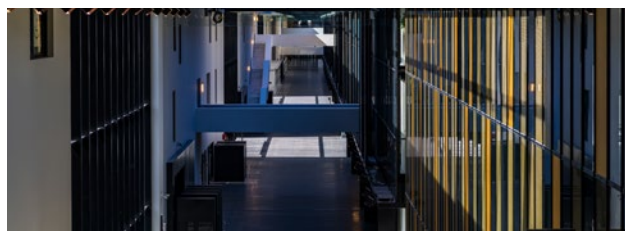
Σε ατομικό επίπεδο, το 2020 ήταν πράγματι για όλους μια δύσκολη χρονιά λόγω της πανδημίας και βεβαίως των περιορισμών και της ανασφάλειας που αυτή επέφερε.

Σε επίπεδο διαχείρισης των υπηρεσιών του θεσμικού οργάνου, αποτέλεσε σημαντική πρόκληση η οποία αντιμετωπίστηκε με αποφασιστικότητα, μεθοδικότητα και προσαρμοστικότητα. Χρειάστηκε, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, να μεταβληθεί πλήρως ο τρόπος λειτουργίας του θεσμικού οργάνου. Όλες οι υπηρεσίες ανταποκρίθηκαν στις απαιτήσεις αυτές για ευελιξία, καινοτομία και επαναπροσδιορισμό του ρόλου τους.

Ευτυχώς, το θεσμικό όργανο μπόρεσε να στηριχθεί σε δομή και διαδικασίες που είχαν προβλεφθεί για καταστάσεις κρίσης. Η δομή αυτή περιλαμβάνει μια ομάδα αντιμετώπισης κρίσεων, αρμόδια να λαμβάνει, σε συνολικό επίπεδο εντός του θεσμικού οργάνου, τις μείζονος σημασίας αποφάσεις που συνδέονται με την κατάσταση κρίσης και την πορεία της. Η ομάδα αντιμετώπισης κρίσεων λαμβάνει επίσης τα μέτρα γενικού χαρακτήρα που συνδέονται με αυτήν την κατάσταση (καθεστώς εργασίας εξ αποστάσεως, οριζόντια μέτρα σχετικά με τη διαχείριση του προσωπικού κ.λπ.). Οι γενικές αποφάσεις υλοποιούνται στη συνέχεια σε επίπεδο κέντρου διαχείρισης κρίσεων, το οποίο αποτελείται από

εκπροσώπους όλων των επιχειρησιακών ομάδων που διασφαλίζουν τη συνέχεια των δραστηριοτήτων κάθε υπηρεσίας. Στο πλαίσιο των τακτικών συναντήσεών του, το κέντρο διαχείρισης κρίσεων διασφάλισε επίσης την προώθηση των σχετικών πληροφοριών στην ομάδα αντιμετώπισης κρίσεων προκειμένου αυτή να έχει την καλύτερη δυνατή εποπτεία της κατάστασης.

Η διαχείριση της κρίσης, για την οποία συνεργάστηκαν στενά τα δύο δικαιοδοτικά όργανα και οι υπηρεσίες, επέτρεψε την **ανάληψη συνεκτικών δράσεων που διαρθρώθηκαν με άξονα τρεις αλληλένδετους σκοπούς:** την εγγύηση της υγειονομικής ασφάλειας του προσωπικού και των προσώπων που προσέρχονται στις εγκαταστάσεις του θεσμικού οργάνου, τη διασφάλιση της συνέχειας της δικαιοδοτικής δραστηριότητας και τη διαρκή μέριμνα για το προσωπικό.

→ Προκειμένου να κατοχυρωθεί **η υγειονομική ασφάλεια στις εγκαταστάσεις του θεσμικού οργάνου και να προστατευθεί το προσωπικό** από τον κίνδυνο μόλυνσης, αποφασίστηκε, ήδη από τις 10 Μαρτίου, καθεστώς τηλεργασίας, ανάλογα με τη φύση των καθηκόντων των εργαζομένων. Στη συνέχεια, το εν λόγω **καθεστώς κατ' οίκον εργασίας** γενικεύθηκε και κατέστη υποχρεωτικό από τη Δευτέρα 16 Μαρτίου, πριν ακόμη από την επιβολή περιορισμών από τις εθνικές αρχές. Κατέστη έτσι αδύνατη η πρόσβαση στους χώρους του Δικαστηρίου, εξαιρουμένων των προσώπων που έπρεπε να ασκήσουν ουσιώδη καθήκοντα τα οποία δεν μπορούσαν να εκτελεστούν εξ αποστάσεως. Χάρη σε συνεχή παρακολούθηση της υγειονομικής και κανονιστικής εξέλιξης της κατάστασης στο Λουξεμβούργο και στις όμορες χώρες από την υπηρεσία ασφαλείας και την ιατρική υπηρεσία, σε στενή συνεργασία με τις λουξεμβουργιανές αρχές, το καθεστώς εργασίας εξ αποστάσεως προσαρμόστηκε ανά στάδια, με σκοπό την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των υγειονομικών συνθηκών, του ποσοστού επιτόπιας παρουσίας, της διατήρησης της δικαιοδοτικής δραστηριότητας και των αναγκών του προσωπικού.

Παράλληλα με το καθεστώς εργασίας εξ αποστάσεως, βασικός μηχανισμός προστασίας της υγείας ήταν η **κατάρτιση και εφαρμογή συγκεκριμένων και αυστηρών υγειονομικών πρωτοκόλλων**. Το Δικαστήριο, προκειμένου να συνεχιστεί η απονομή της ευρωπαϊκής δικαιοσύνης, αποφάσισε την επανέναρξη των επ' ακροατηρίου συζητήσεων ήδη από τις 25 Μαΐου. Κατά συνέπεια, έπρεπε να διαχειριστεί, από υλικοτεχνική και υγειονομική άποψη, την καθημερινή παρουσία στις εγκαταστάσεις του όχι μόνον των μελών του προσωπικού που όφειλαν να είναι παρόντα για την οργάνωση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων, αλλά και δικηγόρων και εκπροσώπων από όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλα τα αυστηρά μέτρα που τέθηκαν σε εφαρμογή (θερμομέτρηση κατά την είσοδο στα κτίρια, υποχρεωτική χρήση μάσκας στους κοινόχρηστους χώρους και στις αίθουσες ακροατηρίων, τήρηση αποστάσεων μέσω διαχωρισμού των κατευθύνσεων κυκλοφορίας, απολύμανση των χρησιμοποιούμενων χώρων, εγκατάσταση συσκευών αντισηψίας, προστατευτικά

διαχωριστικά, σήμανση, ενημέρωση μέσω διαφόρων ανακοινώσεων) κατέστησαν δυνατή τη διασφάλιση του υψηλότερου επιπέδου προστασίας όλων των ανωτέρω προσώπων, προσφέροντας συγχρόνως ικανοποιητικές συνθήκες υποδοχής.

→ Η επανέναρξη των επ' ακροατηρίου συζητήσεων ήταν απαραίτητη για τη **διασφάλιση της συνέχειας της ευρωπαϊκής δικαστικής λειτουργίας**. Πριν ακόμη από την επανέναρξη αυτή, η δικαστική δραστηριότητα διατηρήθηκε με την εξ αποστάσεως διεκπεραίωση των υποθέσεων, ιδίως μέσω της προσαρμογής των δικονομικών ρυθμίσεων. Οι εκπρόσωποι των διαδίκων ενημερώθηκαν προσηκόντως, μέσω ειδικών ανακοινώσεων στον ιστότοπο του θεσμικού οργάνου, για τις δικονομικές συνέπειες της κρίσης και των μέτρων που έλαβαν οι Γραμματείες των δικαιοδοτικών οργάνων.

Από τεχνικής απόψεως, οι υπηρεσίες πληροφορικής του θεσμικού οργάνου επιτάχυναν, ήδη από τον Φεβρουάριο, το πρόγραμμα εξοπλισμού του προσωπικού με τα μέσα που απαιτούνται για την τηλεργασία. Το εύρος της ζώνης του δικτύου του Δικαστηρίου δεκαπλασιάστηκε τις πρώτες εβδομάδες μετά την επιβολή των αρχικών μέτρων περιορισμού, τέθηκε δε χωρίς καθυστέρηση στη διάθεση όλων των υπηρεσιών ασφαλές σύστημα τηλεφωνικών διασκέψεων και βιντεοδιασκέψεων.

Όπως περιγράφεται στις σελίδες που ακολουθούν, το θεσμικό όργανο επέδειξε πνεύμα καινοτομίας προκειμένου να αντιμετωπίσει τις δυσχέρειες μετακίνησης ορισμένων εκπροσώπων των διαδίκων. Χάρη στην αγαστή συνεργασία μεταξύ των δύο δικαιοδοτικών οργάνων, των Γραμματειών και των υπηρεσιών, σχεδιάστηκε ένα ενιαίο σύστημα εξ αποστάσεως συμμετοχής στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις μέσω τηλεδιάσκεψης, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα ταυτόχρονης διερμηνείας προς και από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης.

Τέλος, στο πλαίσιο της **αποτελεσματικής διαχείρισης των πόρων**, ορισμένα μέλη του προσωπικού, τα οποία λόγω της φύσης των καθηκόντων τους είχαν μειωμένο φόρτο εργασίας, μετακινήθηκαν σε προσωρινή βάση σε υπηρεσίες οι οποίες αντιμετώπιζαν αυξημένες απαιτήσεις. Το πνεύμα αλληλεγγύης καθώς και η ανταλλαγή δεξιοτήτων και εμπειριών όχι μόνο αποτέλεσαν εφόδια για την υπέρβαση των προβλημάτων που ανέκυψαν, αλλά θα είναι και ιδιαιτέρως χρήσιμα για την ομαλή επιστροφή του προσωπικού στις εγκαταστάσεις του θεσμικού οργάνου.

- Τα μέτρα που έλαβε το θεσμικό όργανο στο πλαίσιο της διαχείρισης της κρίσης υπαγορεύθηκαν, τέλος, από τη **μέριμνα για το προσωπικό καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της πρωτοφανούς περιόδου**, που χαρακτηρίστηκε και από δύσκολες προσωπικές καταστάσεις.

Ως εκ τούτου, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στους εργαζομένους που αντιμετώπισαν κάθε είδους δυσχέρειες λόγω του κορονοϊού (άτομα που προσβλήθηκαν από τον ιό, που εκτέθηκαν σε κίνδυνο μόλυνσης, που απομονώθηκαν ή που έπρεπε να ασχοληθούν με παιδιά τα οποία έμειναν αναγκαστικά στο σπίτι). Η υπηρεσία ανθρωπίνων πόρων, οι ιατροί και το νοσηλευτικό προσωπικό της ιατρικής υπηρεσίας, καθώς και η σύμβουλος ψυχικής υγείας ήταν σε ετοιμότητα για την παροχή βοήθειας. Οι προϊστάμενοι των υπηρεσιών, ανταποκρινόμενοι στο καθήκον μέριμνας, έλαβαν επίσης υπόψη τις ειδικές αυτές καταστάσεις και προσάρμοσαν τους όρους εκτέλεσης των καθηκόντων των εν λόγω ατόμων.

Εξάλλου, ήδη από τα πρώτα στάδια της κρίσης, το θεσμικό όργανο προσπάθησε να διασφαλίσει **σαφή, άμεση, συνεπή και αποτελεσματική επικοινωνία** με το προσωπικό του. Δημιουργήθηκαν συμπληρωματικοί και σταθεροί δίαυλοι επικοινωνίας, έκαστος των οποίων εξυπηρετούσε και άλλο σκοπό (ανάρτηση στο εσωτερικό δίκτυο όλων των κρίσιμων πληροφοριών, αποστολή σημαντικών μηνυμάτων στις επαγγελματικές και προσωπικές διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μέσω SMS, ανακοινώσεις στο προσωπικό σχετικά με τη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης που αποστέλλονταν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στο πλαίσιο τακτικής ενημέρωσης για την εξέλιξη της κατάστασης και τα λαμβανόμενα μέτρα).

Η δυνατότητα παρακολούθησης προγραμμάτων **κατάρτισης** εξ αποστάσεως (e-learning) ενισχύθηκε προκειμένου να επιτραπεί στο προσωπικό να συνεχίσει να αναπτύσει τις δεξιότητές του. Τα ανώτερα και μεσαία στελέχη παρακολούθησαν επίσης ειδική κατάρτιση για την εξ αποστάσεως διαχείριση ομάδων.

Το προσωπικό και τα στελέχη απάντησαν σε **δύο ερωτηματολόγια** προκειμένου να αξιολογηθούν οι νέες συνθήκες παροχής εργασίας, να εντοπιστούν οι αναγκαίες βελτιωτικές κινήσεις αλλά και να διερευνηθούν οι μακροπρόθεσμες προοπτικές των καινοτομιών που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο διαχείρισης της κρίσης.

Τέλος, **σε διοργανικό επίπεδο**, το Σώμα των Προϊσταμένων Διοίκησης των θεσμικών οργάνων και οργανισμών που εδρεύουν στο Λουξεμβούργο έθεσε, ήδη από τον Δεκέμβριο του 2020, τις βάσεις συνεργασίας με τις αρμόδιες λουξεμβουργιανές αρχές, προκειμένου τα θεσμικά όργανα να συμβάλουν, στο μέτρο του δυνατού, στην επιτυχή **εκστρατεία εμβολιασμού** του προσωπικού των θεσμικών οργάνων.

Η πανδημία και η ανάγκη εξεύρεσης λύσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της όσον αφορά την οργάνωση του θεσμικού οργάνου είχαν ως αποτέλεσμα την εντυπωσιακή επιτάχυνση εξελίξεων που είχαν ήδη δρομολογηθεί ή βρίσκονταν ακόμη στα σπάργανα.

Το αίσθημα υπερηφάνειας για τη συλλογική προσπάθεια που είχε ως αποτέλεσμα **να διατηρηθεί η δραστηριότητα του θεσμικού οργάνου σε επίπεδο εξίσου υψηλό με τα προηγούμενα χρόνια και να συνεχιστεί η υλοποίηση των υπό εξέλιξη σχεδίων, τηρουμένων ταυτοχρόνως των υψηλότερων προδιαγραφών υγειονομικής ασφάλειας**, συνοδεύεται από τη συνειδητοποίηση ότι **πρόκειται να αλλάξει κατά τρόπο μόνιμο και θετικό** η αντίληψή μας για τις μεθόδους εργασίας ή ακόμη και για την ίδια την εργασιακή σχέση, ενώ παράλληλα έρχονται στο προσκήνιο οι δυνατότητες που προσφέρει η ψηφιακή πραγματικότητα.

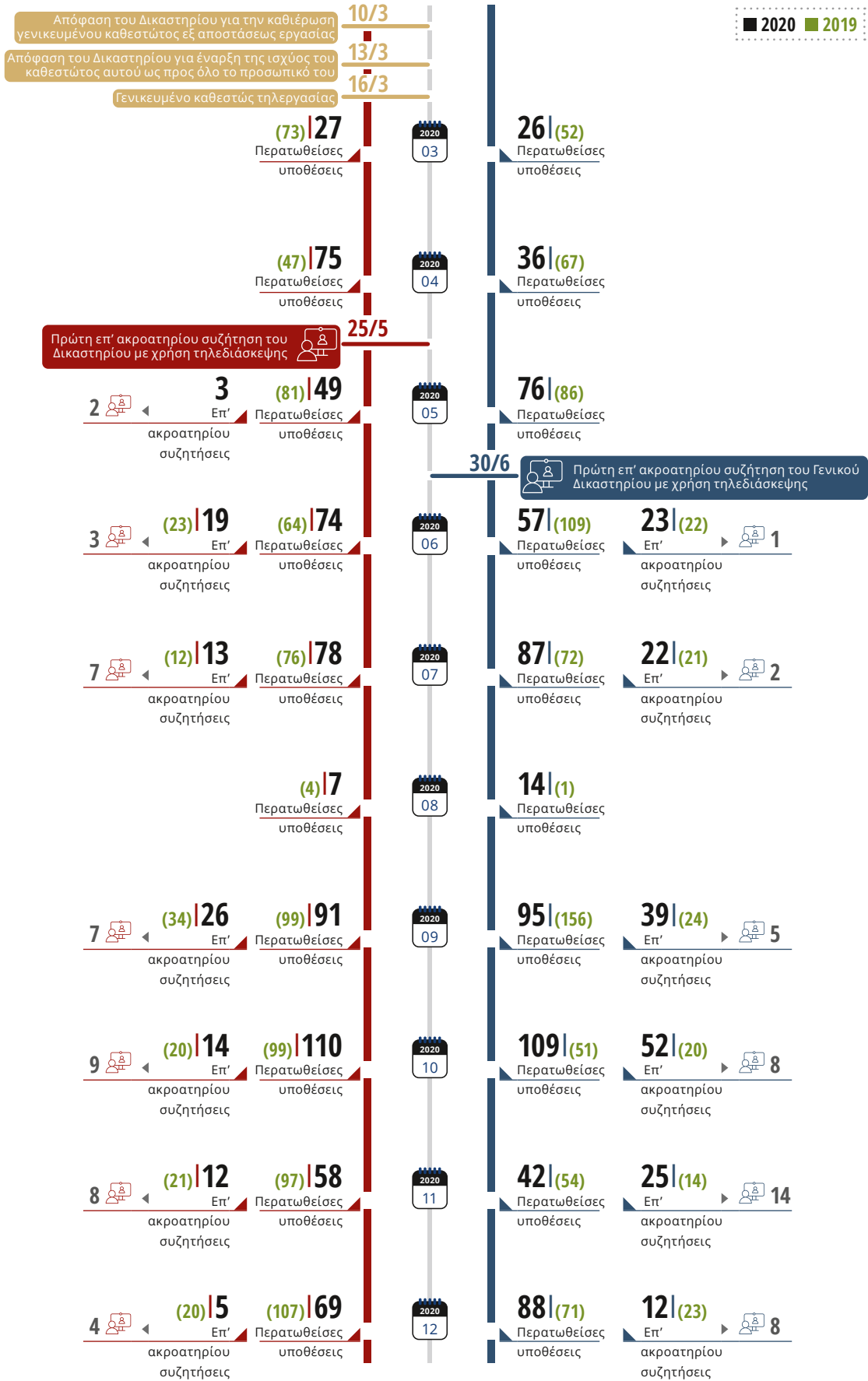
Η κατ' οίκον εργασία (ολική ή μερική) αποτελεί πάντως πραγματικότητα για το σύνολο του προσωπικού ήδη από τις 16 Μαρτίου 2020. Ο νέος αυτός τρόπος οργάνωσης της εργασίας που επιβλήθηκε από τις περιστάσεις έφερε και **νέες προκλήσεις**: απούλοποίηση και απλούστευση των διαδικασιών, ενθάρρυνση της αυτονομίας των εργαζομένων και διασφάλιση της ποιότητας της εργασίας τους, επανεξέταση της ισορροπίας μεταξύ

επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, σύμπνοια και σύμπλευση με το θεσμικό όργανο, καθώς και προσέγγιση των εξωτερικών συνομιλητών –θεσμικών ή πολιτών– χάρη στις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες.

Με την άρση των περιορισμών που επέβαλε η πανδημία, το θεσμικό όργανο θα έχει τη δυνατότητα να **αξιοποιήσει τα οφέλη των εξελίξεων αυτών, ενώ η καθημερινότητα στον εργασιακό χώρο θα χαρακτηρίζεται από νέες και βελτιωμένες συνθήκες**. Οι αντιξοότητες που αντιμετωπίσαμε αποτελούν εμπειρίες που μας έκαναν, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, πιο δυνατούς, υπεύθυνους και αλληλέγγυους. Το θεσμικό όργανο μπόρεσε να διαχειριστεί επιτυχώς τις εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες χάρη τόσο στην ευσυνειδησία και τη συνέπεια των εργαζομένων του όσο και στην αφοσίωση και τη μέριμνα της διοίκησής του. Μπορεί να στηριχθεί στις αρετές αυτές προκειμένου να προετοιμάσει την επιστροφή του προσωπικού στις εγκαταστάσεις του και να λειτουργήσει αρμονικά και αποτελεσματικά σε ένα περιβάλλον όπου η κινητικότητα και η υπευθυνότητα θα αποτελούν νέες παραμέτρους της οργάνωσής του.

Alfredo Calot Escobar
Γραμματέας του Δικαστηρίου

B | Τα στάδια της διαχείρισης της κρίσης

Λόγω της υγειονομικής κατάστασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχοντας υπόψη τα μέτρα που έλαβαν οι αρχές του Λουξεμβούργου και των λοιπών κρατών μελών, το Δικαστήριο αποφάσισε, ήδη από τις 10 Μαρτίου, ότι οι εργαζόμενοι θα εργαζόνταν κατ' οίκον, εφόσον η φύση των καθηκόντων τους προσφερόταν προς τούτο. **Στις 13 Μαρτίου 2020**, λαμβανομένης υπόψη της εξέλιξης της υγειονομικής κατάστασης στην Ευρώπη και προκειμένου να αποτραπεί η εξάπλωση του ιού, χωρίς ωστόσο να διακοπεί η δικαιοδοτική δραστηριότητα, το Δικαστήριο ζήτησε από το προσωπικό του **να εργάζεται κατ' οίκον από τις 16 Μαρτίου και εφεξής**, εξαιρουμένων των προσώπων που καλούνταν να ασκήσουν απολύτως αναγκαία καθήκοντα. Ο πρωταρχικός στόχος του θεσμικού οργάνου ήταν να προστατεύσει το προσωπικό του και όλους όσους συμμετέχουν, υπό οιαδήποτε ιδιότητα, σε επ' ακροατηρίου συζητήσεις, περιορίζοντας συγχρόνως στον μέγιστο δυνατό βαθμό τις επιπτώσεις της πανδημίας της Covid-19 για τους πολίτες και την απονομή της δικαιοσύνης στην Ευρώπη. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια της ευρωπαϊκής δικαστικής λειτουργίας και η εξακολούθηση των ενδίκων διαδικασιών, το Δικαστήριο όφειλε να ανταποκριθεί σε μια πρωτόγνωρη πρόκληση, σε τεχνολογικό και ανθρώπινο επίπεδο.

Γενικευμένο
καθεστώς
τηλεργασίας

Οι κανόνες που θεσπίστηκαν τον Μάρτιο του 2020

Με βάση δομές και διαδικασίες που είχαν προβλεφθεί για τη διαχείριση καταστάσεων κρίσης, **ελήφθησαν όλα τα αναγκαία μέτρα για να αποφευχθεί η μετάβαση στις εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου, χωρίς όμως συγχρόνως να επηρεαστεί η συνέχιση των δραστηριοτήτων των δικαιοδοτικών οργάνων και των υπηρεσιών**, υπό συνθήκες όσο το δυνατόν εγγύτερες προς αυτές που ισχύουν κανονικά, προσαρμοσμένες κατ' ανάγκην στις εξαιρετικές περιστάσεις.

→ Η προστασία του προσωπικού

Ήδη από τις 13 Μαρτίου 2020, **το θεσμικό όργανο ζήτησε από το προσωπικό να μη μεταβαίνει στις εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου, εκτός συγκεκριμένων και αναγκαιών περιπτώσεων**. Η έγκαιρη διαμόρφωση στρατηγικής για την παροχή εξοπλισμού πληροφορικής κατέστησε δυνατή την πρόσβαση εξ αποστάσεως για την πλειονότητα του προσωπικού ήδη από τον Μάρτιο και, σταδιακά, για το σύνολο του προσωπικού εντός των εβδομάδων που ακολούθησαν.

→ Η συνέχιση της δικαιοδοτικής δραστηριότητας

Προβλεφθείσα αρχικώς για διάστημα που έληγε στις 27 Μαρτίου, η αναστολή των επ' ακροατηρίου συζητήσεων παρατάθηκε **μέχρι τις 25 Μαΐου** λόγω των περιορισμών που ίσχυαν όσον αφορά τις μετακινήσεις. Οι Γραμματείες των δύο δικαιοδοτικών οργάνων επικοινωνήσαν με τους εκπροσώπους των διαδικών προκειμένου να τους ενημερώσουν για τις αναβολές και να τους παράσχουν διευκρινίσεις σχετικά με τον τρόπο συνέχισης της διαδικασίας, δημιουργήθηκε δε σχετική ιστοσελίδα στον ιστότοπο του θεσμικού οργάνου.

Ωστόσο, διασφαλίστηκε η διεκπεραίωση των **επειγουσών δικαστικών διαδικασιών** κατά το χρονικό αυτό διάστημα και οι υποθέσεις που ήταν ώριμες προς εκδίκαση εξακολούθησαν να εξετάζονται. **Μεταξύ της 16ης Μαρτίου και της 25ης Μαΐου, το Γενικό Δικαστήριο περάτωσε 51 υποθέσεις, το Δικαστήριο δημοσίευσε 79 αποφάσεις, ενώ οι γενικοί εισαγγελείς ανέπτυξαν προτάσεις σε 47 υποθέσεις.**

Η διεκπεραίωση των υποθέσεων προσαρμόστηκε στις περιστάσεις: αποφάσεις λαμβάνονταν μέσω έγγραφης διαδικασίας, ερωτήσεις απευθύνονταν γραπτώς προς τους διαδίκους, οι συνεδριάσεις για τη δημοσίευση αποφάσεων και την ανάπτυξη των προτάσεων πραγματοποιούνταν σε μία μόνον ημέρα την εβδομάδα και, τέλος, διευκολύνθηκαν οι συνθήκες ανοίγματος λογαριασμού e-Curia (εφαρμογή η οποία επιτρέπει την ηλεκτρονική κατάθεση και επίδοση διαδικαστικών εγγράφων).

Οι προσαρμοσμένοι κανόνες από τον Μάιο του 2020

Επανάρξη των επ' ακροατηρίου συζητήσεων και μερική επιστροφή του προσωπικού στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου

Μέγιστο ποσοστό εργαζομένων επιτόπου:

30 %

→ Η επανέναρξη των επ' ακροατηρίου συζητήσεων

Η διεξαγωγή των επ' ακροατηρίου συζητήσεων άρχισε και πάλι **στις 25 Μαΐου 2020**. Οι υπηρεσίες του Δικαστηρίου έθεσαν σε εφαρμογή αυστηρά υγειονομικά πρωτόκολλα προκειμένου να επιτραπεί η διεξαγωγή των επ' ακροατηρίου συζητήσεων υπό τις βέλτιστες συνθήκες ασφαλείας για όλους τους μετέχοντες, περιλαμβανομένου του κοινού, στο πλαίσιο της αρχής της δημοσιότητας.

Οι διάδικοι που αδυνατούσαν να μετακινηθούν μπόρεσαν κατ' εξαίρεση να αγορεύσουν εξ αποστάσεως υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Προς τον σκοπό αυτόν, το θεσμικό όργανο πρόβλεψε ειδικό σύστημα τηλεδιασκέψεων που επέτρεπε την ταυτόχρονη διερμηνεία από και προς τις 24 γλώσσες διαδικασίας. Ελήφθησαν επίσης ειδικά υγειονομικά μέτρα και για τους διερμηνείς που μπόρεσαν να εργαστούν, πλέον όμως κατά μόνας, από καμπίνα διερμηνείας.

Μέρος του προσωπικού επέστρεψε στις εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου προκειμένου να καταστεί δυνατή η εκπλήρωση καθηκόντων που δεν μπορούσαν να εκτελεστούν εξ αποστάσεως, ιδίως στο πλαίσιο της επανέναρξης των επ' ακροατηρίου συζητήσεων στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο. Η κατ' οίκον εργασία παρέμεινε ο κανόνας με σκοπό να περιοριστεί η επιτόπια παρουσία του προσωπικού μόνο στον βαθμό που ήταν απαραίτητος για τη λειτουργία του θεσμικού οργάνου και ιδίως για την εκ νέου διεξαγωγή των επ' ακροατηρίου συζητήσεων, ήτοι σε ποσοστό **μεταξύ 20 και 30 % του προσωπικού**.

Στις εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου ακολουθούνταν οι αυστηρότεροι κανόνες υγιεινής και τήρησης αποστάσεων, οι οποίοι καθορίστηκαν σε συνεργασία με την ιατρική υπηρεσία του θεσμικού οργάνου.

Κατόπιν της βελτίωσης της υγειονομικής κατάστασης, το καθεστώς αυτό διευρύνθηκε προσωρινά από τις 21 Σεπτεμβρίου, βάσει ενός ανωτάτου ορίου, καθοριζόμενου σε συμφωνία με τους ιατρούς του θεσμικού οργάνου, που αντιστοιχούσε στον μέγιστο αριθμό προσώπων που μπορούσαν να εισέλθουν ανά ημέρα στις εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου υπό την πλήρη τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων. Ωστόσο, στις 26 Οκτωβρίου, λόγω της επιδείνωσης της υγειονομικής κατάστασης στο Λουξεμβούργο, κατέστη αναγκαία η επαναφορά του καθεστώτος πρόσβασης στις εγκαταστάσεις του θεσμικού οργάνου που ίσχυε προηγουμένως και είχε αποκλειστικό σκοπό τη διοργάνωση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων και των διασκέψεων των δικαστών.

Γ | Απολογισμός της δραστηριότητας του Δικαστηρίου εν καιρώ πανδημίας

Η συνέχιση της δικαιοδοτικής δραστηριότητας του Δικαστηρίου εν καιρώ πανδημίας επικεντρώθηκε στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της ευρωπαϊκής δικαιοσύνης αλλά και στη διαρκή ενημέρωση των πολιτών της Ένωσης σχετικά με τα δικαιώματά τους και τη δράση των ευρωπαϊκών δικαιοδοτικών οργάνων. Το Δικαστήριο, είτε με την ανάπτυξη συστήματος για τη δυνατότητα εξ αποστάσεως αγόρευσης με ταυτόχρονη διερμηνεία είτε μέσω ενεργειών για την επικοινωνία εντός του θεσμικού οργάνου αλλά και με το κοινό, επέδειξε πρωτοβουλία και προσαρμοστικότητα. Δεδομένου ότι η πρόσβαση στα κτίρια του θεσμικού οργάνου κατέστη αδύνατη και στη συνέχεια υπέκειτο σε αυστηρούς υγειονομικούς κανόνες, οι επισκέψεις του κοινού και των επαγγελματιών καθώς και η επιτόπια χρήση του περιεχομένου της Βιβλιοθήκης κατέστησαν μεν κατ' ανάγκη σπανιότερες, πλην όμως βρέθηκαν εναλλακτικές λύσεις.

252

επ' ακροατηρίου
συζητήσεις

Επ' ακροατηρίου
συζητήσεις με χρήση
τηλεδιάσκεψης
(μεταξύ της 25ης
Μαΐου και της 22ας
Δεκεμβρίου)

40

ΕΝΩΠΙΟΝ

ΤΟΥ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

38

ΕΝΩΠΙΟΝ

ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Μεταξύ 25ης Μαΐου και 22ας Δεκεμβρίου 2020, έλαβαν χώρα συνολικά **252 επ' ακροατηρίου συζητήσεις** (οι οποίες ενδέχεται να αφορούν περισσότερες υποθέσεις για τις οποίες διεξήχθη συζήτηση ενώπιον της ίδιας σύνθεσης). Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγονται **40 επ' ακροατηρίου συζητήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου οι οποίες περιλάμβαναν** (έναν έως τέσσερις) **διαδικούς που συμμετείχαν εξ αποστάσεως** μέσω τηλεδιάσκεψης, και **38 επ' ακροατηρίου συζητήσεις ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου οι οποίες περιλάμβαναν** (έναν έως τρεις) **διαδικούς που συμμετείχαν εξ αποστάσεως**.

Ούτε η θεσμική και διοικητική δραστηριότητα διακόπηκε: μεταξύ Μαρτίου 2020 και Δεκεμβρίου 2020 το θεσμικό όργανο υποδέχθηκε πολλά **νέα μέλη**. Η ανάληψη των καθηκόντων του νέου Γάλλου γενικού εισαγγελέα Jean Richard de la Tour στάθηκε αφορμή για μια καινοτομία: **η ορκωμοσία του πραγματοποιήθηκε εξ αποστάσεως**, με την παρουσία του Προέδρου K. Lenaerts, του πρώτου γενικού εισαγγελέα M. Szpunar και του Γραμματέα A. Calot Escobar σε διαφορετικές οθόνες. Μεταγενέστερα, κατέστη δυνατή η επιτόπια μετάβαση και ορκωμοσία ενώπιον του Δικαστηρίου, στις 10 Σεπτεμβρίου, του Αθανασίου Ράντου, Έλληνα γενικού εισαγγελέα, και στις 6 Οκτωβρίου του Jan Passer, Τσέχου δικαστή στο Δικαστήριο, και της Ineta Ziemele, Λεττονής δικαστή στο Δικαστήριο, πάντα τηρουμένων των αναγκαίων μέτρων υγειονομικής προστασίας.

Το σύνολο των υπηρεσιών του θεσμικού οργάνου χρειάστηκε να προσαρμόσει τον τρόπο εσωτερικής επικοινωνίας από τον Μάρτιο. Οι ομάδες μπόρεσαν να ανταλλάξουν απόψεις και να συνεχίσουν το έργο τους εξ αποστάσεως μέσω τηλεδιάσκεψης. Ειδικότερα, οργανώθηκαν **εβδομαδιαίως** περισσότερες από **150 βιντεοδιασκέψεις ή τηλεφωνικές διασκέψεις** κατά μέσο όρο, στο πλαίσιο εσωτερικών ή διοργανικών συνεδριάσεων.

150
τηλεδιασκέψεις ανά
εβδομάδα

Όσον αφορά την εξωτερική επικοινωνία, το Δικαστήριο υλοποίησε ένα σύνολο εξ αποστάσεως δράσεων με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των τεχνολογικών μέσων, προκειμένου να προσεγγίσει τόσο το εξειδικευμένο κοινό και τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου όσο και το ευρύ κοινό, καθώς και για να προωθήσει τη διάδοση της νομολογίας του ([βλ. σ. 76](#)).

29
επίσημες
εκδηλώσεις

Το Δικαστήριο οργάνωσε επίσης κατά τη διάρκεια του έτους **29 επίσημες εκδηλώσεις** με φυσική παρουσία και με ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις, καθώς και 5 επίσημες επισκέψεις και **5 πανηγυρικές συνεδριάσεις**. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υποδέχτηκε 171 εθνικούς δικαστές. Μολονότι οι επισκέψεις αυτές πραγματοποιήθηκαν ως επί το πλείστον πριν από τους περιορισμούς πρόσβασης που επέβαλε η ανάσχεση της εξάπλωσης του κορονοϊού, το Δικαστήριο μπόρεσε, σε ορισμένες περιπτώσεις που κρίθηκε αναγκαίο, να οργανώσει εκδηλώσεις (επίσημη ανάληψη καθηκόντων των μελών της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στις 28 Σεπτεμβρίου, πανηγυρική συνεδρίαση για την ανάληψη καθηκόντων των δικαστών Ineta Ziemele και Jan Passer στις 6 Οκτωβρίου) των οποίων η διεξαγωγή προσαρμόστηκε με βάση τους υγειονομικούς περιορισμούς.

και
5
πανηγυρικές
συνεδριάσεις

Τέλος, τα Μέλη και το προσωπικό του θεσμικού οργάνου μπορούν να αξιοποιούν τον πλούτο της Βιβλιοθήκης, με **285 000 τόμους** (εκ των οποίων 155 000 αφορούν κυρίως το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης), περισσότερα από **6 300 ηλεκτρονικά βιβλία**, **490 συνδρομές** σε έντυπα περιοδικά καθώς και πολλές εκατοντάδες συνδρομές σε ψηφιακά περιοδικά, τα οποία είναι προσβάσιμα μέσω των (άνω των 100) βάσεων δεδομένων. Στο πλαίσιο της δημοσίευσης της νομολογίας, 35 019 έγγραφα δημοσιεύθηκαν στη Συλλογή το 2020. Από τις 13 Μαρτίου 2020, η υπηρεσία πληροφορικής έθεσε στη διάθεση των χρηστών διάφορα μέσα για την εξ αποστάσεως χρήση του υλικού τεκμηρίωσης προκειμένου να αντισταθμίσει την αδυναμία πρόσβασης στο αναγνωστήριο (159 ψηφιοποιήσεις κατόπιν αιτήματος των χρηστών και δανεισμός 724 τεκμηρίων μέσω του Biblio-drive, αυτόνομου μηχανισμού δανεισμού και επιστροφής τεκμηρίων).

Οι εξ αποστάσεως επ' ακροατηρίου συζητήσεις

Για να αντιμετωπίσει τους περιορισμούς των μετακινήσεων που επέβαλαν τα κράτη μέλη, το θεσμικό όργανο καθιέρωσε σύστημα τηλεδιασκέψεων το οποίο παρέχει κατ' εξαίρεση στους εκπροσώπους των διαδίκων που αδυνατούν να μεταβούν στο Λουξεμβούργο τη δυνατότητα να συμμετάσχουν εξ αποστάσεως στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, τηρουμένου του καθεστώτος πολυγλωσσίας. Δύο χρήστες του συστήματος αυτού μοιράζονται την εμπειρία τους.

Αγορεύοντας εξ αποστάσεως

Μαρτυρία της εκπροσώπου της Δημοκρατίας της Λεττονίας στις δίκες ενώπιον του Δικαστηρίου, Viktorija Šoneca, Διευθύντριας, Υπουργείο Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Λεττονίας

«Αποτελεί τιμή η πρόσκληση που μου απηύθυνε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) να μιλήσω για την εμπειρία μου σχετικά με τη χρήση τηλεδιασκέψεων στο πλαίσιο των επ' ακροατηρίου συζητήσεων του Δικαστηρίου και να μοιραστώ τις εντυπώσεις μου για το σύστημα αυτό.

Πρέπει, κατ' αρχάς, να τονιστεί ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός ξεκίνησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση πολύ πριν από το 2020. Ωστόσο, το έτος αυτό θα μείνει στην ιστορία όχι μόνο για την Covid-19 και τις συνέπειές της, αλλά και για το σημείο καμπής που αποτέλεσε όσον αφορά την ψηφιοποίηση και τη χρήση της τηλεδιάσκεψης στο πλαίσιο των επ' ακροατηρίου συζητήσεων στο ΔΕΕ.

Τούτο διότι, ενώ ο κατάλογος των αρνητικών συνεπειών της Covid-19 είναι μακροσκελής, η πανδημία διευκόλυνε την απόκτηση ψηφιακών ικανοτήτων και επιτάχυνε την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων σε επίπεδο καθημερινότητας. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις, τα θεσμικά όργανα και οι πολίτες άρχισαν να χρησιμοποιούν ψηφιακές λύσεις προκειμένου να βελτιώσουν την καθημερινή ζωή τους, να εργαστούν καλύτερα και αποτελεσματικότερα και να βελτιστοποιήσουν την επικοινωνία με τα εθνικά δικαστήρια και το ΔΕΕ.

Το 2020, τα κράτη μέλη και οι διάδικοι στις εκκρεμείς ενώπιον του ΔΕΕ δίκες είχαν τη δυνατότητα να λάβουν μέρος, μέσω τηλεδιάσκεψης, στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου. Χάρη στην τεχνολογία αυτή, κράτη μέλη και διάδικοι ήταν σε θέση να εκφράσουν τις απόψεις τους κατά τη διάρκεια των επ' ακροατηρίου συζητήσεων και να απαντήσουν όχι μόνο στις ερωτήσεις του ΔΕΕ αλλά και στις ερωτήσεις και παρατηρήσεις των λοιπών διαδίκων και των κρατών μελών. Όπως και σε μια επ' ακροατηρίου συζήτηση με φυσική παρουσία, διατίθεται υπηρεσία διερμηνείας κατά τη διάρκεια της τηλεδιάσκεψης, η οποία καθίσταται

δυνατή χάρη στον τιτάριο μόχθο των διερμηνέων για την ταυτόχρονη διερμηνεία όσων αναπτύσσονται προφορικά στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, προκειμένου να μπορούν να κατανοήσουν τα λεγόμενα όλοι οι συμμετέχοντες.

Οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις διεξάγονται όπως και πριν, με τη διαφορά ότι οι εκπρόσωποι των κρατών μελών και οι εκπρόσωποι των διαδίκων μπορούν να παραμένουν στη χώρα τους και να λαμβάνουν μέρος εξ αποστάσεως. Η δυνατότητα αυτή έχει προφανή πλεονεκτήματα, όπως η ευκολία, η ασφάλεια και η εξοικονόμηση χρόνου με την αποφυγή μετακινήσεων, αλλά και μειονεκτήματα, όπως η απουσία επαφής εκ του σύνεγγυς με το πνεύμα της ευρωπαϊκής Δικαιοσύνης, αυτή η μοναδική εμπειρία που βιώνει κανείς κάθε φορά που εισέρχεται σε αίθουσα ακροατηρίων του ΔΕΕ για να αγορεύσει ενώπιον του Δικαστηρίου.

Το ΔΕΕ, καθιστώντας δυνατή τη χρήση τηλεδιασκέψεων για τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, απέδειξε την ικανότητά του να προσαρμοστεί στις περιστάσεις και την προσήλωσή του στη συνέχιση της δικαιοδοτικής δραστηριότητάς του παρά την υγειονομική κρίση.»

Οι πρωτόγνωρες προκλήσεις της εξ αποστάσεως διερμηνείας

Μαρτυρία του Ignasi Vancells Mora, εξωτερικού διερμηνέα

Η διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζητήσεων στις οποίες ορισμένοι διάδικοι συμμετέχουν εξ αποστάσεως είχε σημαντικό αντίκτυπο στην εργασία των διερμηνέων.

Ένας εξωτερικός διερμηνέας της ισπανικής καμπίνας που εργάζεται τακτικά για το Δικαστήριο εξηγεί πώς διαμορφώθηκαν το 2020 οι συνθήκες εργασίας των διερμηνέων στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και, ειδικότερα, στο Δικαστήριο.

«Το έτος 2020 ήταν ασυνήθιστο για όλους. Για τους διερμηνείς κάθε ειδικότητας, η πανδημία προκάλεσε κατ' αρχάς την πλήρη παύση των δραστηριοτήτων τους λόγω, μεταξύ άλλων, της ακύρωσης των διεθνών συνεδρίων. Κατόπιν της επανέναρξης των δραστηριοτήτων, διαπιστώθηκε ότι οι συνθήκες εργασίας ήταν εντελώς διαφορετικές. Για τους εξωτερικούς διερμηνείς, αυτή η νέα "κανονικότητα" ήγειρε πληθώρα ζητημάτων: πώς μπορεί να μετακινηθεί κανείς, λαμβανομένων υπόψη των ταξιδιωτικών περιορισμών, και πώς μπορεί να εργαστεί υπό καλές υγειονομικές και τεχνικές συνθήκες; Η τηλεδιάσκεψη, η οποία καθιστούσε παλαιότερα δυνατή την οργάνωση διαδικτυακών συνεδριάσεων, προκάλούσε πολλές ανησυχίες ως προς την αξιοπιστία των εξ αποστάσεως συνδέσεων και την ποιότητα του ήχου, η οποία σπανίως είναι συγκρίσιμη προς εκείνη μιας αίθουσας. Απαιτείται διπλάσια προσπάθεια για την κατανόηση των ομιλητών, η δε κόπωση επέρχεται ταχύτερα.

Εντούτοις, εκτιμώ ότι στο Δικαστήριο οι εξ αποστάσεως συνδέσεις κατά τη διάρκεια των επ' ακροατηρίου συζητήσεων είναι γενικά καλής ποιότητας. Βεβαίως, είναι αδύνατο να διασφαλιστεί η βέλτιστη ποιότητα ανά πάσα στιγμή, αλλά, κατά την άποψή μου, παρέχονται όλα τα μέσα για τον σκοπό αυτόν, ιδίως χάρη στις δοκιμές που πραγματοποιούνται προηγουμένως με τους διερμηνείς. Επιπλέον, υπάρχει εξαιρετικό πλαίσιο επικοινωνίας προκειμένου να ενημερώνονται εκ των προτέρων οι διάδικοι και οι διερμηνείς για τις αλλαγές που συνδέονται με τους νέους όρους διεξαγωγής της εργασίας και τις απαιτούμενες προπαρασκευαστικές ενέργειες. Οι εξωτερικοί διερμηνείς ενημερώνονται επαρκώς ήδη από τη σύναψη της σύμβασής τους.

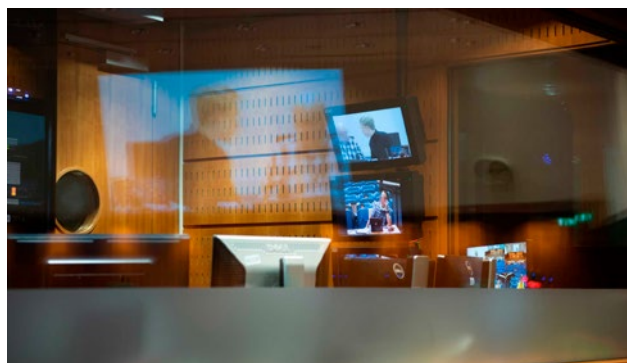
Το θεσμικό όργανο κατέβαλε αξιοσημείωτες προσπάθειες για τη διασφάλιση των καλύτερων δυνατών συνθηκών εργασίας. Εντυπωσιάστηκα από τη σοβαρότητα και την αυστηρότητα των υγειονομικών μέτρων: πέραν των συνηθισμένων μέτρων

προστασίας, οι διερμηνείς δεν χρησιμοποιούν από κοινού ούτε αντικείμενα (φορητούς υπολογιστές, ακουστικά με ενσωματωμένο μικρόφωνο) ούτε γραφείο.

Δεν μοιραζόμαστε πια ούτε καν την ίδια καμπίνα διερμηνείας, γι' αυτό άλλωστε και είναι πλέον πολύ δυσκολότερο να επικοινωνήσω με τους συναδέλφους μου ή ακόμη και να τους ακούσω. Αυτό μπορεί να εμποδίσει την ομοιομορφία της ορολογίας που χρησιμοποιούμε. Οφείλουμε να συντονιζόμαστε εκ των προτέρων. Όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με διάφορες δυσκολίες (ένα ορολογικό ζήτημα, ένα τεχνικό πρόβλημα κ.λπ.), είναι πιο περίπλοκο να βοηθήσει ο ένας τον άλλον κατά τη διάρκεια της διερμηνείας. Για ορισμένα ζητήματα επικοινωνούμε με χειρονομίες, για άλλα με κινητό τηλέφωνο ή με ανταλλαγή μηνυμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό, η προετοιμασία της επ' ακροατηρίου συζήτησης είναι θεμελιώδης, το δε Δικαστήριο είναι εξάλλου το μόνο θεσμικό όργανο στο οποίο οι διερμηνείς αφιερώνουν μία ολόκληρη ημέρα εργασίας, όπως ακριβώς και οι μόνιμοι διερμηνείς. Ως προς αυτό δεν διέκρινα στην πράξη καμία διαφορά από τη στιγμή που ξεκίνησε η πανδημία. Οι συνάδελφοί μας παραμένουν εξίσου διαθέσιμοι, έστω και αν χρησιμοποιούμε ίσως περισσότερο το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και τα μηνύματα και δεν υπάρχουν πια φιλικές συνομιλίες στους διαδρόμους.

Πιστεύω ότι στην αρχή πολλοί είχαν τρομοκρατηθεί κάνοντας υποθέσεις για τις συνέπειες που θα μπορούσε να έχει η πανδημία για το επάγγελμά μας. Όταν όμως πέρασε το ξάφνιασμα των πρώτων ημερών, αναζητήθηκαν λύσεις και προσαρμοστήκαμε προκειμένου να αντεπεξέλθουμε στη δύσκολη αυτή κατάσταση.»

Οι σχέσεις με το κοινό

Ο διάλογος με τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και το ευρύ κοινό συνεχίστηκε το 2020. Οι παραδοσιακοί δίαυλοι επικοινωνίας διατηρήθηκαν, αλλά ο διάλογος ενισχύθηκε σε ψηφιακό επίπεδο, ιδίως χάρη στις υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

127
ομάδες επισκεπτών

ήτοι
3 729
επισκέπτες

21
εικονικές
περιηγήσεις,

ήτοι
798
επισκέπτες

Η Διεύθυνση Επικοινωνίας συνέχισε τη χρήση των παραδοσιακών μέσων επικοινωνίας, δόθηκε όμως έμφαση στην ενίσχυση της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. **Μεταξύ 16ης Μαρτίου και 22ας Δεκεμβρίου 2020** δημοσιεύτηκαν **142 ανακοινωθέντα Τύπου**. Οι λογαριασμοί Twitter και LinkedIn (στα γαλλικά και στα αγγλικά) του Δικαστηρίου χρησιμοποιήθηκαν ευρέως ως δίαυλος αναμετάδοσης της επικαιρότητας του Δικαστηρίου: **668 αναρτήσεις δημοσιεύθηκαν στο Twitter** για να ενημερωθούν οι ακόλουθοι. Οι αναρτήσεις αυτές αποσκοπούσαν, αφενός, στο να επιστήσουν την προσοχή στις σημαντικότερες υποθέσεις που θα εξετάζονταν την επόμενη εβδομάδα και, αφετέρου, στο να προωθήσουν τη διάδοση των ανακοινωθέντων Τύπου.

Η διοργάνωση επισκέψεων αποτελεί σημαντική δραστηριότητα για το Δικαστήριο, στο πλαίσιο μιας πολιτικής ανοίγματος προς το κοινό και διάδοσης της γνώσης όχι μόνο προς τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και τους φοιτητές νομικής αλλά και προς τους Ευρωπαίους πολίτες. Τα υγειονομικά μέτρα που τέθηκαν σε εφαρμογή από τον Μάρτιο του 2020 είχαν ως αποτέλεσμα να σταματήσουν η διοργάνωση των επισκέψεων αυτών και η υποδοχή επισκεπτών. Μολονότι τα συνολικά αριθμητικά στοιχεία (**127 ομάδες επισκεπτών** και συνολικά **3 729 επισκέπτες**) είναι αναπόφευκτα χαμηλότερα από εκείνα των προηγούμενων ετών (18 099 επισκέπτες το 2019), εντούτοις το Δικαστήριο βρήκε νέους τρόπους για να καταστήσει προσβάσιμα τα κτίρια και τις δραστηριότητές του εξ αποστάσεως. Συγκεκριμένα, παρείχε τη δυνατότητα συναντήσεων σε ψηφιακές πλατφόρμες με τους υπαλλήλους του Δικαστηρίου στο πλαίσιο [εικονικής περιήγησης του κτιριακού συγκροτήματος του Μεγάρου](#) και οργάνωσε διήμερα **διαδικτυακά σεμινάρια, προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επισκεπτών**, με τη συμμετοχή Μελών, εισηγητών και διοικητικών υπαλλήλων του Δικαστηρίου. Τα εν λόγω σεμινάρια παρακολούθησαν **798 άτομα**, στο πλαίσιο **21 εικονικών επισκέψεων**.

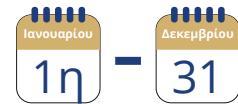
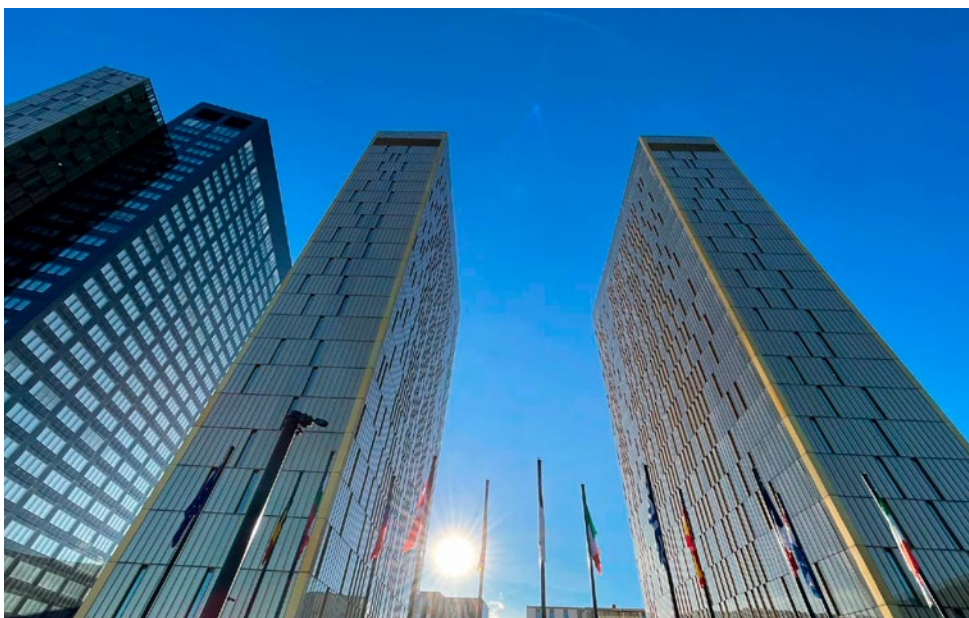

Το Δικαστήριο, μέσω της Διεύθυνσης Επικοινωνίας, δημοσίευσε **173 ανακοινωθέντα Τύπου** (συνολικά **2 292 κείμενα στις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις**) προκειμένου να ενημερώσει τους επαγγελματίες και το ευρύ κοινό (**3 366** πρόσωπα εγγεγραμμένα στους καταλόγους παραληπτών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) για τις αποφάσεις του, αλλά και για τις εκδηλώσεις που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της δραστηριότητας του θεσμικού οργάνου. Ο ιστότοπος curia.europa.eu δέχτηκε περισσότερες από **6,6 εκατομμύρια επισκέψεις**, οι δε **προβολές των σελίδων του ξεπέρασαν τα 27 εκατομμύρια**.

Το θεσμικό όργανο συνέχισε την παρουσία του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με **702 αναρτήσεις στο Twitter** μέσω των δύο λογαριασμών του στη γαλλική και στην αγγλική γλώσσα. **273 αναρτήσεις** δημοσιεύθηκαν επίσης **στο LinkedIn**.

Λαμβανομένης υπόψη της αδυναμίας διοργάνωσης εκδηλώσεων με φυσική παρουσία, όπως η ετήσια «Ημέρα με ανοιχτές πόρτες», αποφασίστηκε η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για να μπορέσει το γενικό κοινό να ανακαλύψει τη λειτουργία του Δικαστηρίου. Οργανώθηκαν **τρεις εικονικές εκδηλώσεις** στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επ' ευκαιρία της **Ημέρας της Ευρώπης** (9 Μαΐου), της **Ευρωπαϊκής ημέρας δικαιοσύνης** (25 Οκτωβρίου) και της **επετείου της πρώτης συγκρότησης σε σώμα του Δικαστηρίου** (4 Δεκεμβρίου): παρουσιάσεις αποφάσεων, ενημερωτικά βίντεο για ορισμένα ζητήματα της νομολογίας, ερωτήσεις και απαντήσεις. Λόγω μάλιστα των εκδηλώσεων αυτών, ο αριθμός των ακολούθων του Δικαστηρίου δεν έπαυσε να αυξάνεται κατά τη διάρκεια του έτους, με αποτέλεσμα να ξεπεράσει τους **90 000 ακολούθους στο LinkedIn** και τους **100 000 στο Twitter**. Τις αναρτήσεις σχετικά με τις εκδηλώσεις αυτές είδαν συνολικά **1 713 000 χρήστες στο Twitter** και **258 000 στο LinkedIn**.

Παράλληλα, οργανώθηκαν για τους δημοσιογράφους **σύντομες διαδικτυακές συναντήσεις** σχετικά με τη δικαστική επικαιρότητα. Στις 11 συναντήσεις έλαβαν μέρος συνολικά **94 δημοσιογράφοι**.

δημοσιεύτηκαν

173

ανακοινωθέντα
Τύπου,

ήτοι

2 292

κείμενα στις
διάφορες γλωσσικές
αποδόσεις

702

αναρτήσεις
στο Twitter

273

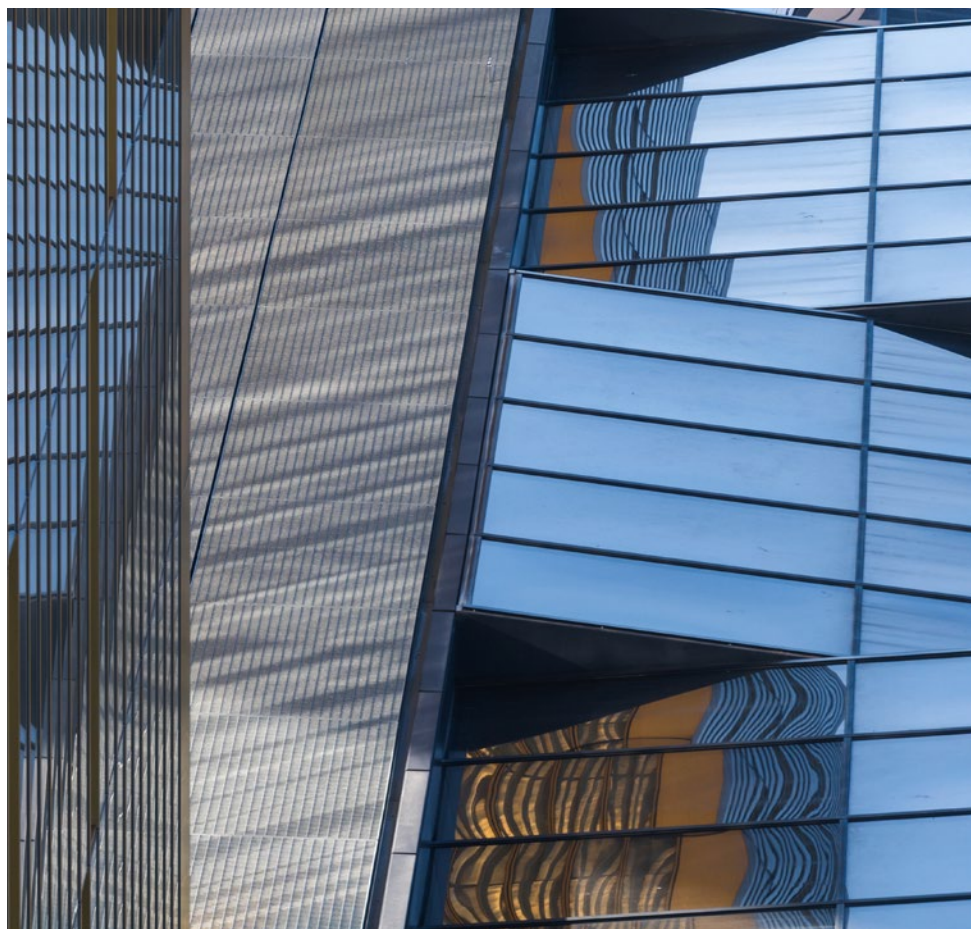
αναρτήσεις
στο LinkedIn

17 174

αιτήσεις πολιτών
για παροχή
πληροφοριών

Συμμορφούμενο προς την ισχύουσα νομοθεσία και κατόπιν σχετικής αίτησης του εκάστοτε ενδιαφερομένου, το Δικαστήριο επέτρεψε την **πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα** του και στα **ιστορικά αρχεία** του σε 103 περιπτώσεις. Το Δικαστήριο απάντησε επίσης σε **17 174 αιτήσεις παροχής πληροφοριών** που υπέβαλαν πολίτες τόσο σχετικά με τις εκκρεμείς υποθέσεις όσο και σχετικά με τη νομολογία, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητές του.

Τέλος, το Δικαστικό Δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο συστήθηκε τον Μάρτιο του 2017 επ' ευκαιρία της 60ής επετείου των Συνθηκών της Ρώμης και αποτελείται από τα συνταγματικά και ανώτατα δικαστήρια των κρατών μελών, συνεδρίασε επανειλημμένως μέσω τηλεδιάσκεψης στο πλαίσιο των δύο θεματικών ομάδων «Καινοτομία» και «Νομική ορολογία». Οι συνεδριάσεις αυτές επέτρεψαν την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τη χρήση νέων τεχνολογιών προς στήριξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας και την κοινή χρήση μεταφραστικών πόρων που μπορούν να αξιοποιηθούν από τα εθνικά δικαστήρια.

Η συμβολή της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας στη συνέχεια της λειτουργίας του θεσμικού οργάνου

Από τον Thierry Lefèvre, Γενικό Διευθυντή Πολυγλωσσίας

Η πολυγλωσσία βρίσκεται στο επίκεντρο της διεξαγωγής των ενδίκων διαδικασιών του Δικαστηρίου. Χάρη στο πολυγλωσσικό σύστημα του Δικαστηρίου μπορούν οι πολίτες να έχουν πρόσβαση στην ευρωπαϊκή δικαιοσύνη και στη νομολογία που διέπει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Ενώπιον της βίαιης εμφάνισης της υγειονομικής κρίσης, η Γενική Διεύθυνση Πολυγλωσσίας (ΓΔΠ) κλήθηκε να εκτελέσει την αποστολή της διαφυλάσσοντας συγχρόνως την ασφάλεια του προσωπικού.

Οι πρώτοι μήνες του έτους κύλησαν απρόσκοπτα καθώς η πανδημία δεν είχε ακόμη εκδηλωθεί. Από το τέλος Φεβρουαρίου, η ΓΔΠ ενεργοποίησε την επιχειρησιακή μονάδα αντιμετώπισης κρίσεων και προετοίμασε την εφαρμογή των σχεδίων συνέχισης της λειτουργίας της, σε στενή συνεργασία με τις λοιπές υπηρεσίες του Δικαστηρίου και τα γραφεία των δικαστών και γενικών εισαγγελέων.

Στις 13 Μαρτίου, τρεις ημέρες πριν από τον περιορισμό κυκλοφορίας που επιβλήθηκε σε εθνικό επίπεδο, το σύνολο του προσωπικού ενημερώθηκε ότι επρόκειτο να απομακρυνθεί από τα κτίρια του Δικαστηρίου. Η απόλυτη προτεραιότητα δόθηκε στην προστασία της υγείας των εργαζομένων και στην αποτροπή της εξάπλωσης του ιού. Αφού επιτεύχθηκε ο διττός αυτός σκοπός, η δράση της ΓΔΠ επικεντρώθηκε στη συνέχιση της λειτουργίας της υπηρεσίας. Το προσωπικό, καλούμενο αρχικώς να επιδείξει ευελιξία και δημιουργικότητα για τη διαχείριση συγκεκριμένων πτυχών της κρίσης, κλήθηκε στη συνέχεια να επιδείξει ανθεκτικότητα λόγω της απρόβλεπτης –και άλλωστε ακόμη αβέβαιης– διάρκειας της κρίσης αυτής.

Όσον αφορά ειδικότερα τη νομική μετάφραση, για τους συλλογικούς όπως και τους προσωπικούς στόχους συνεκτιμήθηκε, στην πρώτη φάση των περιοριστικών μέτρων και εφόσον το δικαιολογούσαν οι περιστάσεις, η ατομική κατάσταση του προσωπικού της Γενικής Διεύθυνσης (απομόνωση, παρουσία παιδιών στο σπίτι κ.λπ.). Δεδομένου ότι η κρίση έπληξε τους πάντες, η προσωρινή πτώση της παραγωγικότητας αντισταθμίστηκε από τη μείωση των αιτημάτων μετάφρασης. Στη συνέχεια, τα οργανωτικά μέτρα και η ευσυνειδησία κάθε μέλους του προσωπικού, σε συνδυασμό με τη συνεχή επένδυση στις νέες τεχνολογίες και τη βελτιστοποίηση της ανάθεσης έργων σε εξωτερικούς συνεργάτες, κατέστησαν δυνατή την αποκατάσταση της παραγωγικότητας σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην τεθεί ποτέ ζήτημα συνέχειας της υπηρεσίας.

Όσον αφορά τη διερμηνεία, το ζήτημα της συνέχειας τέθηκε διαφορετικά. Οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις ακυρώθηκαν ή μετατέθηκαν μετά τις 25 Μαΐου. Η περίοδος από τις 13 Μαρτίου έως τις 25 Μαΐου αξιοποιήθηκε για την κατάρτιση πρωτοκόλλου διεξαγωγής των επ' ακροατηρίου συζητήσεων, με σκοπό την κατοχύρωση της υγειονομικής ασφάλειας όλων των εμπλεκόμενων, όπως, για παράδειγμα, με την πρόβλεψη ότι οι διερμηνείς εργάζονται πλέον κατά μόνας σε κάθε καμπίνα διερμηνείας. Επιπλέον, λόγω της δυσχερούς ακόμη μετακίνησης των εκπροσώπων των διαδίκων, τέθηκε σε εφαρμογή ένα σύστημα εξ αποστάσεως συμμετοχής στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, το οποίο απέτρεψε την αναβολή πολλών διαδικασιών. Η εν λόγω καινοτομία αποτέλεσε για τους διερμηνείς μεγάλη πρόκληση σε τεχνικό, γνωσιακό και οργανωτικό επίπεδο, η οποία όμως αντιμετωπίστηκε με επιτυχία (βλ. σ. 15 και 74-76). Τέλος, οι διερμηνείς εκμεταλλεύθηκαν τη διακοπή των επ' ακροατηρίου συζητήσεων για να μπορέσουν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στην επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωσή τους (μαθήματα γλωσσών, ασκήσεις διερμηνείας και διαδικτυακές γλωσσικές ανταλλαγές) αλλά και στην προώθηση του επαγγέλματος του διερμηνέα στον κλάδο του δικαίου (μέσω διαδικτυακών σεμιναρίων).

Η ΓΔΠ στηρίχθηκε στην αφοσίωση και την αίσθηση ευθύνης του προσωπικού της, στο πνεύμα συνεργασίας καθώς και στην καθοριστική συμβολή των νέων τεχνολογιών προκειμένου να οργανώσει τη συνέχεια των υπηρεσιών νομικής μετάφρασης και διερμηνείας.

Τέλος, η προσαρμοστική ικανότητα της ΓΔΠ καταδεικνύεται από την απούλοποίηση της ροής εργασιών, την οργάνωση εξ αποστάσεως επιμορφώσεων και συσκέψεων, με σκοπό και τη διατήρηση της αίσθησης συντροφικότητας και των κοινωνικών δεσμών που απαιτούνται για την ποιότητα της διαβίωσης όλων, και από μια πολιτική τακτικής ενημέρωσης του προσωπικού μέσω μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον Γενικό Διευθυντή ή μέσω ενημερωτικών δελτίων.

Το αποτέλεσμα ήταν αντάξιο των προσπαθειών που καταβλήθηκαν. Συγκεκριμένα, το 2020, και με τη συμβολή όλων των εμπλεκόμενων, κατέστη δυνατή η διερμηνεία όλων των προγραμματισμένων επ' ακροατηρίου συζητήσεων και ολοκληρώθηκε η μετάφραση των αναγκαίων εγγράφων· επομένως, διασφαλίστηκε πλήρως και υπό σχεδόν κανονικές συνθήκες η εφαρμογή της πολυγλωσσίας, προς το συμφέρον των διαδίκων και γενικότερα των πολιτών, κατά τη διάρκεια της εξαιρετικά δύσκολης αυτής χρονιάς.

Οι τεχνολογίες πληροφορίας στην εποχή της πανδημίας

Από τη Raluca Peica, Διευθύντρια της Διεύθυνσης Τεχνολογιών Πληροφορίας

Το 2020 ήταν για τη Διεύθυνση Τεχνολογιών Πληροφορίας (ΔΤΠ) μια ιστορική χρονιά κατά την οποία το προσωπικό επέδειξε εξαιρετική ικανότητα προσαρμογής και ανταπόκρισης στις νέες προκλήσεις.

Στο αρχικό στάδιο της γενικευμένης τηλεργασίας, η κύρια προτεραιότητα ήταν να εξασφαλισθεί στις υπηρεσίες του Δικαστηρίου η δυνατότητα συνέχισης της εργασίας με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο παρά τις συνθήκες περιορισμού.

Πριν δοθεί στο προσωπικό η οδηγία για εργασία κατ' οίκον, στις 13 Μαρτίου 2020, είχαμε ήδη εξοπλίσει τις ομάδες υποστήριξης προκειμένου να μπορούν να εργαστούν οίκοθεν. Ενεργώντας προνοητικά, πολλές ημέρες πριν από την απόφαση να επεκταθεί η τηλεργασία στο σύνολο του προσωπικού του Δικαστηρίου, το ήμισυ της υπηρεσίας τεχνικής υποστήριξης εργαζόταν ήδη κατ' οίκον, γεγονός που επέτρεψε να διαπιστωθεί ότι η υποστήριξη αυτή λειτουργούσε σωστά υπό συνθήκες τηλεργασίας και ότι ήταν έτοιμη να συνδράμει τους χρήστες που αναγκάστηκαν να αλλάξουν τόπο εργασίας από τη μία ημέρα στην άλλη. Για να μπορέσουν όλοι οι χρήστες του Δικαστηρίου να διαθέτουν τα τεχνικά μέσα που τους είναι απαραίτητα για να εργάζονται όπως στο γραφείο, επιταχύνθηκε, ήδη από τον Φεβρουάριο, το πρόγραμμα κινητικότητας που βρισκόταν σε εξέλιξη και εξοπλήστηκαν όλοι όσοι δεν είχαν ακόμη λάβει τον αναγκαίο εξοπλισμό.

Μέσα σε μερικές μόνο μέρες από την έναρξη του περιορισμού κυκλοφορίας, δεκαπλασιάστηκε η δυναμικότητα των γραμμών του διαδικτύου για να αντιμετωπιστεί η υπερβολικά υψηλή αύξηση των αναγκών σύνδεσης του Δικαστηρίου. Τούτο κατέστη εφικτό χάρη στην κινητοποίηση των αρμόδιων υπηρεσιών οι οποίες κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για να ολοκληρώσουν την αποστολή αυτή σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα.

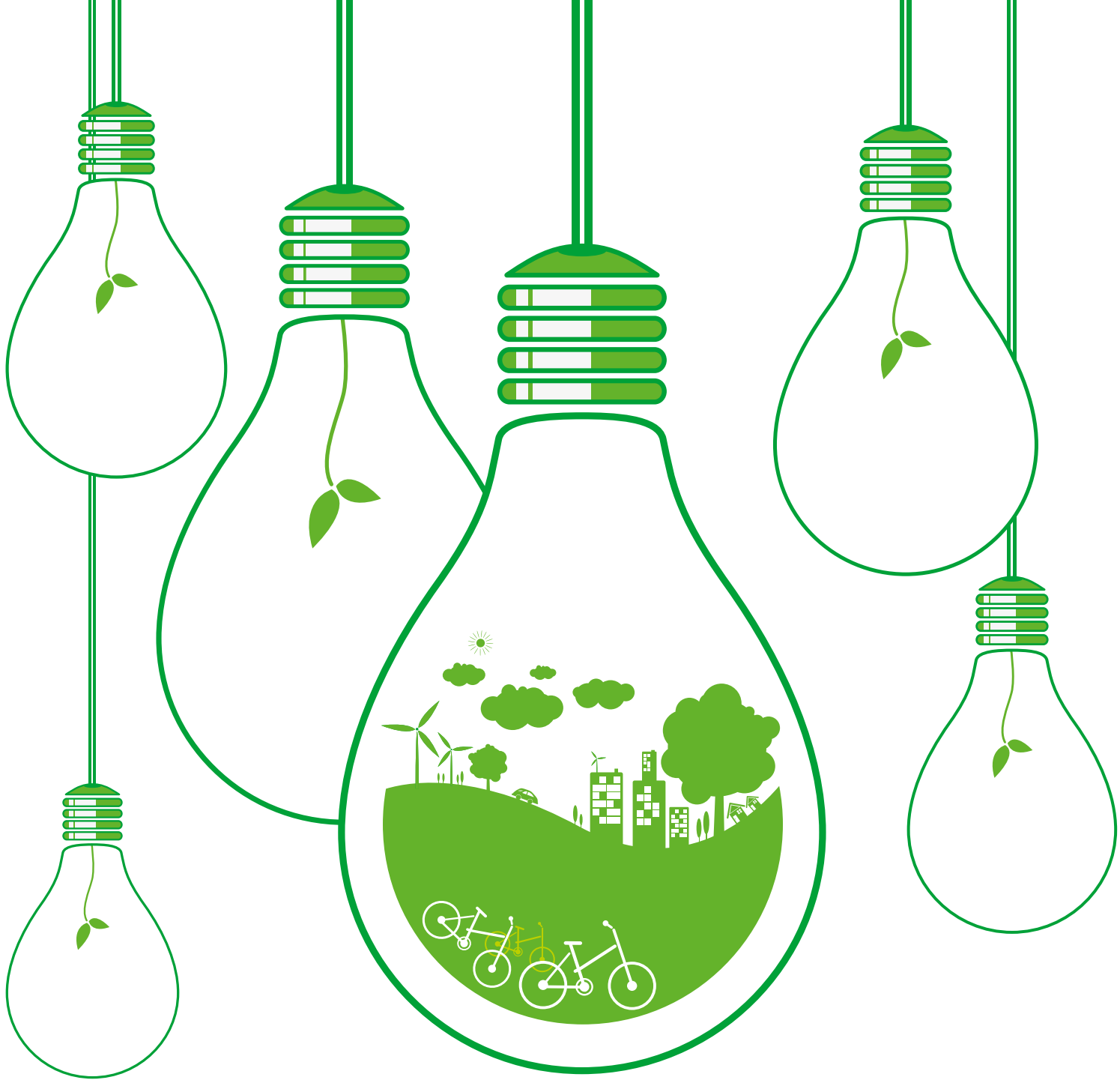
Η επικοινωνία και η συνεργασία ήταν οι θεμελιώδεις άξονες της δραστηριότητάς μας κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης όσον αφορά όχι μόνον το δικαιοδοτικό αλλά και το διοικητικό έργο, τόσο εντός όσο και εκτός του Δικαστηρίου. Τα πλέον απτά αποτελέσματα είναι η προσφερόμενη νέα υπηρεσία ασφαλούς τηλεδιάσκεψης, η οποία κατέστησε δυνατή τη διοργάνωση των διασκέψεων και των συσκέψεων των τμημάτων (15 εβδομαδιαίως), καθώς και των συνεδριάσεων

των Διευθύνσεων του θεσμικού οργάνου (150 εβδομαδιαίως). Παρέσχε επίσης στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο τη δυνατότητα να διεξαγάγουν 77 επ' ακροατηρίου συζητήσεις με τους διαδίκους να λαμβάνουν μέρος εξ αποστάσεως.

Η υγειονομική κρίση έθεσε προκλήσεις αλλά έδωσε επίσης την ευκαιρία να επιταχυνθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός που βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη εντός του θεσμικού οργάνου. Ειδικότερα, αφού επικεντρώσαμε σε πρώτο στάδιο τους πόρους μας στη σταθερότητα των υπηρεσιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών προς αντιμετώπιση της κρίσης, στη συνέχεια επανήλθαμε σε κανονικούς ρυθμούς άσκησης των λοιπών δραστηριοτήτων και υλοποίησης των σχεδίων μας, προσαρμόζοντάς τα ώστε να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες που προκάλεσε η κρίση, όπως, για παράδειγμα, στην ενίσχυση της αυτονομίας των χρηστών σε σχέση με τα εργαλεία τηλεργασίας. Συνεχίσαμε επίσης, παρά την κρίση, την πορεία μας προς τον ψηφιακό μετασχηματισμό, ιδίως στο πλαίσιο της ανάπτυξης του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης δικαστικών υποθέσεων, καθώς και την εφαρμογή προγραμμάτων λειτουργικής σταθερότητας.

Ως εκ τούτου, το 2020 δεν ήταν για τη ΔΤΠ έτος διατήρησης του «status quo» αλλά έτος προσαρμογής και εξέλιξης.

4

Ένα θεσμικό όργανο
που σέβεται
το περιβάλλον

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθεί εδώ και πολλά χρόνια μια φιλόδοξη περιβαλλοντική πολιτική, στοχεύοντας στις υψηλότερες προδιαγραφές όσον αφορά την αιεφόρο ανάπτυξη και τη διαφύλαξη των φυσικών πόρων.

Όπως κάθε χρόνο, το θεσμικό όργανο έλαβε υπόψη την εξέλιξη των πλέον πρόσφατων διαθέσιμων δεικτών, δηλαδή εκείνων του έτους 2019. Το 2020 ήταν ιδιάζουσα χρονιά, λόγω των συνεπειών της γενικευμένης κατ' οίκον εργασίας στο περιβαλλοντικό αποτύπωμα του θεσμικού οργάνου. Η κατάσταση αυτή θα αναλυθεί στο πλαίσιο της Ανασκόπησης του έτους 2021.

Η εκτέλεση των κατασκευαστικών έργων του θεσμικού οργάνου καθώς και η καθημερινή διαχείριση των διαθέσιμων μέσων και εργαλείων έχουν ως βασική παράμετρο τον σεβασμό του περιβάλλοντος, όπως αποδεικνύεται και από την **καταχώριση στο σύστημα EMAS** (Eco-Management and Audit Scheme) το 2016.

Η **καταχώριση στο EMAS**, η οποία προβλέπεται από ευρωπαϊκό κανονισμό και χορηγείται στους οργανισμούς που πληρούν αυστηρές προϋποθέσεις συναρτώμενες με την περιβαλλοντική τους πολιτική και με τις ενέργειές τους υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης, συνιστά σημαντική αναγνώριση των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων του Δικαστηρίου και των υψηλών περιβαλλοντικών του επιδόσεων.

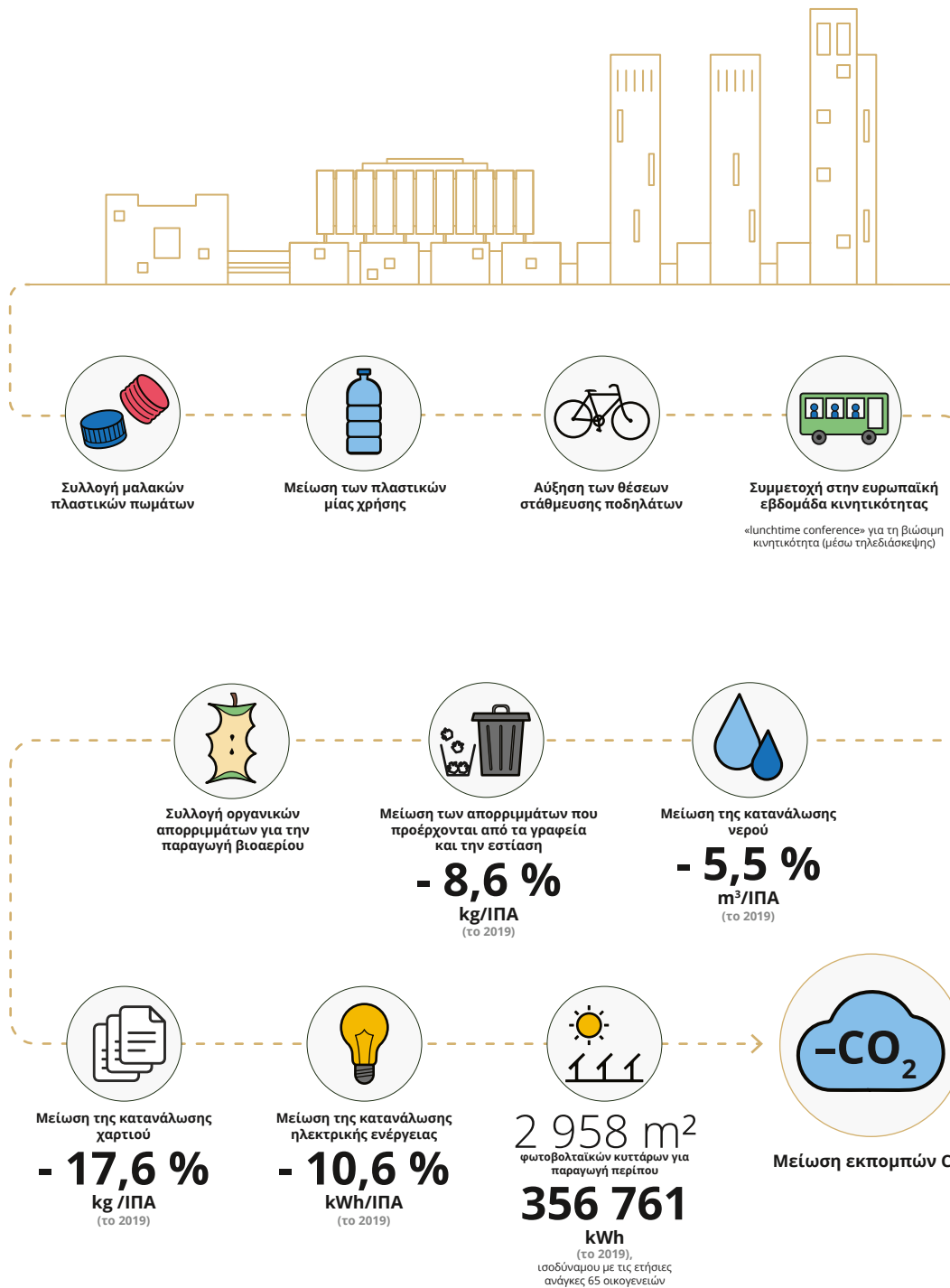
Στην **ετήσια Περιβαλλοντική Δήλωσή** του, το Δικαστήριο προβαίνει σε λεπτομερή απολογισμό των περιβαλλοντικών του επιδόσεων και των υφιστάμενων και μελλοντικών οικολογικών έργων εντός του θεσμικού οργάνου.

Το Δικαστήριο απευθύνεται σε όλους τους νεοπροσλαμβανόμενους υπαλλήλους του, μέσω **διαδικτυακού προγράμματος κατάρτισης**, για να τους ενημερώσει σχετικά με τις περιβαλλοντικές πτυχές της καθημερινής τους εργασίας, προτείνοντας ορθές πρακτικές από πλευράς πληροφορικής και μηχανοργάνωσης γραφείου, χρήσης ενέργειας, ύδατος και επεξεργασίας απορριμμάτων, καθώς και σχετικά με τις μετακινήσεις τους.

Μεταξύ των συγκεκριμένων δράσεων που ανέλαβε, το Δικαστήριο έθεσε ως στόχο να καταργήσει πλήρως τις **πλαστικές φιάλες μίας χρήσης** στις αίθουσες ακροατηρίων, διασκέψεων και συνεδριάσεων εντός του έτους και από τον Νοέμβριο του 2020 σταμάτησε τις σχετικές παραγγελίες.

Η **εφαρμογή «e-Curia»** (βλ. σ. 24) για την ανταλλαγή δικαστικών εγγράφων μεταξύ των εκπροσώπων των διαδίκων και των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης έχει θετικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Για παράδειγμα, αν όλες οι σελίδες των διαδικαστικών εγγράφων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο μέσω της εφαρμογής e-Curia το 2020 (περισσότερες από 1 300 000 σελίδες) είχαν κατατεθεί σε έντυπη μορφή συνοδευόμενες από σειρά επικυρωμένων αντιγράφων, αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την εκτύπωση εγγράφων που αντιστοιχούν σε πολλούς τόνους χαρτιού, τα οποία μάλιστα θα έπρεπε να κατατεθούν εις χείρας ή να αποσταλούν ταχυδρομικά στο Λουξεμβούργο.

Το **ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης (ΙΠΑ)** είναι μονάδα που καθιστά δυνατή τη μέτρηση της επαγγελματικής δραστηριότητας ανεξαρτήτως των διαφορών όσον αφορά τον αριθμό των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας κάθε υπαλλήλου, λόγω διαφορετικών τύπων εργασίας.

Οι **περιβαλλοντικοί δείκτες** για το νερό, τα απορρίμματα, το χαρτί και την ηλεκτρική ενέργεια είναι περίπου ίδιοι με εκείνους του 2019. Οι διακυμάνσεις προσδιορίζονται ποσοτικά με βάση το 2015 ως έτος αναφοράς.

5

**Με το βλέμμα
στο μέλλον**

Το 2020 ήταν για το θεσμικό όργανο μια χρονιά αλλαγών, ενώ το 2021 αναμένεται να είναι μια χρονιά κατά την οποία θα συνεχιστεί η υλοποίηση των σχεδίων για την εμπέδωση των καινοτομιών που προέκυψαν από την εμπειρία της κατ' οίκον εργασίας, στο πλαίσιο της σταδιακής επιστροφής του προσωπικού στις εγκαταστάσεις του Δικαστηρίου.

Στο πλαίσιο της αποϋλοποίησης, της απλούστευσης και του εξορθολογισμού της ροής εγγράφων και εργασιών, η υλοποίηση του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης δικαστικών υποθέσεων, για το οποίο περατώθηκε διαδικασία διαγωνισμού το 2020, θα προχωρήσει σημαντικά με σκοπό την αποτελεσματικότερη υποστήριξη της λειτουργίας των δικαιοδοτικών οργάνων και των υπηρεσιών που συμμετέχουν στη διεκπεραίωση των υποθέσεων.

Τα θετικά στοιχεία που προέκυψαν από την εμπειρία της γενικευμένης κατ' οίκον εργασίας, τα οποία διαπιστώθηκαν ιδίως στο πλαίσιο των ερωτηματολογίων που απάντησαν οι προϊστάμενοι των υπηρεσιών και το προσωπικό, θα εξεταστούν συνολικά με σκοπό να προσαρμοστούν ειδικοί όροι για τη μερική άσκηση καθηκόντων κατ' οίκον. Οι προσαρμογές αυτές θα λαμβάνουν υπόψη εκτιμήσεις για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και για την υποστήριξη της αυτονομίας των εργαζομένων, με σκοπό τόσο την ευημερία του προσωπικού όσο και την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, καθώς και προτάσεις για τον τρόπο με τον οποίον μπορεί να διασφαλιστεί, υπό τις συνθήκες αυτές, η αρμονική συνύπαρξη και συνεργασία του προσωπικού και η εμβάθυνση της σχέσης του με το θεσμικό όργανο.

Οι τεχνολογίες που επιτρέπουν την ψηφιακή παρουσία των εργαζομένων, οι οποίες αξιοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό το 2020, θα αποτελέσουν τη βάση ενός προγράμματος εναλλακτικής υποδοχής επισκεπτών. Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπεί στο να προσφέρει στους εξωτερικούς επισκέπτες, για τους οποίους η μετάβαση στο Λουξεμβούργο μπορεί να λειτουργεί ως παράγοντας αποτρεπτικός για την επίσκεψη στο Δικαστήριο (ιδίως λόγω γεωγραφικής απόστασης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από πλευράς χρόνου και κόστους, αλλά και περιβαλλοντικού αποτυπώματος), τη δυνατότητα συμμετοχής σε εικονική περιήγηση των κτιριακών εγκαταστάσεων του θεσμικού οργάνου. Το προτεινόμενο πρόγραμμα θα περιλαμβάνει σειρά βίντεο, θα συμπληρώνεται δε με ξενάγηση στα κτίρια καθώς και με συναντήσεις με μέλη του προσωπικού του θεσμικού οργάνου. Με το πρόγραμμα αυτό επισκέψεων εξ αποστάσεως, το θεσμικό όργανο επιδιώκει, προάγοντας τις δημοκρατικές αρχές, να ενημερώσει το ευρύτερο δυνατό κοινό για τον ρόλο του εντός του ευρωπαϊκού θεσμικού συστήματος και για τη συμβολή του στην έννομη τάξη της Ένωσης. Αρχικά, θα ξεκινήσει το 2021 πιλοτική φάση με περιορισμένο αριθμό ομάδων επισκεπτών νεαρής ηλικίας (15-18 ετών), πριν διευρυνθεί και προσαρμοστεί η εφαρμογή του προγράμματος και σε άλλες κατηγορίες επισκεπτών.

6

**Μείνετε
συνδεδεμένοι!**

ΑΝΑΖΗΤΗΣΤΕ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΙΣΤΟΤΟΠΟΥ CURIA:

curia.europa.eu

ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙΤΕ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ:

- διαβάζοντας τα **ανακοινωθέντα Τύπου**, στη διεύθυνση: curia.europa.eu/jcms/PressReleases
- μέσω συνδρομής στην **υπηρεσία RSS feed του Δικαστηρίου**: curia.europa.eu/jcms/RSS
- ακολουθώντας τον λογαριασμό Twitter του θεσμικού οργάνου: [CourUEPresse](https://twitter.com/CourUEPresse) ή [eucourtpress](https://twitter.com/eucourtpress)
- ακολουθώντας τον λογαριασμό **LinkedIn**: <https://www.linkedin.com/company/european-court-of-justice>
- κατεβάζοντας την εφαρμογή App CVRIA για έξυπνα τηλέφωνα και ταμπλέτες
- μέσω της **Συλλογής Νομολογίας**: curia.europa.eu/jcms/EuropeanCourtReports

ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ, ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ:

- ανατρέξετε στη σελίδα της **Έκθεσης Πεπραγμένων 2020**: curia.europa.eu/jcms/AnnualReport
 - Ανασκόπηση του έτους
 - Δικαιοδοτικό έργο
 - Έκθεση διαχείρισης
- παρακολουθήστε τα ενημερωτικά **βίντεο στο YouTube**

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ:

- για τα **ιστορικά αρχεία** στη διεύθυνση: curia.europa.eu/jcms/archive
- για τα **διοικητικά έγγραφα** στη διεύθυνση: curia.europa.eu/jcms/documents

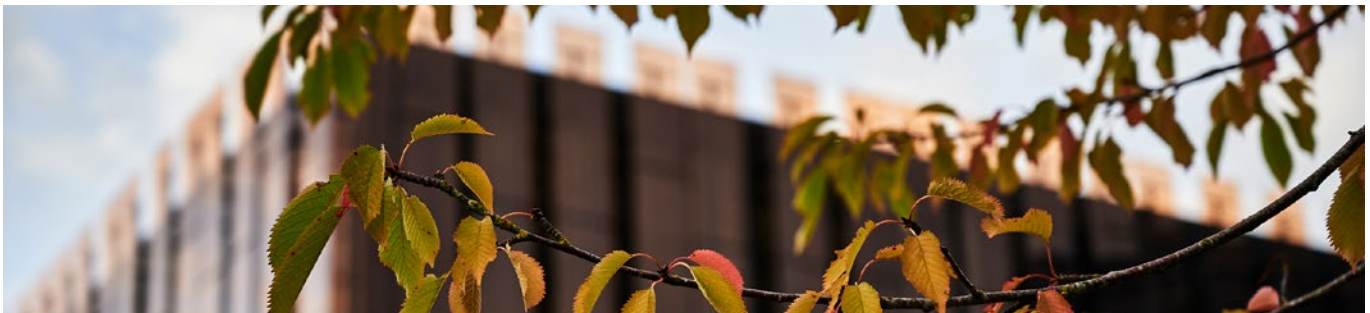
ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΔΡΑ ΤΟΥ:

- Το θεσμικό όργανο προσφέρει **προγράμματα επισκέψεων** ειδικά προσαρμοσμένα στα ενδιαφέροντα κάθε ομάδας επισκεπτών (παρουσία σε επ' ακροατηρίου συζήτηση, περιήγηση με ξεναγό στα κτίρια και στα έργα τέχνης, άλλες ενημερωτικές επισκέψεις): curia.europa.eu/jcms/visits
- Χάρη στην **εικονική περιήγηση των κτιρίων**, μπορείτε επίσης να εξερευνήσετε από διαφορετικές οπτικές γωνίες το κτιριακό συγκρότημα χωρίς να μετακινηθείτε από το σπίτι σας: <https://curia.europa.eu/visit360/>

ΓΙΑ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ:

- Γράψτε μας μέσω του **ειδικού εντύπου επικοινωνίας**: curia.europa.eu/jcms/contact

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2925 Λουξεμβούργο
Τηλ. +352 4303-1

Γενικό Δικαστήριο
L-2925 Λουξεμβούργο
Τηλ. +352 4303-1

Το Δικαστήριο στο διαδίκτυο: curia.europa.eu

Το χειρόγραφο ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2021
Στοιχεία αναφοράς έως 31 Δεκεμβρίου 2020

Το θεσμικό όργανο ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματος του θεσμικού οργάνου δεν φέρει ευθύνη για τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οι ανωτέρω πληροφορίες.

Λουξεμβούργο: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Διεύθυνση Επικοινωνίας
Τμήμα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων

Φωτογραφίες: © Ευρωπαϊκή Ένωση, 2019-2021· Shutterstock
Η αναπαραγωγή κειμένου επιτρέπεται με αναφορά της πηγής.

Η χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλων εγγράφων των οποίων τα δικαιώματα του δημιουργού δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση απαγορεύεται χωρίς την άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων του δημιουργού.

Print	QD-AQ-20-101-EL-C	ISBN 978-92-829-3693-1	ISSN 2467-1282	doi:10.2862/708908
PDF	QD-AQ-20-101-EL-N	ISBN 978-92-829-3574-3	ISSN 2467-1517	doi:10.2862/777565
HTML	QD-AQ-20-101-EL-Q	ISBN 978-92-829-3552-1	ISSN 2467-1517	doi:10.2862/921813

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διεύθυνση Επικοινωνίας
Τμήμα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων

Απρίλιος 2021

